

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav Dálého východu

Diplomová práce

Linda Ringlová

Diplomatická setkání jako platforma pro vyjádření etických názorů v *Yanzi Chunqiu*

Diplomatic Missions as an Opportunity for Presentation of Ethical Views in the *Yanzi
Chunqiu*

Praha 2012

vedoucí práce: Mgr. Jakub Maršálek, Ph.D

PODĚKOVÁNÍ

Autorka vyjadřuje poděkování Mgr. Jakubovi Maršálkovi, PhD. za vedení práce a četné konzultace a doc. PhDr. Olze Lomové, CSc. za cenné rady.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání stejného nebo jiného titulu.

V Praze dne 28. května 2012

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá diplomatickými styky v období *Chunqiu* neboli Letopisů. Předkládá popis průběhu diplomatických setkání, jak je popisuje spis *Zhouli*. Za hlavní pramen si bere starověký text *Yanzi Chunqiu* - Letopisy pana Yana. Předkládá informace o osobnosti Yan Yinga, což byl hodnostář ve státě Qi v 6. století př. n. l., dále o textu samotném, včetně historie, autenticity a další problematiky. Uvádí vlastní překlad epizod, které se týkají diplomatického styku. Pro porovnání uvádí epizody spisu *Zuo Zhuan*, ve kterých vystupuje Yan Ying. Na základě přehledu politické situace tehdejší doby hodnotí, zda epizody, popisující diplomatická setkání s uvedenými státy mohou odpovídat realitě doby. V závěru shrnuje, zda se názory, vyřčené během diplomatických setkání, liší od ostatních epizod.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Yanzi Chunqiu, Letopisy pana Yana, Yan Ying, *Chunqiu*, 6. století př. n. l., období Letopisů, diplomatický styk, etické názory.

ANNOTATION

This thesis deals with diplomatic relations in the *Chunqiu* period or the Spring and Autumn period. It introduces characterization of process of diplomatic meeting, how they are described in the text of the *Zhouli*. As a main source it uses early chinese text of the *Yanzi chunqiu* - Annals of Mister Yan. It gives information about a personage of Yan Ying - a minister in the state of Qi in the 6th century BC, as well as about the text itself, including history, authenticity and other questions. It presents own translations of episodes concerning diplomatic relations. For a comparison it presents episodes from the text of *Zuo Zhuan*, in which we can find Yan Ying. Based on a summary of political situation of this period it resumes, how could episodes of diplomatic meetings correspond to reality of this period. As a result it summarize, how opinions claimed during diplomatic meetings could differ from other episodes.

KEY WORDS:

Yanzi Chunqiu, Annals of Mister Yan, Yan Ying, *Chunqiu*, 6th century BC, Spring and Autumn period, diplomatic realations, etical opinions.

OBSAH:

Úvod.....	8
1. Diplomatické styky ve starověké Číně.....	11
1.1. Diplomatický styk.....	12
1.1.1 Diplomatický protokol.....	14
1.2. Etiketa sjednávání aliancí.....	17
1.2.1 Protokol při sjednávání aliancí.....	19
1.3 Etiketa vynášení královských výnosů.....	21
2. Rádci a diplomaté.....	22
2.1. Osobnost Yan Yinga.....	24
2.2. Yan Ying dle Sima Qiana.....	26
3. Letopisy pana Yana.....	32
3.1 Bádání ohledně <i>Yanzi Chunqiu</i>	37
3.2 Historie textu a autenticita.....	38
3.2.1 Edice a komentáře.....	42
3.2.2 Členění v současnosti vydávaných edic.....	44
3.3 Doba sestavení.....	47
3.4 Zařazení a zhodnocení.....	48
4. Vlastní překlad vybraných ukázek.....	49
4.1 Příběhy týkající se diplomatických vztahů se státem Lu.....	50
4.1.1 Příběhy, ve kterých vystupuje Zhongni (Konfucius).....	61

4.2 Příběhy týkající se diplomatických vztahů se státem Jin.....	68
4.3 Příběh týkající se setkání s představitelem státu Yan.....	88
4.4 Příběhy týkající se diplomatických vztahů se státem Wu.....	90
4.5 Příběhy týkající se diplomatických vztahů se státem Chu.....	96
5. Paralely v díle <i>Zuozhuan</i>	100
6. Úloha diplomatických misí v <i>Yanzi Chunqiu</i> : Shrnutí a zhodnocení.....	118
6.1 Yan Yingovy mise v <i>Yanzi Chunqiu</i> na pozadí reálné politické situace doby.....	119
6.1.1 Reálná politická situace v době <i>Chunqiu</i>	119
6.1.2 Shrnutí a zhodnocení.....	123
6.2 Osoby a témata rozhovorů v <i>Yanzi Chunqiu</i>	125
Závěr.....	128
Bibliografie.....	130

ÚVOD

Období *Chunqiu* neboli Letopisů¹ bylo dobou velikých změn. Zatímco v raném období existoval svrchovaný panovník - zhouský král, po úplném zhroucení této vlády v r. 707 př. n. l., které zapříčinil stát Zheng, král vládl pouze formálně a lenní knížata panovala ve svých státech. Tento nedostatek svrchované moci navíc ponechal lenním knížatům možnost válčit o moc a vliv mezi sebou a mnoho malých států bylo v této době podrobno, či přímo dobyt a připojeno k jinému státu.²

Nejdůležitějším požadavkem kladeným na panovníky jednotlivých států bylo, aby vládli svému státu dobře, jelikož zde panovalo silné přesvědčení, že pokud je stát správně spravován, což znamená, že je o lid postaráno a je dobře zabezpečen, pomůže to panovníkovu vztahu s ostatními státy. Panovat státu schopně bylo těžké, protože vévodové měli své dvořany, příbuzné, ministry. Toto se pojí se skutečností, že vévodové měli pod svým osobním dohledem pouze část ozbrojených sil státu, přičemž další části měli pod kontrolou jeho příbuzní i jiní aristokraté. Tím pádem panovníci státu stále čelili možnosti, že by mohli být svrženi nebo by mohli ztratit moc nad státem ve prospěch mocné skupiny ministrů. Panovník se svou stálou potřebou zavděčit se ministrům, privilegovaným skupinám obyvatelstva státu a navíc dokázat okolním státům, že drží moc ve své zemi, dával několika schopným úředníkům odpovědnost vést a radit mu v jeho jednání, aby ho podpořili v jeho úkolu spravovat stát.

Vedle toho panovníci museli udržovat přátelské vztahy s ostatními státy, které podporovali diplomatickými setkáními různého druhu.

V mnoha starověkých pramenech čínské historiografie nacházíme příběhy, které dokumentují rozhovory odehrávající se údajně v rámci diplomatických setkání.

---

¹ Název pochází z názvu kroniky Letopisů státu Lu, které zahrnují historické události z let 722-481 př. n. l. Fakticky se ale za počátek období považuje rok 770 př. n. l.

² Smart, Ronie (Canterbury, 2008), str. 16.

Tyto rozhovory často vynikají zajímavou argumentací, rétorickými finesami či důvtipem.

Jednou z osobností, která je obecně považována za velice schopného diplomata, je Yan Ying. Tento rádce a státník působící na sklonku doby *Chunqiu* ve státě Qi je v několika starověkých textech představován jako vyslanec a brilantní řečník. Jeho působení v této funkci nás zaujalo a dovedlo k tomu, abychom blíže prozkoumali diplomatická setkání.

Hlavním pramenem pro naše bádání v této problematice je samozřejmě spis *Yanzi Chunqiu* - Letopisy pana Yana. Jako další vhodné prameny, kterými se budeme snažit naše závěry podpořit, se jeví starověké spisy jako *Zuozhuan*, *Zhouli* a další.

Původním záměrem této práce bylo též zjistit, jak se diplomaté tehdejší doby rekrutovali, jaké měli pravomoce a povinnosti. V průběhu bádání se ale ukázalo, že obecná představa, že Yan Ying působil primárně jako diplomat, je i přes malou probádanost této problematiky mylná.

Cílem této diplomové práce bude zdokumentovat okolnosti diplomatických setkání a rozhovory vedené při nich. Zaměříme se na to, jaké názory a postoje se zde dají vyčíst a zda se etické názory vyjádřené v epizodách s diplomatickým obsahem nějak výrazně liší od ostatních epizod textu *Yanzi Chunqiu*.

První kapitola této práce se zabývá tím, jak diplomatický styk ve starověké Číně obecně vypadal, či na základě dochovaných textů údajně měl vypadat.

Druhá kapitola představuje rádce a diplomaty a blíže seznamuje s osobností Yan Yinga.

Následující třetí kapitola rozebírá text Letopisy pana Yana. Zabývá se úrovní probádanosti tohoto textu, problematikou jeho historie a autenticity, otázkou, v jakých se nám zachovala edicích a s jakými komentáři. Též zde uvádíme strukturu v současnosti vydávaných edic.

Čtvrtá kapitola je stěžejní částí této práce. Předkládáme zde vlastní překlad těch epizod textu *Yanzi Chunqiu*, které se zabývají diplomatickým stykem, rozčleněné podle jednotlivých států a doplněné o vlastní zhodnocení.

Pátá kapitola uvádí všechny epizody v textu *Zuo zhuan*, které se zabývají Yan Yingem. Cílem této kapitoly je najít epizody, které se v obou dílech shodují, dále probádat, v jakých dalších souvislostech je Yan Ying zmiňován.

Šestá kapitola shrnuje a hodnotí epizody uvedené ve čtvrté a páté kapitole. Předkládáme zde také shrnutí politické situace v období Chunqiu a zda uvedené epizody zabývající diplomatickými vztahy s určitými státy mohou mít reálný základ.

1. DIPLOMATICKÉ STYKY VE STAROVĚKÉ ČÍNĚ

K diplomatickým stykům v pre-qinském období máme velice málo zdrojů. Za hlavní zdroj se považuje spis *Zhouli* 周禮 - Rituály dynastie Zhou, což je ale pozdější pramen, tudíž někteří historici zpochybňují přesnost popisu. Je zřejmé, že *Zhouli* představuje převážně idealizovanou formu - jak by správně diplomatický styk měl vypadat. Za poměrně hodnověrný zdroj se dá považovat dílo *Zuozhuan*. Materiál v tomto textu se zdá být autentický, nicméně podle některých badatelů se též jedná o pozdější zdroj. Navíc ani ten neobsahuje popis průběhu diplomatických setkání takto podrobně.

Jak uvádí spis *Zhouli*, formální jednání - *binli* 賓禮³ bylo jedním z pěti starověkých druhů obřadní etikety - *liyi* 禮儀. Zahrnovalo audience lenních knížat *zhuhou* 諸侯 u zhouského krále, přijímání lenních knížat a vyslanců různých států králem; byla to ceremonie vyjadřující blízké a přátelské vztahy mezi jednotlivými státy. Za dynastie Zhou 周 se údajně rozlišovalo osm druhů formálního chování, dle ročního období a různých příležitostí: Pokud se audience konala na jaře, nazývala se *chao* 朝; pokud se konala v létě, nazývala se *zong* 宗; na podzim se nazývala *jin* 覲; v zimě *yu* 遇. Pokud byla lenní knížata svolána kvůli závažné události, nazývala se audience *hui* 會; v případě, že král nepodnikl inspekční cestu po dobu dvanácti let, všechna lenní knížata se dostavila k audienci, ta se pak nazývala *tong* 同; pokud měl král potíže, lenní knížata k němu současně vyslala své vyslance, to bylo nazýváno *wen* 問; pokud se jednalo o pravidelnou návštěvu vyslanců od lenních knížat, toto bylo nazýváno *shi* 視.⁴

---

³ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 455.

⁴ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 456. Tato pojmenování můžeme najít v *Zhouli* 周禮. Nicméně o audiencích najdeme též zmínky v díle *Shijing* 詩經 - Knize písní a *Shangshu* 尚書 - Knize dokumentů.

1.1. DIPLOMATICKÝ STYK

V období *Chunqiu* 春秋 postavení krále upadalo, formální jednání v diplomatických stycích doznalo jistých změn, ale dále se dodržovalo. Nicméně počet států lenních knížat se zpočátku zvýšil a jejich vzájemné střety se přiosťřovaly. Diplomatičký styk mezi lenními knížaty v tehdejší době byla důležitá oficiální metoda, jak udržovat vztahy a naklonit si spojence, tudíž k výměně návštěv mezi státy docházelo velice frekventovaně, v bojích se pak navzájem podporovaly. Postupně se takto formoval druh poměrně stabilního systému. Ačkoliv měl diplomatický styk základní pravidla, týkající se termínů a lhůt, v období *Chunqiu* se ve skutečnosti vůbec podle nich neřídil.⁵

Diplomatičký styk měl nejen pravidla, týkající se termínů a lhůt, také počet členů doprovodu vyslance byl limitovaný. V tomto období byli důležití vyslanci nazýváni *bin* 賓 a doprovod (v současné čínštině *suixing ren* 隨行人員) se nazýval *jie* 介. Počet členů doprovodu závisel na aristokratickém postavení vyslance. Doprovod se dále dělil na *shangjie* 上介 - asistenty vyslance a *zhongjie* 眾介 - ostatní doprovod. Vyslanec byl vysoký hodnostář nebo pocházel z vrstvy vrchních hodnostářů *shangdafu* 上大夫, *shangjie* pocházeli z vrstvy hodnostářů *dafu* 大夫, *zhongjie* z vrstvy učenců *shi* 士. Tomu odpovídá i to, že lidé pověřeni přijímáním hostů ve státě panovníka, zvaní *bin* 賓, se taktéž dělili do ranků.⁶

Dary, které nesli vyslanci, se nazývaly *bi* 幣. O množství darů rozhodoval hegemonní stát. Mezi často užívané dary patřily předměty z nefritu, hedvábí, koně, kůže šelem atd. Nefritové tabulky *gui* 圭 a *zhang* 璋 byly často vyjádřením nejvyšší obřadnosti.

Když vyslanec odjížděl na návštěvu do jiného státu, jel ve voze, za vozem vezl rudou vlajku na zalomené žerdi *zhan* 旌. Když dorazil na hranici státu, který

---

⁵ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 456.

⁶ Potomci královského rodu, kteří nezdědili titul krále, se stali lenními knížaty *zhuhou* 諸侯 a bylo jim uděleno léno. Jejich potomci, kteří nezdědili titul lenního knížete, obdrželi titul velmož *qing* 卿 a hodnostář *dafu* 大夫. Jejich potomci, kteří nezdědili původní titul, se stali učenci *shi* 士.

zamýšlel navštívit jako vyslanec, a na okraj města, musel tuto vlajku rozvinout, čímž vyjádřil svou identitu. Pokud byla země napadána skrze území třetí země, bylo nutno provést obřad "cesty přes stát", aby se vyjádřila úcta k panovníkovi tohoto území.⁷

---

⁷ V Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 457: obsaženo v Yili 儀禮, část Pinli 聘禮.

1.1.1 DIPLOMATICKÝ PROTOKOL

V období *Chunqiu* byl diplomatický styk mezi lenními knížaty velmi důležitý, protokol jeho etikety byl následující:

1. *Jiaolao* 郊勞 (vyjít z města přivítat, eventuálně obdarovat⁸): Panovník hostitelského státu vyslal úředníka na hranice státu nebo na okraj města, aby přivítal a obdaroval vyslance, navíc mu pomohl se ubytovat a obveseloval ho.⁹

2. *Pinxiang* 聘享 (vyslat vyslance, aby vyřídil pozdravy; lenní knížata nabízela králi místní výrobky, aby si je užil¹⁰): Panovník hostitelského státu přijal pozdravy a dary, a uspořádal slavnost pro vyslance. Panovník sám osobně přišel k velké bráně přivítat vyslance, v chrámu předků vyslechl důvod jeho příjezdu, na severní straně dvora uctivě převzal dary, které mu vyslanec přivezl a znovu uctivě poděkoval za laskavost, že panovník vyslal suitu na jeho dvůr. Vyslanec nejprve uctivě předal nefritové tabulky *gui* 圭 a *zhang* 璋.

V *Lunyu* 論語 v části *Xiangdang* 鄉黨 je popsáno, že Konfucius, když šel k audienci k panovníkovi, v předklonu se skloněnou hlavou držel tabulku *gui*, jako kdyby ji nemohl uzvednout. Nejvýš ji držel tak, jako když zdraví se sepjatýma rukama, nejnižší ji držel tak, jako když někomu něco předává. V obličejí byl vážný a vypadal, jako kdyby se třásl. Kráčel malými kroky, jako kdyby šel po přímé linii. Když panovník převzal tabulku, vyslanec znovu předával dary, když přebíral dary, obě strany setřásl levý rukáv vrchního oděvu, odkryly spodní oděv, aby prokázaly úctu.¹¹ V této pasáži není explicitně vyjádřeno, zda se jedná o audienci u vlastního

---

⁸ Chen Fuhua (Beijing, 1998), str. 765.

⁹ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 457. Poznámka v knize říká, že toto je doloženo v *Zuo zhuanu*.

¹⁰ Chen Fuhua (Beijing, 1998), str. 1166.

¹¹ Přeloženo dle překladu do současné čínštiny uvedeného v Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 457.

Průšek, J. (Praha, 1995), str. 124: Hovory, X.5.: "Když nese nefritové žezlo, zdá se, jako by se pod jeho tíhou skláněl k zemi. Drží je nejvýše tak, jako by se ukláněl, a nejnižší tak, jako by nesl dar. Na jeho tváři se objeví výraz strachu a zvolňuje krok, jako by se něčemu vyhýbal. Když odevzdává obřadné dary, je jeho výraz zjasněný. Při soukromém slyšení je jeho chování veselé a živé."

Pro úplnost přikládám překlad pořízený na hodinách Klasického jazyka II., které vedl PhDr. David Sehnal v rámci sinologických přednášek na FFUK v akademickém roce 2008/09: "Když držel nefritovou tabulku, byl celý ohnutý

panovníka či o návštěvu u jiného panovníka. Můžeme se však domnívat, že etiketa byla v obou případech shodná.

3. *Xiangbin* 饗(享)賓 (pohostit vyslance): Panovník hostitelského státu uspořádal hostinu, aby pohostil vyslance.

4. *Sidi* 私覲 (osobní audience): Vyslanec se sám osobně setkal s panovníkem hostitelského státu a vysokými úředníky a předal jim dary. Z mnoha epizod v *Zuozhuanu* je patrné, že důvody pro osobní audienci byly různé, počet darů se taktéž lišil.

5. *Guanbin* 館賓 (vyprovázení vyslance): Když se vyslanec chtěl vrátit do svého státu, panovník hostitelského státu ho musel osobně vyprovodit z místa ubytování a poslat vysokého úředníka, aby mu vrátil tabulku *gui* nebo *zhang*.

6. *Zenghui* 贈賄¹² (obdarování): Předtím, než vyslanec vyrazil, panovník hostitelského státu pověřil vysokého úředníka, aby předal dary v hodnotě odpovídající přijatým darům, jelikož zdvořilosti bylo nutné oplácet. Někdy malé státy musely vracet velkým státům více darů.

V období *Chunqiu*, jelikož zhouský král velice těžce nesl každý malý nezdar, lenní knížata a jejich vysocí úředníci často přicházeli k audienci, ale pouze občas dodržovali etiku diplomatického styku. V celém díle *Chunqiu* je zapsáno, že po dobu dvou set čtyřiceti dvou let pouze šestkrát stát Lu 魯 vyslal suitu k zhouskému králi, z toho pouze dvakrát ho navštívil panovník osobně. Jelikož se zhouský král velice zřídka dostal k vyslancům, kdykoliv je lenní knížata vyslala k audienci, cítil se nesmírně polichocen a neváhal velkoryse obdarovat lenní knížata a vyslance, aby si je naklonil.

[v předklonu], jako by ji nemohl unést. Když ji dával nahoru, jako by [někoho] zdravil, když ji dával dolů, jako by ji [někomu] daroval. Byl diplomatický a měl rozechvělý výraz tváře. Při chůzi šoupal nohama, jako by šel po [narýsované] linii. Když přijímal zdvořilosti, měl benevolentní výraz. Když prováděl soukromou audienci [u sebe], byl šťastný."

¹²賄 *hui* - jmění, vlastnictví; darovat majetek. Viz Chen Fuhua (Beijing, 1998), str. 663. V současné čínštině znamená uplácet.

Velice důležité ale v diplomatických stycích tohoto období bylo, aby lenní knížata malých států posílala vyslance do velkých států, nebo aby státy lenních knížat udržovaly vzájemné diplomatické styky. Byl to důležitý způsob, jak oddálit vypuknutí válečného konfliktu a získat spojence. Obecně lze říci, že vzájemné diplomatické styky byly založeny na etiketě rovnosti, ale co se týče malých států, diplomatické styky s hegemonním státem byly naprosto zásadní. Když malé státy poslaly vyslance do velkého státu, ve skutečnosti to byl tribut: pokaždé, když přišli jejich vyslanci k audienci, přinesli ohromný počet darů. Na příklad když státy Jin 晉 a Chu 楚 soupeřily o post hegemonu, malé státy Centrální planiny musely darovat Jin nebo Chu mnoho důležitých předmětů. Pokaždé museli poskytnout téměř sto vozů pro dopravu zboží, téměř tisíc lidí jako doprovod, jako tribut byly darovány kůže šelem, koně, výrobky z hedvábí a vzácné zboží specifické pro každý stát. Podle dalšího pravidla po porážce vojska musely střední a malé státy platit tribut shodně oběma státům - Jin i Chu, posílat jim stejné zboží, což bylo pro tyto státy velkou zátěží. Dokonce vysocí hodnostáři států Jin a Chu žádali po malých státech úplatek. První ministr *lingyin* 令尹 ze státu Chu požadoval po panovnících států Cai 蔡 a Tang 唐 majetek, čímž podnítil revoltu těchto států, ty se spojily se státem Wu 吳 a společně zaútočili na Chu. Stát Chu byl díky tomu téměř zničen.¹³

---

¹³ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 459.

1.2. ETIKETA SJEDNÁVÁNÍ ALIANCÍ

Sjednávání aliancí *huimeng* 會盟¹⁴ byl diplomatický akt shromáždění se lenních knížat za účelem vytvoření aliance. Jelikož na shromáždění se společně skládala přísaha, pomocí které byla účast omezená pouze na účastníky aliance, tomuto aktu se též říká přísaha aliance. Shromáždění, které bylo dopředu dojednáno, se nazývalo *hui* 會, setkání, které nebylo stanovené na určité datum, se nazývalo *yu* 遇, pokud byla na shromáždění uzavřena dohoda, ta se nazývala *shi* 誓, pokud účastníci při přísaze smočili rty v krvi oběti, taková dohoda byla nazývána *meng* 盟.

Podle záznamů v díle *Chunqiu* a dalších historických pramenech v tomto období existovalo mnoho druhů aliancí, v některých král nebo panovník hegemonního státu svolal všechna lenní knížata, aby uzavřeli alianci vůči nepřátelskému státu, některé aliance uzavírali král s lenními knížaty nebo lenní knížata mezi sebou, aby urovnala vzájemné vztahy; některé uzavírali vysocí hodnostáři a příslušníky vrstvy *dafu*, aby se vypořádali s nepřáteli vlády nebo aby také urovnali vzájemné vztahy. V období *Chunqiu*, kdy se vzájemné střety mezi jednotlivými státy přiosťovaly a vztahy byly velmi komplikované, ke sjednávání aliancí docházelo velice často. Jen v díle *Chunqiu* ve dvou stech čtyřiceti dvou letech záznamů je uvedeno různých malých i velkých aliancí více než čtyři sta padesát.¹⁵

Tyto dohody o alianci se zapisovaly na nefritové destičky, většina byla tvaru tabulek *gui*, menší část polokruhového tvaru nebo kulatého, rozměrově se lišily. Dohody zapsané na nefritu tvaru tabulek *gui* dosahovaly největších rozměrů třicet dva centimetrů délky, osm centimetrů šířky a devět milimetrů tloušťky; nejmenší měřila osmnáct centimetrů na délku, nebyla ani dva centimetry široká a tenká jako

---

¹⁴ O aliancích *meng* podrobněji pojednává Mark Edward Lewis v knize *Sanctioned Violence in Early China* (Albany: State University of New York Press 1989), dále také Liu Yongping v knize *Origins of Chinese Law: Penal and Administrative Law in its Early Development* (Hong Kong: Oxford University Press, 1998).

¹⁵ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 460.

papír.¹⁶ Na každém kusu dle archeologických nálezů bylo zaznamenáno nejméně deset, nejvíce téměř dvě stě znaků.

---

¹⁶ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 460.

1.2.1 PROTOKOL PŘI SJEDNÁVÁNÍ ALIANCÍ

Podle historických záznamů a závěrů vytvořených na základě archeologických nálezů, postup při sjednávání aliancí byl většinou následující:¹⁷

1. Vztyčení tabulek *fangming* 方明. *Fangming* jsou tabulky předků vyřezané ze dřeva, symbolizující božstva čtyř světových stran. Vztyčily se na severní straně síně a uctívaly se během shromáždění.

2. Hloubení jámy *zaokeng* 凿坑. Pod vedením dohlážitela nad aliancí se vykopala pravoúhlá jáma, někdy eliptického tvaru. Při severní stěně díry se ještě vykopala výklenek, kam se uložil nefritový kotouč.

3. "Držení býčího ucha" *zhi niu'er* 执牛耳. Ozbrojená eskorta, která tvořila doprovod vozu po pravé straně, pomohla dohlážiteli nad aliancí zabít obětní dobytek. Při sjednávání aliancí se používalo šest druhů dobytka, u velkých aliancí se používal hovězí dobytek, koně a další velká zvířata, u malých aliancí se používali psi, prasata, ovce, kuřata apod. Dle záznamů v dokumentech, *zhouský* král používal hovězí dobytek a koně, lenní knížata používala vepře, příslušníci vrstvy *dafu* používali psy, řadoví obyvatelé používali kuřata. Po zabití obětního zvířete se uřízlo levé ucho a položilo se na perleťový talířek. Vůdce aliance ho převzal, což se nazývalo držení býčího ucha, pak převzal krev v nefritové nádobě, smočil v ní rty, čímž stvrdil alianci.

4. "Smočení úst v krvi na znamení sjednání aliance" *shameng* 歃盟.¹⁸ Ozbrojená eskorta pravé strany vozu držela nefritovou nádobu se zvířecí krví, vůdce aliance si stoupl k západní straně oltáře, dohlážitel nad aliancí a další členové aliance si stoupili k severní straně oltáře, všichni tváří k tabulce *fangming*. Nejprve dohlážitel nad aliancí nahlas přečetl alianční smlouvu a obětoval božstvu. Následně ozbrojená eskorta podala nádobu s krví, nejprve si v krvi smočil rty vůdce aliance (někde se

¹⁷ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 460.

¹⁸ Chen Fuhua (Beijing, 1998), str. 1359.

říká, že se krev pila, někde, že se pouze smočily rty), poté v pořadí dle věku nebo důležitosti jeden po druhém další členové aliance, aby potvrdili věrnost.

5. Zaznamenání *zai* 載. Původně se aliance zapisovala na bambusové úštěpky, později na nefritové destičky. Obsah zápisu aliance byl určen dle cíle nebo obsahu dohody. Poté, co se záznam zapsal, vzal se jeho jeden díl, položil se na obětní zvíře a vše se pohřbilo do připravené jámy. Každý z účastníků aliance dostal také po jednom dílu. Jiná metoda spočívala v tom, že se vytvořily kopie, pravý záznam se uschoval v úschovně dokumentů aliance, kopie se rozdělily mezi šest úředníků, aby byly připraveny k prozkoumání. Tímto byl akt sjednání aliance u konce.

1.3 ETIKETA VYNÁŠENÍ KRÁLOVSKÝCH VÝNOSŮ

Král často vynášel výnosy, ve kterých uděloval lenním knížatům šlechtické tituly, daroval jim vozy a koně nebo oděvy a ozdoby, toto se nazývalo *ciming* 錫命¹⁹ (nebo také 賜命).²⁰ Podle zhouské etikety lenní knížata dědila tituly. Pokud ale chtěla, aby je král uznal, po pohřebním rituálu za zemřelého lenního knížete bylo potřeba si obléci oděv odpovídající postavení a jít k audienci ke králi. Pokud král daroval lennímu knížeti obřadní nefrity *guibi* 圭璧 a propozice, bylo to vyjádření, že lenní kníže přijal králův příkaz. Pokud to byl výnos udělující přízeň *chongming* 寵命, příkaz bylo často nutno zaznamenat na kotlík *ding* 鼎.

V období *Chunqiu* postavení zhouského krále upadalo, zda pozici lenního knížete uznal král nebo ne, se nepovažovalo za až tak důležité. Tudíž ne vždy po smutečním obřadu šla lenní knížata na audienci ke králi. Pokud někdo žádal krále o propozice, král často poslal vyslance do státu lenního knížete s příkazem, lhůta pro splnění tohoto příkazu ani nebyla pevně stanovená. Lenní knížata vůči příkazům krále v tomto období neprojevovala velkou úctu.

---

¹⁹ Chen Fuhua (Beijing, 1998), str. 1670.

²⁰ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 462.

2. RÁDCI A DIPLOMATÉ

Uznávaným úředníkům bývalo dle tradice uděleno právo radit panovníkovi už od raných let dynastie *Shang*.²¹ Za následné dynastie *Zhou*²² se od těchto rádců očekávalo, že budou panovníkovi poskytovat rady, jak má následovat Mandát nebes, jednat ctnostně vůči lidu a provádět řádně obřady při uctívání předků.²³ Pokud panovník dobře jednal v těchto třech oblastech, znamenalo to, že správně plní své vladařské povinnosti.

Ministři na dvoře vládce v období *Chunqiu* měli tři zodpovědnosti: vůči státu (jehož nejdůležitější částí byl obyčejný lid), vůči oltářům předků (což zahrnovalo i dohled nad panovníkem, aby řádně dodržoval své rituální povinnosti) a vůči panovníkovi samotnému. To, že rádcí vedli panovníka k tomu, aby plnil své povinnosti vůči státu a oltářům předků, bylo pro panovníka rozhodně prospěšné. Protože pokud byl panovník viděn, jak úspěšně provádí to, co jeho post žádá, lid neměl důvod k rebeliím, ani k tomu, aby podporoval rivala v jeho snaze získat trůn.

Je zřejmé, že v období *Chunqiu* nebyly přísně odděleny funkce rádce a diplomata. Vyslancem se stal vysoký hodnostář, který měl dostatek schopností, aby mohl vést diplomatické jednání s představiteli jiných států. Zda existovala nějaká podrobnější kritéria pro výběr vhodných kandidátů, nemáme doloženo.

Zjevně pouze ve dvou státech - Lu a Zheng existoval post označovaný jako *xingren* 行人.²⁴ Hodnostář s touto funkcí měl na starosti zahraniční záležitosti, oficiální styk s lenními knížaty (resp. jejich vyslanci) na dvoře svého panovníka a též

---

²¹ Smart, R. (Canterbury, 2008), str. 18.

Dynastie Shang vládla přibližně v letech 1550-1045 př. n. l.

²² Dynastie Zhou zahrnuje období let 1045-256 př. n. l.

²³ V How Yanzi Fulfills his Responsibilities: Lü, Xing. *Rhetoric in Ancient China, Fifth to Third Century B. C. E.: A Comparison with Classical Greek Rhetoric*. Columbia: University of South Carolina Press, 1998, str. 53. Následování Mandátu Nebes znamenalo pro vládce, že se choval takovým způsobem, aby mu bylo Nebes dovoleno dále vládnout. A naopak, pokud nenásledoval Mandát Nebes, ta mohla způsobit, že ho jiný vládce nahradil. Pro další informace ohledně Mandátu a jeho významu viz Shaughnessy, Edward L. (Cambridge, 1999), str. 292.

²⁴ Gu Derong, Zhu Shunlong (Shanghai, 2001), str. 291-2.

vyjížděl na diplomatické mise k jiným vládcům. V období *Chunqiu* bylo postavení tohoto hodnostáře poměrně vysoké.

Vysokým hodnostářem - rádce se stávali muži z vyšších vrstev společnosti, *dafu*. Úřad mohli získat dvojím způsobem:²⁵

1. Dědictvím. Pokud úředník sloužil na dvoře krále či lenního knížete, mohl tento úřad přejít na jeho potomka. Tímto způsobem získal úřad Yan Ying 晏嬰, kterému se budeme v této práci blíže věnovat.

2. Doporučením. Úředníka mohl do služby na dvoře krále či lenního knížete doporučit jiný vysoce postavený hodnostář. Tímto způsobem se k úřadu údajně dostal Guan Zhong 管仲, další příkladný hodnostář a rádce. Na doporučení ministra Zi Xi'ho 子西 ve státě Zheng 郑 též získal úřad další významný hodnostář Zi Chan 子產.²⁶

Další skupinou rádců byli putující učenci, kteří ale nezastávali úřad v jednom určitém státě pro jednoho konkrétního panovníka, nýbrž putovali po různých státech a nabízeli své rady a učení za mzdu. Mezi takovéto učence patřil i Konfucius.

---

²⁵ Způsoby dosazování do funkcí v předchozím období Západní Zhou zpracoval na základě nápisů na bronzových nádobách Li Feng: *Bureaucracy and the State in Early China: Governing the Western Zhou*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2008.

²⁶ TLS ID ZUO 9.19.9.0.0.4: 三室如一，故及於難。子革、子良出奔楚。子革為右尹。鄭人使子展當國，子西聽政，立子產為卿。"Tři rody byly jako jeden, a proto společně [přišli] činit potíže. Zi Ge a Zi Liang uprchli do státu Chu. Zi Ge [tam pak] působil jako ministr po levé straně. Lid státu Zheng pověřil Zi Zhana, aby spravoval stát, Zi Xi'ho, aby vykonával vládu a ustanovil Zi Chana za vysokého ministra."

2.1. OSOBNOST YAN YINGA

Pan Yan 晏, vlastním jménem Ying 嬰, posmrtným titulem Pingzhong 平仲 (jinde se praví, že jeho druhé jméno je Zhong 仲 a posmrtné jméno Riping 日平²⁷), byl jedním z předních politických filosofů a rádců čínské historie. Pocházel ze státu Qi 齊 z oblasti Lai 萊 (dnešní okres Gaomi 高密 v provincii Shandong 山東) a žil na sklonku doby Letopisů - *Chunqiu* 春秋. Přesné datum narození neznáme, nicméně narodil se dříve než Konfucius. Podle *Shiji* (32, str. 1505) Yan Ying zemřel r. 500 př. n. l. a poprvé je zmiňován v souvislosti se smrtí svého otce Yan Ruoa 晏弱 (posmrtným titulem Huanzi 桓子)²⁸ r. 556 př. n. l. Wang Gengsheng 王更生²⁹ uvádí, že jeho život zahrnoval plných 90 let od r. 589 do 500 př. n. l.

Ve 26. roce vlády vévody Linga 靈 (556 př. n. l.) zemřel Yan Ruo (datum narození neznáme) a Yan Ying převzal titul vrchního *dafu* 大夫. Postupně sloužil vévodům Lingovi 靈, Zhuangovi 莊 a Jingovi 景, dohromady více než 50 let, z toho nejdéle vévodovi Jingovi - přes 40 let.

Tradičně se uvádí, že Yan Ying byl malého vzrůstu a nebyl příliš pohledný; od dávných dob byl ale proslulý pro svou ctnost a bezúhonnost, bystrý úsudek a mrštný jazyk. Yan Ying žil skromně a byl velice zdvořilý.

Co se týče působení ve státě, podílel se na vládě a opakovaně napomínal krále z Qi. V zahraničních záležitostech byl jednak velmi přizpůsobivý, jednak měl vytrvalý smysl pro správnou věc. Na diplomatických misích se neponižoval, hájil čest a prestiž státu Qi. Díky němu získal stát Qi podporu lenních knížat.

---

²⁷ Shi lei (Harbin, 2003), str. 1.

²⁸ <http://zh.wikipedia.org/wiki/晏弱>

²⁹ V Early Chinese Texts: Wang Gengsheng (Taibei, 1976), str. 20-21.

Konfucius 孔夫子 kdysi řekl: "Yan Pingzhong je dobrým příkladem toho, jaký má být styk s druhý. Byť i někoho zná sebeděle, vždy zachovává vůči němu touž úzkostlivou zdvořilost."³⁰

---

³⁰ 子曰：晏平仲善與人交，久而敬之。 *Lunyu* 論語, část *Gongyechang* 公冶長.) Překlad: Průšek, J. (Praha, 1995): Hovory V:16

Překlad z hodin Klasického jazyka II. v akademickém roce 2008/09: "Pan řekl: Yan Pingzhong je dobrý v komunikaci s lidmi, když se s nimi stýká dlouho, staví se k nim seriózně a uctivě."

2.2. YAN YING DLE SIMA QIANA

Zde reprodukuji s laskavým svolením docentky Lomové její překlad kapitoly ze *Shiji* 史記, který má vyjít v roce 2012 pod titulem S'-ma Čchien - Kniha vrchních pisařů. Ve svém překladu paní docentka užívá české transkripce. Jelikož v celé své práci užívám standardní přepis čínštiny pinyin, i přepis čínských jmen v této kapitole jsem změnila na pinyin.

Sima Qian 司馬遷 do jedné kapitoly zařadil Yan Yinga zároveň s Guan Zhongem 管仲. Guan Zhong byl významným politikem a státníkem působícím taktéž ve státě Qi v době Letopisů. Narodil se nejspíš koncem 8. stol. př. n. l. a zemřel r. 645 př. n. l. V r. 685 př. n. l. byl jmenován vrchním ministrem vévody Huana 齊桓公.

Guan Zhong výrazně modernizoval stát Qi pomocí mnoha reforem. Centralizoval moc, stát rozdělil do různých obcí a daně vybíral přímo od nich; nespolehal se na tradiční aristokracii. Taktéž vynalezl účinnější metodu vybírání talentovaných mužů do úředního aparátu. Pod jeho vedením bylo zavedeno několik důležitých ekonomických reforem. Zavedl jednotné daně a taktéž podporoval výrobu soli a železa.

Během jeho správy stát Qi velmi zesílil. Vévoda Huan často naslouchal radám Guan Zhonga, čímž jeho postavení mezi vazalskými státy zhouského královského dvora rostl. Následkem toho byl vévoda uznán jako první hegemon.

Sima Qian tyto dva státníky řadí k sobě určitě z více důvodů. Oba představují příkladné rádce, oba pocházeli ze státu Qi.

Kapitola Šedesátá druhá, Příběh II: Guan Zhong a Yan Ying 管晏列傳

Guan Zhong [se jmenoval] Yiwu a pocházel [od řeky] Ying. Jako mladík cestoval s Bao Shuem 鮑叔. Bao Shu rozpoznal Guan Zhongovo nadání. Guan

Zhong byl chudý, žil v nedostatku a často Bao Shua šidil, ale ten se k němu stále choval laskavě a nic na to neříkal.³¹

Po nějakém čase Bao Shu vstoupil do služby k Xiaoboovi 小白, princ z Qi, a Guan Zhong byl ve službách prince Jiua 糾. Když Xiaobo usedl na trůn jako vévoda Huan, princ Jiu zemřel a Guan Zhong se kvůli tomu ocitl ve vězení.³² Následně Bao Shu doporučil Guan Zhonga [vévodovi].

Guan Zhong byl přijat do služby u vévody a byl pověřen věcmi vlády ve státě Qi. To, že se vévoda Huan stal hegemonem mezi úředními vládci, devětkrát je svolal a všude pod nebem zavedl pořádek, bylo zásluhou rad Guan Zhongových.³³

Guan Zhong říkal: „Zpočátku, když jsem byl chudý, společně s Bao Shuem jsem se zabýval obchodem. Při dělení zisku jsem větší díl dával sobě. Bao Shu mi však nevyčítal, že jsem hamižný, neboť věděl, jak jsem chudý. A když jsem Bao Shuovi radil tak, že jsme se dostali do úzkých, nedomníval se, že jsem hlupák, neboť věděl, že existuje doba, která přeje zisku, a doba, která zisku nepřeje. Kdysi jsem třikrát vstoupil do služby a třikrát mě vládce vyhnal, Bao Shu si však nemyslel, že jsem budižkničemu, neboť věděl, že mi doba nepřeje. Třikrát jsem bojoval a třikrát utekl, ale Bao Shu si nemyslel, že jsem zbabělý, neboť věděl, že mám starou matku. Princ Jiu utrpěl porážku, Shao Hu jej zabil a já jsem ve vězení musel snášet hanbu, Bao Shu si však nemyslel, že neznám stud, neboť věděl, že víc než za malou pohanu bych se styděl za to, kdybych své jméno jednou neučinil slavným všude pod nebem. Život mi dali otec a matka, mé kvality rozpoznal pan Bao!“

---

³¹ V Knize vrchních pisařů: Bao Shu je zde střídavě titulován svým plným jménem Bao Shuya a zkráceně jako Bao Shu. Vzhledem k tomu, že změna jména zde nemá zřetelné významové implikace, užíváme soustavně zkrácenou formu, která se lépe skloňuje.

³² V Knize vrchních pisařů: Podrobnosti o těchto událostech v Qi popisuje Sima Qian v Kapitole třicáté druhé (Chavannes IV, Nienhauser V.1, Vjatkin V).

³³ V Knize vrchních pisařů: Konfucius zmiňuje působení vévody Huana pochvalně a klade důraz na to, že roli hegemonu vykonával bez vojenského násilí a ku všeobecnému prospěchu. Svolávat knížata k mezistátnímu shromáždění (*he* 合, *hui he* 會合) měl původně právo pouze zhouský král; to, že je sezval vévoda Huan z Qi, je projevem jeho historicky nového postavení hegemonu. Stalo se tak skutečně devětkrát mezi lety 679 až 651 př. n. l.

Bao Shu doporučil Guan Zhonga vladaři a sám vstoupil do Guan Zhongových služeb. Jeho synové a vnuci po generace dělali kariéru v Qi; ti, kdo získali léno, ho drželi více než deset generací a nosili tituly vysokých hodnostářů.³⁴ Po světě nechválili tolik Guan Zhonga, že je moudrý a schopný, zato chválili Bao Shua, že dokáže odhadnout lidi.

Když byly Guan Zhongovi svěřeny věci vlády a stal se kancléřem v Qi, využil toho, že stát Qi, ač nepatrný, ležel na mořském břehu, a skrze zprostředkování obchodů zde nahromadil majetek. Učinil stát bohatým, posílil armádu, [konal] v souladu s tím, co prostý lid miluje a [vyhýbal se tomu], co se lidu přičí.

Prohlásil: „Když jsou plné sýpky a skladiště, všichni vědí, jak se mají správně chovat, když mají dost jídla a oblečení, pak vědí, na co je správné být hrdý a za co se člověk má stydět. Když vládce stanoví daně a zákony, pak jsou vazby šesti stupňů příbuzenství pevné. Když se nerozvinou čtyři základy (tj. pravidla společenského chování, smysl pro správné, skromnost a stud), pak stát zanikne. Nařízení mají být, jako když z pramene teče voda, a odpovídat srdcím lidu.“³⁵

Proto byla jeho nařízení jednoduchá a snadno proveditelná, lidem dával to, co si přejí, a to, co si lidé nepřejí, odstraňoval.

Jeho vládnutí bylo takové, že neštěstí dokázal proměnit ve štěstí a prohru ve vítězství. Kladl důraz na ceny, bedlivě střežil míry a váhy. Když se vévoda Huan opravdu rozhněval na svou Mladší ženinu (Shao ji) a táhl na jih proti Cai

---

³⁴ V Knize vrchních pisařů: Takigawa Kametaró v komentáři k této větě vyslovuje přesvědčení, že se nejedná o potomky Guan Zhongovy, ale Bao Shuovy. Viz též poznámky k překladu této kapitoly v Nienhauser VII.

³⁵ V Knize vrchních pisařů: Jedná se o řadu výroků, které pocházejí ze spisu *Guanzi*. Anglický překlad A. Rickett 1985.

(odkud pocházela),³⁶ Guan Zhong toho využil k útoku proti Chu za to, že Chu nedodalo orobinec, svůj povinný tribut domu Zhouů.³⁷

Když vévoda Huan táhl na sever proti horským Rongům, Guan Zhong při té příležitosti přiměl vládce státu Yan, aby pěstoval způsob vlády vévody ze Shao.³⁸ Když se mělo uskutečnit shromáždění úředníků vládců v Ke a vévoda Huan hodlal porušit úmluvu, [kterou si vynutil] Cao Mo,³⁹ Guan Zhong jej přiměl k tomu, aby úmluvu dodržel, a všichni vládcové se pak přimkli k Qi. Proto se říká: „Umění dávat vytváří podmínky pro to, aby bylo možné brát — a to je největší poklad v umění vládnout.“

V bohatství se Guan Zhong mohl rovnat s vévodou. Měl tři manželky z různých rodů a hliněnou plošinku na odkládání vypitých pohárů vína,⁴⁰ avšak lidé v Qi to nepovažovali za rozmařilost. Když Guan Zhong zemřel, lidé v Qi ctili jeho způsob vlády a byli silnější než ostatní úřední vládcové. O sto let později se tam objevil pan Yan.

***

Yan Ying, posmrtným jménem Ping (Rovný), druhým jménem Zhong, pocházel z Yiweie, z kraje Lai. Sloužil vévodům Lingovi, Zhuangovi a Jingovi z Qi a ve státě Qi byl vážen za to, že ctil dobré mravy, že byl skromný a usilovně pracoval. Když byl kancléřem v Qi, nezáleželo mu na tom, zda jí maso a zda se jeho ženy oblékají do hedvábí. Pokud se vévoda během audience obracel přímo na něj, odpovídal rozhodně, pokud se neobracel přímo na něj, rozhodně konal. Když v zemi vládla [správná] Cesta, konal podle rozkazů. Když se Cesta ztratila,

---

³⁶ V Knize vrchních pisařů: Cai byl méně významný stát na jihu, odkud pocházela Guan Zhongova ženina. Jeho hněv na jednu z vedlejších žen byl pochopitelně jen záminkou k útoku proti slabšímu sousedovi, kterého porazil. Epizodu známe z *Zuoova komentáře* (*Zuo zhuan*).

³⁷ V Knize vrchních pisařů: Speciálně svázané svazky orobince sloužily jako filtr, přes který se cedil kvašený alkoholický nápoj užívaný pro rituální účely. Tažení proti Chu je zde vysvětleno jako trestná výprava proti vazalovi, který neplní povinnosti vůči zhouskému králi, a tak získává auru spravedlivé války.

³⁸ V Knize vrchních pisařů: Vévoda z Shao, pobočník zhouského krále Wua, příkladný rádce, dostal kdysi léno na severu v Yan (Kapitola čtvrtá, s. XY).

³⁹ V Knize vrchních pisařů: Kapitola osmdesátá šestá.

⁴⁰ V Knize vrchních pisařů: Originál je nejednoznačný a není zcela jasné, co bylo Guan Zhongovými privilegii, přikláníme se zde k výkladu tangského komentátora Zhang Shou-jie (komentář „Zheng-yi“).

rozkazy neposlouchal. A zásluhou toho se jeho sláva šířila mezi knížaty po tři generace.

Otec Kámen z Yue (Yue Shifu) byl moudrý a schopný, avšak ocitl se v poutech. Pan Yan vyjel ven a potkal jej na cestě. Vypřáhl ze svého vozu koně na levé straně a Otce za něj vykoupil. Vrátil se společně s ním domů a aniž by se rozloučil, odešel do své ložnice. Po delším čase Otec Kámen požádal, aby směl odejít. Pan Yan se polekal, upravil si čapku a oděv a zdvořile se ho zeptal: „Ačkoliv nevynikám laskavostí, zbavil jsem tě okovů, proč tedy chceš tak rychle odejít?“

Otec Kámen řekl: „V tom to není. Slyšel jsem, že ušlechtilý muž je ten, kdo se vyhýbá lidem, kteří mu nerozumí, a těm, kteří mu rozumí, důvěřuje. Ocitl jsem se v okovech, protože mi nerozuměli. Tebe, pane, jsem něčím dojal a vykoupil jsi mě. Porozuměl jsi mi, ale nechoval jsi se ke mně, jak náleží — nakonec by bylo lepší zůstat v poutech.“

Pan Yan jej pak uvedl do hlavní síně jako váženého hosta.⁴¹

Pan Yan se stal kancléřem v Qi. Když vyjížděl z domu, manželka jeho vozataje se pokradmu dívala skrz dveře na svého muže. Její muž byl vozatajem samotného kancléře, třímal velký slunečník, řídil čtyřspřeží, držel se vzprímeně a tvářil se náramně sebevědomě. Když se vrátil domů, žena jej požádala, aby od něj směla odejít. Vozataj se zeptal, proč se tak rozhodla.

Žena mu řekla: „Pan Yan není ani šest pídí vysoký, je kancléřem ve státě Qi a jeho sláva se šíří mezi knížaty. Dnes jsem se dívala, jak vyjíždí z domu. Byl hluboce zamyšlený a vypadal pokorně. Ty jsi vysoký osm pídí a jsi jeho sluhou a vozatajem, ale tváříš se sebevědomě, jako by nad tebe nebylo. Proto tě chci opustit.“ Muž se pak začal chovat skromně.

Pan Yan se podívil a zeptal se ho na to a vozataj mu vše po pravdě pověděl. Pan Yan jej pak doporučil, aby se stal vysokým hodnostářem.⁴²

---

⁴¹ Letopisy pana Yana - 7. kapitola, 24. epizoda.

Vrchní písař poznamenává: Četl jsem z *Knihy mistra Guana* statě „Pastýř lidu“, „Vysoké hory“, „Vozy a koně“, „Lehké a těžké“ a „Devět úřadů“ a také jsem četl *Letopisy pana Yana*. Vskutku podrobná jsou tam slova [jejich autorů]! Když jsem viděl, jaké napsali knihy, přál jsem si poznat jejich skutky, a proto jsem sestavil jejich životopis. Co se týče jejich spisů, jsou mezi lidmi rozšířené, a proto se jimi nezabývám, zabývám se jen událostmi, které byly pozapomenuty.

Guan Zhong byl příslovečně moudrý a schopný ministr, avšak Konfucius jej snižoval.⁴³ Je snad možné, že by mu vyčítal, proč v době, kdy Cesta Zhouů slábla a objevil se moudrý a schopný vévoda Huan, nenaléhal na něj, aby se stal králem, ale nechal jej pouze prohlásit se hegemonech?! Je staré rčení: „Následuje jeho chvályhodné vlastnosti, napravuje jeho špatné vlastnosti, a proto jsou si ten nahoře i ten dole blízcí.“⁴⁴ Neplatí to snad o Guan Zhongovi?

Pan Yan se sklonil nad tělem vévody Zhuanga a plakal, a když splnil, co žádal rituál, odešel.⁴⁵ Není toto snad naplnění ideálu: „když vidí, co je správné, a nekoná podle toho, je to zbabělost“?!⁴⁶ Co se týče jeho varování a rad určených vládci, nic nedbal na to, jak se bude vladař tvářit. O takovém jednání se přece říká toto: „Když přistupuješ [k vládci], myslí na svou absolutní loajalitu, když od něho odcházíš, myslí na to, jak napravit jeho chyby“!⁴⁷ Kdyby bylo možné, aby tu pan Yan byl s námi, rád a v úctě bych mu třeba jen držel bič!

---

⁴² Letopisy pana Yana - 7. kapitola, 25. epizoda.

⁴³ V Knize vrchních písařů: Viz *Hovory* III:22.

⁴⁴ V Knize vrchních písařů: Zde je užita myšlenka známá z *Knihy synovské oddanosti* (Zádrapa 2004: 270).

⁴⁵ V Knize vrchních písařů: Epizoda zaznamenaná v *Zuoově komentáři*. Vévoda Zhuang měl pletky s ženou Cui Shuovou a Cui Shu ho zabil ve svém domě. Pan Yan tam šel prokázat mrtvému vévodovi poslední poctu navzdory nebezpečí, že ho Cui Shu také zabije.

⁴⁶ V Knize vrchních písařů: *Hovory* II:24.

⁴⁷ V Knize vrchních písařů: *Knihy synovské oddanosti* (Zádrapa 2004, kap. XVII).

3. LETOPISY PANA YANA

Yanzi Chunqiu 晏子春秋, neboli Letopisy pana Yana, zachycují vztah mezi ministrem a panovníkem, přičemž obsahuje určitou kritiku nesprávného jednání. Je to sbírka napomenutí pronesených Yan Yingem primárně k vévodovi Jingovi z Qi 齊景公 (vládl letech 547-489 př. n. l.) a dalších rozmanitých epizod líčících jeho chvályhodné jednání. Součástí jsou též epizody diplomatického charakteru, které tvoří sice menšinou (37 epizod), ne však nevýznamnou část.

Text se skládá z 215 krátkých článků, epizod (*zhang* 章), které jsou rozdělené do 8 kapitol (*pian* 篇). Prvních 6 *pian* je nazváno "vnitřní" a poslední 2 "vnější". Vnější kapitoly obsahují varianty epizod, které se nacházejí ve vnitřních kapitolách společně s dalšími články, jenž nesou silný protikonfuciánský tón. Přestože jsou poslední dva oddíly jednoduše označeny jako vnější, šest vnitřních nese další označení, *jian* 諫 (napomínat) 1 a 2, *wen* 問 (tázat se) 1 a 2 a *zha* 雜 (různé) 1 a 2. Uspořádání obsahu každého z vnitřních oddílů se zdá být nahodilé, ale v knize jako celku mají kapitoly tendenci být uspořádány podle hlavního tématu, např. námitky směřované vůči nerozvážnosti vévody jsou dány dohromady.⁴⁸

Yan Ying je historická osobnost doložená v takových dílech jako *Lunyu*, *Mozi* 墨子 a zvláště v *Zuozhuanu*, kde figuruje stejně jako Guan Zhong, se kterým bývá srovnáván. Vždy byl zmiňován pro své skromné způsoby a skromnost je jedním ze základních témat epizod, které tvoří *Yanzi Chunqiu*. Dalším hlavním tématem je důležitost vybírání úctyhodných mužů a jak je důležité je zaměstnat ve vládě.⁴⁹

Většina příběhů je ve formě napomenutí, které vznáší Yan Ying vůči svému panovníku, vévodovi Jingovi. Vévoda je vykreslen jako člověk, který hledá nadměrně zalíbení v přepychovém a hýřivém způsobu života a je pobízen v honbě za smyslovým potěšením svými dvěma "špatnými rádci", Liangqiu Ju'em 梁丘據 a Yi

---

⁴⁸ Durrant, S. W. (Berkeley, 1993), str. 483.

⁴⁹ Watson, B. (New York, 1962), str. 184.

Kuanem 裔款. Proslulá je i jeho až chorobná láska ke koním, což dokládá dobře známá 25. epizoda 1. kapitoly:⁵⁰

Vévoda Jing pověřil podkoního, aby se staral o jeho milovaného koně, [ale kůň] náhle zemřel. Vévoda se rozhněval, nařídil [někomu], aby vzal meč a rozsekal toho, co se staral o koně.

Tehdy zrovna mistr Yan doprovázel [vévodu], vstoupil dvořan držící meč, mistr Yan [ho] zastavil a zeptal se vévody: "Když Yao a Shun rozsekávali lidi, od které [části] těla⁵¹ začínali?" Vévoda se zatvářil znepokojeně a řekl: "Rozsekávání těla začíná ode mě." Načež [už ho] nechtěl rozsekat."

Vévoda řekl: "Patří do žaláře".⁵²

Mistr Yan řekl: "Takto [podkoní] nebude vědět, jaký spáchal zločin, a zemře. Já to pro vás vyjmenuji, aby poznal své zločiny, potom ho pošleme do žaláře." Vévoda řekl: "[To] lze."

Mistr Yan vyjmenovával: "Tvé zločiny jsou tři: Vévoda tě pověřil starat se o koně, a ty jsi ho zabil, to je jeden zločin, za který musíš zemřít. Dále, zabil jsi vévodova nejoblíbenějšího koně, to je druhý zločin, za který musíš zemřít. Způsobil jsi, že vévoda kvůli jednomu koni zabije člověka, lid se to dozví a nutně bude cítit zášť k našemu panovníkovi, lenní knížata se to dozví a nutně budou opovrhovat naším státem. Zabil jsi vévodova koně, způsobil jsi, že se zášť bude hromadit v lidu, [naše] válečná síla bude slabší oproti sousedním státům, to je třetí zločin, za který musíš zemřít. Nyní patříš do žaláře."

Vévoda si zhluboka povzdech a řekl: "Mistře, propusťte ho! Mistře, propusťte ho! Nepoškozujte moji humánnost."

---

⁵⁰ Tato příhoda se objevuje také ve zkrácené podobě v *Shuo Yuan* 說苑 - Zahradě vyprávění, což byla kompilace sestavená v období Západní Han konfuciánským učencem Liu Xiangem 刘向. Obsahuje různé příběhy posbírané od dávných dob. Tento příběh se nachází v 9. části Zheng Jian 正諫 jako 16 epizoda.

⁵¹ V textu je 何軀 hé qū. Překlad do současné čínštiny v Shi Lei (Harbin, 2003) uvádí "od kterého člověka".

⁵² V této době se neodsuzovalo do žaláře, ale rovnou k trestu smrti, tudíž odsouzení do žaláře automaticky znamenalo popravu.

Vévoda má navíc nezdravé zalíbení v nadpřirozených jevech a zlých znameních, jak dokládá např. často citovaná 6. epizoda 6. kapitoly:

Vévoda Jing onemocněl otokem, ležel víc jak deset dní. V noci se mu zdálo, že bojuje se dvěma slunci a nezmátl.

Mistr Yan přišel na audienci, vévoda řekl: "Večer se mi zdálo, že bojuji se dvěma slunci a nezmátl jsem, zemřu?" Mistr Yan zdvořile odpověděl: "Prosím o svolení zavolat věštce ze snů."

Vyšel ze dvířek, pověřil někoho, aby s vozem pozval věštce ze snů. [Věstec] dorazil a řekl: "Proč chcete vidět znamení?" Mistr Yan řekl: "V noci se vévodovi zdálo, že s ním bojují dvě slunce a on nezmátl. Vévoda řekl: 'Zemřu?' A proto vás žádám o věštění ze snu, to je to, co se má udělat." Věstec ze snů řekl: "Prosím o svolení otevřít svou knihu." Mistr Yan řekl: "Neotvírejte knihu. To, čím vévoda onemocněl, je yinové, slunce je yangové. Jeden yin nepřemůže dva yangy, a proto nemoc spěje ke konci. Takto odpovězte."

Věstec ze snů vstoupil, vévoda řekl: "Zdálo se mi, že bojuji se dvěma slunci a nezmátl jsem, zemřu?" Věstec ze snů zdvořile odpověděl: "To, čím jste onemocněl, je yinové, slunce je yangové. Jeden yin nepřemůže dva yangy, vaše nemoc spěje ke konci."

Přešly tři dny, vévodova nemoc se velice zlepšila, vévoda tedy obdaroval věštce ze snů. Věstec ze snů řekl: "Toto není má zásluha, mistr Yan mě poučil." Vévoda povolal mistra Yana, tedy ho obdaroval. Mistr Yan řekl: "Věstci ze snů používají řeč věštění, aby odpověděli, a proto mají zisk. Pokud byste nechal mě, abych to prohlásil, nevěřil byste mi. Toto je zásluha věstců ze snů, já v tom nemám úspěch." Vévoda je oba odměnil a řekl: "Proto, že mistr Yan nepožadoval úspěch někoho jiného, a proto, že věstec ze snů neskrýval schopnosti někoho jiného."

Pan Yan v epizodě za epizodou vysvětluje, proč jsou takovéto záliby nepatřičné pro vladaře a škodlivé pro lid, často vyhrožuje, že odstoupí z úřadu, opustí dvůr nebo se nechá popravit, pokud jeho výtkám nebude věnována pozornost.

Téměř pravidelně vévoda připustí svou pošetilost a souhlasí s nápravou. Avšak v následujícím příběhu ho nacházíme opět u jeho starých poklesků.

Mnoho materiálu se shoduje s dílem *Zuozhuan*⁵³ a autor (nebo autoři) se očividně snažili dát příběhům přesvědčivě "historický" nádech - který je pravděpodobně důvodem pro slovo "Letopisy" v názvu. Přesto je jejich úsilí zmařeno stereotypní povahou epizod, uctivými, ale stěží přesvědčivými argumenty, které pan Yan využívá, a nepravděpodobnou pohotovostí, se kterou se jim vévoda podřizuje. Od čtenáře se pochopitelně očekává, že bude pana Yana obdivovat pro jeho upřímnost a otevřenost, se kterou napomíná vládce, nedbalý hrozícího nebezpečí. Člověk vlastně nachází sympatie vůči vévodovi, který je nejen kárán za běžné vladařské poklesky, jako např. za nepřiměřenou zálibu ve víně, ženách a lovech, ale taktéž mu není dovoleno nosit přepychový oděv, zdobené střevíce, nebo aby si užíval svých zahrad, jezer, paláců a hudebních představení bez všudypřítomného kritizování ze strany svého vrchního ministra. Jak tvrdí Burton Watson, nepochybně pouze zarputilý mohista by mohl uvažovat o tom, aby panovníkovi takto ztěžoval život.⁵⁴

Některé epizody vykreslují pana Yana v konverzaci s jinými lidmi nebo při jednání se zahraničním představitelem na návštěvě cizího státu a zde je možné zaznamenat záblesk ironického smyslu pro humor, např. když pan Yan, vyslaný jako posel ke dvoru státu Chu, je tázán králem z Chu, zda Qi nemá ctihodnějšího muže, kterého by mohli vyslat, a Yan Ying mu odpovídá, že je pravidlem státu Qi posílat ctihodné posly pouze ke dvorům ctihodných panovníků.⁵⁵

Dílo *Yanzi Chunqiu* je někdy zmiňováno jako nejranější příklad čínské biografie. Určitě obsahuje mnoho biografických a pseudobiografických údajů o Yan

---

⁵³ Burton Watson (a mnoho dalších badatelů) se domnívá, že materiál byl převzat z *Zuozhuanu*. Ronnie Smart (str. 42) naopak tvrdí, že s vysokou pravděpodobností mohlo být mnoho pasáží z *Yanzi Chunqiu* zdrojem pro Yan Yingovy promluvy v *Zuozhuanu*. Smart uvádí, že Richard Louis Walker ve svém díle *The Multi-State System of Ancient China* (Westport: Greenwood Press, 1953) tvrdí, že mnoho paralelních textů, které se vyskytují v obou dílech, dokazuje, že pasáže v *Yanzi Chunqiu* jsou ranější.

⁵⁴ Watson, B. (New York, 1962), str. 185.

⁵⁵ Překlad této epizody viz kapitola 4.4 této práce.

Yingovi, ačkoliv materiál ve většině případů není seřazen chronologicky. Pravděpodobně ale autoři nebo kompilátoři neměli zájem o Yan Yinga mimo doktríny, které měl podle jejich záměru veřejně propagovat. Forma příběhů je literárním záměrem, dle Burtona Watsona dosti hrubě a naivně použitým, aby dal uspořádání doktrínám. Stejně jako si nelze představit panovníka, který je ovládán tolika poklesky jako vévoda Jing, a přesto je tak přístupný kárání, stejně tak ani na chvíli nelze věřit v člověka jako pan Yan, který by mohl strávit svůj život tím, že bude deklarovat tyto uctivé otřepané fráze tváří v tvář ustavičnému zklamání.⁵⁶

---

⁵⁶ Watson, B. (New York, 1962), str. 185.

3.1 BĀDÁNÍ OHLEDNĚ *YANZI CHUNQIU*

Letopisy pana Yana se zatím netěší velkému zájmu ze strany západních badatelů a dosud neexistuje ani zevrubná studie týkající se tohoto méně známého, přitom významného textu. Nebyl ani vytvořen kompletní překlad do žádného ze západních jazyků,⁵⁷ což brání těm, kteří nejsou schopni číst v čínštině, aby ocenili důvtip pana Yana a celkově aby si vychutnali toto dílo.

Postava pana Yana se dostala do centra zájmu dvou významných badatelů západní sinologie současnosti: Yuriho Pinese a Davida Schaberga. Oba se však zabývají panem Yanem v širším historickém kontextu a za zdroj informací o něm používají *Zuozhuan*.

Oba tito vědci kladou důraz na to, že rádcové a ministři tohoto období si velice vážili *li* 禮⁵⁸ jako prostředku, pomocí něhož může panovník správně spravovat svůj stát, a svým napomínáním *jian* 諫 se snažili vládce vést k jednání v souladu s *li*. Zároveň vyzdvihují, že obzvláště pan Yan věřil v ideální vztah ministra a panovníka.

Ronnie Smart (Cantenbury, 2008) se ve své práci soustřeďuje pouze na ty epizody z díla *Yanzi Chunqiu*, ve kterých Yan Ying napomíná vévodu. Definuje napomenutí jako rétorický prostředek a dělí jeho použití na typické - analogie, citace, řetězová úvaha, a netypické - provokace, lež, sarkasmus a ironie. Uvádí zde jak překlad, tak i podrobnější rozbor těchto epizod. Zároveň zde uvádí další sekundární zdroje věnující se této tématice.

---

⁵⁷ Seznam publikací, ve kterých lze nalézt překlady vybraných pasáží, viz Durrant, S. W. (Berkeley, 1993), str. 489.

⁵⁸ *Li* se dá přeložit jako rituální vhodnost nebo slušné chování. Schaberg, D. (Cambridge, 2001), str. 497 - tento pojem překládá ve své knize *li* jako "ritual propriety".

3.2 HISTORIE TEXTU A AUTENTICITA

V *Shiji* 62, str. 2136 Sima Qian (?145-?86 př. n. l.) jmenovitě uvádí *Yanzi Chunqiu* a tvrdí, že mnozí z jeho generace vlastní kopii tohoto textu. V Liu Xiangově 劉向 (79-8 př. n. l.) předmluvě k dílu a v záznamu v *Han shu* 漢書 30, str. 1724, je označen jménem pan Yan; s titulem *Yanzi Chunqiu* se znovu objevuje v pramenech z období Šesti dynastií jako Kongcongzi 孔叢子.⁵⁹ Ve své předmluvě Liu Xiang píše následovně:

"Císařský text *Yanzi*, který jsem kontroloval, má 11 oddílů. To, co jsem já, Xiang, pečlivě porovnával s [Fu] Canem [富] 參, správcem *Chang she* 長社, byl text vrchního astrologa v 5 oddílech, můj vlastní text v 1 oddíle a Canův text ve 13 oddílech. Dohromady císařské a soukromé texty činily ke 30ti oddílům, což tvořilo 838 článků. Odstranil jsem duplikáty v počtu 22 oddílů a 638 článků, čím jsem vytvořil 8 oddílů a 215 článků...

6 oddílů této knihy jsou vše horlivá vyznání odporu vůči panovníkovi; skladba je hodna úcty, principy jsou hodny napodobování. Všechny případy jsou v souladu s doktrínou Šesti klasických knih. Navíc některé se opakují s poněkud odlišnou frazeologií, které jsem si nedovolil přehlížet a které byly dále zařazeny v jednom oddíle. Jsou zde také části, které nějakým způsobem nesouhlasí s učením Klasických konfuciánských knih, jako kdyby nebyly slovy Pana Yana. Mám podezření, že byly vytvořeny sofisty v pozdějších dobách, ale opět jsem si je nedovolil vypustit a zařadil jsem je do jednoho oddílu."⁶⁰

Tato předmluva nás informuje o několika různých sbírkách učení pana Yana, často se stejnými duplikovanými kapitolami, které kolovaly během období Západní *Han*. 112 úštěpků a fragmentů jedné takové sbírky, která byla objevena v *Lin Yi* 臨沂,⁶¹ se datuje do raných let dynastie *Han* a obsahuje epizody, které se přesně shodují se sedmi pasážemi z 8 oddílů přijatého textu; oddíl č. 4 není zastoupen. Navíc Liu

⁵⁹ V *Early Chinese Texts*: SPPY ed. 5.8a; Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 49-50.

⁶⁰ Durrant, S. W. (Berkeley, 1993), str. 484.

⁶¹ V *Early Chinese Texts*: Wen wu (1974.2), str. 32-4.

Xiangův popis vlastní edice koresponduje se strukturou textu, jak se jeví dnes. Nejen čísla článků a oddílů jsou shodná; sedmý oddíl moderních edic vsutku obsahuje četné duplikáty epizod, které jsou zaznamenány jinde v textu, a osmý oddíl obsahuje četné články, jejichž protikonfuciánský obsah se mohl dotknout Liu Xiang a vést ho k charakterizaci toho oddílu jakožto "nesouhlasného s učením Klasických konfuciánských knih."

Zprostředkování tohoto textu nicméně není bez potíží. Dějiny dynastie *Sui* - *Suishu* 隋書 (34, str. 997), Staré dějiny dynastie *Tang* - *Jiu Tangshu* 舊唐書 (47, str. 2023), Nové dějiny dynastie *Tang* - *Xin Tangshu* 新唐書 (59, str. 1509) a katalog Fujiwary Sukeya vypisuje dílo se 7 oddíly; stejné číslo je citováno pro dílo, které obdržel *Sima Zhen* 司馬貞 (rané 8. století; viz *Shiji* 62, str. 2036 poznámka); v *Chongwen zongmu* 崇文總目 a *Yu hai* je zapsáno jako dílo o 12 oddílech. Liu Shipai 劉師培 (1884-1919) vysvětloval tyto nesrovnalosti tím, že edice z dynastií *Sui* 隋 a *Tang* 唐 možná zkombinovaly dva oddíly označené jako *za* 雜 do jednoho svazku. Taktéž navrhoval, že *songské* edice rozdělily pět ze sedmi svazků každý do dvou samostatných, přičemž ponechaly dva "Vnější" oddíly nedotčené, čímž vytvořily edici o 12 oddílech. Zatímco toho tvrzení je pouze domněnka, Liu Shipai dále argumentuje, a to je uvěřitelnější, že *yuanské* edice v 8 oddílech mohou být vytvořeny přeuspořádáním ze *songských* edic, aby odpovídaly Liu Xiangovu popisu.⁶²

Někteří čínští učenci argumentovali tím, že uznané verze *Yanzi Chunqiu* nečerpají z textu, který byl editován Liu Xiangem. Například Wu Dexuan 吳德旋 (1767-1840) věřil, že současný text je padělek z období Šesti dynastií *Liu chao* 六朝; Guan Tong 管同 (1780-1831) ho zařadil do ještě pozdější doby.⁶³ Mnoho pochybností ohledně díla je buď velice subjektivní, jako Guan Tongův útok na literární styl; nebo vycházejí z odtržení od filosofické dispozice textu, obzvláště zahrnutí některých

---

⁶² V Early Chinese Texts: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 635-36.

⁶³ V Early Chinese Texts: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 630-31.

epizod v oddíle č. 8, který napadá Konfucia a duplikuje část nechvalně proslulé "protikonfuciánské" kapitoly z *Mozi*.⁶⁴

Podstatnější otázky týkající se autenticity byly shrnuty Wang Gengshengem.⁶⁵ (a) Text obsahuje četné anachronismy. (b) Mnohé pasáže získaného textu se objevují téměř slovo od slova v jiných pramenech a mohly být jednoduše shromážděny z těchto děl. V tomto ohledu Wang vypočítal dvacet tři článků, které se shodují s *Zuo zhuanem*, 1 s *Liji* 禮記, 1 s *Mengzi* 孟子 a až 78 se jich objevuje ve filosofických dílech z Pozdních *Zhou* 周, *Qin* 秦 a *Han* 漢, včetně 40 v *Shuoyuan* 說苑 a 8 v *Hanshi waizhuan* 韓詩外傳. (c) V tomto textu jsou dvě kapitoly, jež nebyly v kapitole, kterou četl *Sima Qian*. Poslední z nich výslovně uvádí (*Shiji* 62, str. 2136), že jeho biografie Yan Yinga zahrnuje pouze epizody, které se nenacházejí v *Yanzi Chunqiu*, ale obě epizody, které vypráví, jsou součástí obdrženého textu. Wang tedy vyvozuje, že původní Liu Xiangův text mohl být ztracen a znovu sestaven mnohem později z vícero různých zdrojů.

Jiné zřetele nicméně podporují tvrzení, že *Yanzi Chunqiu* vychází přímo z díla Liu Xiana a že on postupně sesbíral svůj text z autentických dokumentů období *Zhou*. Proužky, které jsme zmínili výše, poskytují přesvědčivý důkaz, že učení pana Yana bylo shromážděno do kolekce minimálně v raném období *Han* a že tyto kolekce se blíží získanému textu. Navíc, předběžná gramatická studie Richarda Walkera ukazuje, že *Yanzi Chunqiu* je gramaticky jednotné dílo, což by se nedalo očekávat od textu sestaveného za Šesti dynastií z rozmanitých zdrojů období *Zhou* a *Han*. Autenticita díla je taktéž podpořena faktem, že mnoho textových problémů a sporných čtení bylo zachováno tak, jak jsou. Jak uvádí Wang Niansun 王念孫 (1744-

---

⁶⁴ 9. kniha -非儒下, TLS ID MOZI 39.10.1-9 V této epizodě Yan Ying na dotaz vévody Jinga, jaký je Konfucius člověk, velice tvrdě osočuje Konfucia, že se spíkl s rebely a sprádá plány k páchání mravní zkázy, ponouká ministry, aby zavraždili svého vladaře. Když pak Konfucius přijel do státu Qi, vévoda mu chtěl přidělit jednoho muže, aby se od něj učil. Pan Yan mu to ale rozmlouvá a opět haní Konfucia, že kazí lid, zdobí se, aby mátl lidi, zabývá se hudbou a tancem, aby přilákal davy, ale jeho učení nemůže nabádat svět ke správné cestě. Z této velice opovržlivě laděné epizody můžeme usuzovat, že mohisté pouze využili postavy Yan Yinga, aby hlásal jejich názory. K tomuto názoru se obrací i moderní bádání. Nicméně tato otázka nebyla ještě plně prozkoumána a závěry stále ještě nejsou jednotné.

⁶⁵ V *Early Chinese Texts*: Wang Gengsheng (Taipei, 1976), str. 41-72.

1832), toto je přesně to, co se dá očekávat od starověkého díla, které neprošlo kritickýma rukama komentátorů a editorů.⁶⁶

Od doby Liu Xianga až k filologům 18. století neexistuje zmínka o komentářích nebo kritických edicích tohoto díla. V tomto ohledu historie textu vypadá podobně jako historie *Mozi*, který, stejně jako *Yanzi Chunqiu*, obsahuje četná problematická čtení. Richard Walker uvádí ještě jiný argument ve prospěch autenticity. Politické prostředí *Yanzi Chunqiu* je přesně takové, jaké by se dalo očekávat od textu pocházejícího z Qi během období *Chunqiu*. Taková pravděpodobnost shody zeměpisného a politického umístění by nemohla být vytvořena pozdějšími padělateli.

---

⁶⁶ V *Early Chinese Texts*: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 643-4.

3.2.1 EDICE A KOMENTÁŘE⁶⁷

Mnoho edic by mělo být konzultováno pro studium knihy. Pro kompletní seznam viz Wu Zeyu, str. 43-8.

(a) Edice z pohyblivých typů z pozdní dynastie *Ming* 明, která je založena na exempláři z dynastie *Yuan* 元, a je reprodukována v sérii *Sibu congkan* 四部叢刊.

(b) Edice z r. 1602 od Feng Mengzhena 馮夢禎 (1546-1605), která je k dispozici v *Xian Qin zhuzi hebian* 先秦諸子合編, byla pravděpodobně založena na dřevěných blocích z období *Song* 宋. Pokud ji porovnáme s (a), každá vykazuje silné i slabé stránky.⁶⁸

(c) Sun Xingyan 孫星衍 byl jedním z nejdůležitějších ze zástupu *qingských* 清 učenců, kteří obrátili svou pozornost k *Yanzi Chunqiu*. Připravil nový text založený na dvou *mingských* edicích (i) od Shen Qinana 沈啓南 z r. 1585; a (ii) od Wu Huaibaoa 吳懷保, pozdního *mingského* textu údajně pocházejícího ze stejného exempláře jako (a); tento byl poprvé publikován r. 1788. Co je nejdůležitější, *Sun* připravil sérii poznámek pojmenovaných *yinyi* 音意, které obsahují informace o různém čtení, problematických znacích a fonologických znacích, jako jsou rýmy. Tento text společně se *Sunovým* dodatkem a další sérií poznámek pro srovnání od Huang Yizhoua 黃一周 (1828-1899) je možno získat ze série *Sibu beiyao* 四部備要. *Lu Wenchao* 盧文弨 (1717-1796), *Wang Niansun* 王念孫 (1744-1832) a *Yu Yue* 俞樾 (1821-1907) také komentovali tento text.

Pro takovéto komentáře a bohaté komentáře ohledně variant textů, viz následující edice:

(d) Zhang Chunyi, *Yanzi Chunqiu jiao zhu Yanzi chunqiu* 晏子春秋校注; předmluva 1930; první vydání *Shanghai: Shi jie*, 1936; dotisk v sérii *Zhu zi ji cheng*.

---

⁶⁷ Durrant, S. W. (Berkeley, 1993), str. 488.

⁶⁸ V *Early Chinese Texts*: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 43.

(e) Wu Zeyu 吳則虞, *Yanzi Chunqiu ji shi* 晏子春秋集釋; 2 vols., Beijing: Zhong hua, 1962.

Tyto dvě edice někdy citují rozdílné zdroje a měly by být používány společně; vzhledem k uspořádání je (e) jednodušší k použití, názory autora jsou obvykle užitečnější v (d).

(f) Wang Shumin 王叔岷, *Yanzi chunqiu jiao zheng* 晏子春秋斟證, BIHP XXVIII (1956), 55-105.

Japonské edice⁶⁹

(a) Kambun taikai 漢文大系; č. 21, 1916, edit. Koyanagi Shikita 公孫龍子.

(b) Kokuyaku kambun taisai 國漢文大譯漢文大成; č. 18, 1924, edit. Fujita Toyohachi 藤田豐八 (Kempō).

(c) Kambun sōsho 漢文叢書, 1928.

(d) Chūgoku koten shinsho 中國古典新書, 1969, edit. Yamada Taku 山田琢.

---

⁶⁹ Durrant, S. W. (Berkeley, 1993), str. 489.

3.2.2 ČLENĚNÍ V SOUČASNOSTI VYDÁVANÝCH EDIC

1. *Nei pian jian shang* 內篇諫上 - vnitřní kapitola, napomenutí 1:

25 epizod. V první se ptá Yan Yinga vévoda Zhuang na odvahu, v dalších se ptá vévoda Jing. Hovoří spolu na témata pití alkoholu, dětí, nebeských znamení, dlouhověkosti, v několika epizodách vévoda Jing cestuje na různá místa.

2. *Nei pian jian xia* 內篇諫下 vnitřní kapitola, napomenutí 2:

25 epizod. Všechny epizody se týkají vévody Jinga. Yan Ying mu vyčítá prchlivost ve vynášení trestů, nařizování roboty poddaným při výstavbě nepotřebných staveb, lovy atd.

Zajímavé je zařazení epizod, kdy ve 22. vévoda oplakává zemřelé dítě, v následující se pojednává o zemřelém Liang Qiuju a v následující epizodě jeho zemřelém psu, který dobře běhal.

3. *Nei pian wen shang* 內篇問上 - vnitřní kapitola, tázání se 1:

30 epizod. V prvních dvou se ptá Yan Yinga vévoda Zhuang, ve zbývajících dvaceti osmi se ptá vévoda Jing. Tématem epizod je často napadání sousedních států, předchozí vládcové včetně vévody Huana a jeho rádce Guan Zhonga, správa státu apod.

4. *Nei pian wen xia* 內篇問下 - vnitřní kapitola, tázání se 2:

30 epizod. Tato kapitola obsahuje nejvíc epizod týkajících se diplomacie. Prvních devět se týká rozhovorů Yan Yinga s vévodou Jingem, tématem je správa a upevnění státu, je zde zmiňován i vévoda Huan. Epizody 10 - 28 se věnují

diplomatickým rozhovorům, přičemž ve dvou epizodách Yan Ying rozmlouvá s králem státu Wu, ve čtyřech s představiteli státu Lu (ve třech s vévodou Zhao'em a v jedné s panem Zengem při jeho návštěvě státu Qi), třináct epizod se týká státu Jin, přičemž v prvních dvou epizodách rozmlouvá s vévodou Pingem, ve zbývajících jedenácti s významným rádcem Shu Xiangem. V posledních dvou epizodách se Yan Yinga táže Liang Qiuju a Bo Chanqian.

5. *Nei pian za shang* 內篇雜上 - vnitřní kapitola, různé 1:

30 epizod. První dvě se věnují vévodovi Zhuangovi, ve třetí Yan Ying rozmlouvá s Cui Shu'em poté, co zabil vévodu Zhuanga. Diplomacii se věnuje sedm epizod, z toho v pěti se pan Yan setkává s představiteli státu Lu (v jedné vystupuje Konfucius), v jedné s vévodou Pingem ze státu Jin a v jedné s vyslancem státu Yan. Ve většině zbývajících rozmlouvá Yan Ying s vévodou Jingem, v několika s dalšími hodnostáři nebo sluhý.

6. *Nei pian za xia* 內篇雜下 - vnitřní kapitola, různé 2:

30 epizod. Diplomacii se věnují čtyři epizody, v jedné Yan Ying navštěvuje stát Wu a ve třech stát Chu. Ve většině epizod opět pan Yan rozmlouvá s vévodou Jingem, v jedné s vévodou Lingem (hned v první). Poslední dvě epizody líčí rozhovory umírajícího Yan Yinga a jeho ženy.

7. *Wai pian shang* 外篇上 - vnější kapitola 1:

27 epizod. Většina se věnuje rozhovorům s vévodou Jingem na témata pití alkoholu, snů, lovů, nebeských znamení apod. Ve dvou epizodách (16 a 17) Yan Ying

navštěvuje stát Wu, v osmnácté epizodě rozmlouvá s králem z Chu. V poslední dvacáté sedmé epizodě rozmlouvá s Konfuciem.

8. *Wai pian xia* 外篇下 - vnější kapitola 2:

18 epizod. Tři epizody se týkají diplomacie, v těchto a ve dvou dalších vystupuje Konfucius. Většina epizod se týká vévody Jinga, jedna vévody Zhuanga. Poslední dvě epizody líčí události už po Yan Yingově smrti.

3.3 DOBA SESTAVENÍ

Ačkoliv velké množství důkazů ukazuje, že *Yanzi Chunqiu* je autentický text doby *Zhou*, existuje značný nesoulad ohledně datování. Nikdo vážně netvrdí, že by některá část textu byla napsána přímo *Yan Yingem* osobně. Sun Xingyan 孫星衍 (1753-1818) přisuzuje dílo žákům *Yan Yinga*, kteří sesbírali příběhy a slova svého pana z diplomatických státních letopisů uchovaných v *Qi* a zmíněných v *Mozi* 31.⁷⁰ To, že by *Yanzi Chunqiu* čerpalo z takovýchto zdrojů, je nepravděpodobné, jelikož se stylisticky liší od státních letopisů období *Zhou*, které byly zachovány jinde. Nicméně Sunovo tvrzení, že text byl vytvořen žáky *Yan Yinga*, je ve shodě se závěry významných učenců, jako jsou Forke, Maspero⁷¹ a Walker, kteří výslovně tvrdí, že text byl zformován někdy před rokem 400 př. n. l. Tito všichni tři badatelé zakládají svůj závěr na víře, že verze *Yanzi Chunqiu* časově předchází a jsou zdrojem pro paralely v *Zuo Zhuanu*. Walker správně poznamenává, že formulace v *Yanzi Chunqiu* je důsledně úplnější než v *Zuo Zhuanu*, ale Karlgren⁷² ukazuje, že to v žádném případě není přesvědčivý důkaz dřívějšího autorství. Důkladné prostudování všech pasáží *Yanzi Chunqiu* a jejich paralel v jiných zdrojích by nepochybně vedlo k ustanovení pravděpodobného data autorství.

Na rozdíl od těchto pohledů Liang Qichao 梁啟超 (1873-1929)⁷³ zasazuje *Yanzi Chunqiu* do období pozdních Válčících států. Ačkoliv dává málo odůvodnění pro toto začlenění, text má jak styl, tak i obsah, který se hodí do literárního prostředí pozdních Válčících států, kdy historické romance a příběhy o moudrých politických přesvědčovacích prostředcích byly velmi oblíbené.⁷⁴ Koga Dōan 古賀侗庵 (1788-1847) cituje mnoho příběhů *Yanzi Chunqiu*, kde jsou argumenty nápadně podobné některým, které se vyskytují v *Zhanguo ce* 戰國策.⁷⁵

---

⁷⁰ V Early Chinese Texts: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 639.

⁷¹ V Early Chinese Texts: Maspero (Folkestone, 1978), str. 359

⁷² V Early Chinese Texts: Karlgren (BMFEA I, 1929), str. 171-76.

⁷³ V Early Chinese Texts: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 632.

⁷⁴ V Early Chinese Texts: Maspero (Folkestone, 1978), str. 357-65.

⁷⁵ V Early Chinese Texts: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 633-35.

3.4 ZAŘAZENÍ A HODNOCENÍ

Mnoho prací o *Yanzi Chunqiu* se zaměřovalo na vhodné zařazení v rámci schématu tradiční čínské bibliografie. V *Hanshu*, *Suishu*, *Jiu Tangshu*, *Xin Tangshu* a v katalogu Fujiwary Sukeya zaznamenán pod *rujia* 儒家. Liu Zongyuan 柳宗元 (773-819) měl proti tomuto zařazení námitky a argumentoval, že dílo je ve skutečnosti mohistické, na základě toho, že zdůrazňuje zásady jako "Všeobecná láska", "Odpor k hudbě" a "Střídmost" (*Liu Hedong ji* 柳河東集, 4 Yi bian 議辯; BSS ed., str. 56-7). Liu Zongyuan netvrdil, že Yan Ying sám byl mohista, což by byl přežitek (bylo anachronické), ale spíše, že text byl napsán následovníkem *Moziho* ze státu *Qi*, který byl obeznámený s tradicemi *Qi*. Wang Yinglin 王應麟 (1223-1396), Jiao Hong 焦竑 (1541-1620) a Zhang Xuecheng 章學誠 (1738-1801) následují Liu Zongyuanův pohled.⁷⁶ V novější době Zhang Chunyi 張純一 (předmluva k jeho edici; viz 5 (d) níže) se pokouší o kompromis, když prohlašuje, že dílo je z 60-70 % mohistické a 30-40 % konfuciánské. Takovéto spory přejímají rigidní zařazení čínského myšlení, které nemůže být ospravedlněno.

Autoři *Siku quanshu zongmu* 四庫全書總目 se vyhýbají problému tím, že zařazují *Yanzi Chunqiu* pod historii. Vytvářejí nový problém tím, že zařazují text do podkategorie "biografie" (*zhuanji* 傳記) a prohlašují, že je to zdroj čínského žánru biografie. Ačkoliv v přesném slova smyslu *Yanzi Chunqiu* by nemělo být nahlíženo jako biografie; epizody a námitky ani nejsou řazeny chronologicky. Masperoův popis díla⁷⁷ (str. 360) jakožto historické romance je výstižný, a vyjadřuje svůj názor na literární zásluhu takto: "Autor ví, jak přivést svou postavu k životu, jak mu dát vhodné chování a způsob mluvy". A jak tvrdí Burton Watson, až do *Shiji*, kde se důraz přesouvá od doktríny ke skutečné osobnosti jednotlivce, se v čínské literatuře nesetkáváme s pravdivou biografií.⁷⁸

⁷⁶ V *Early Chinese Texts*: Wu Zeyu (Beijing, 1962), str. 604-5.

⁷⁷ V *Early Chinese Texts*: Maspero (Folkestone, 1978), str. 360.

⁷⁸ Watson, B. (New York, 1962), str. 185.

4. VLASTNÍ PŘEKLAD VYBRANÝCH UKÁZEK

V této kapitole uvádím překlad všech třiceti sedmi epizod *Yanzi Chunqiu*, které se týkají diplomatického styku.

Překlady jsem pořídila s přihlédnutím k překladům do současné čínštiny v knihách *Pingxi ben baihua yanzichunqiu* (Wang Ning (ed.), Beijing 1993), *Yanzi Chunqiu Quan Yi* (Li Wanshou a Yan Ying Guiyang, 1993) a *Yanzi chunqiu yi zhu* (Shi Lei, Harbin 2003), přičemž poslední dvě obsahují vysvětlivky k originálnímu textu.

Epizody člením dle států, ke kterým se vztahují.

4.1 PŘÍBĚHY TÝKAJÍCÍ SE DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ SE STÁTEM LU

Příběhů, ve kterých Yan Ying jedná s představiteli státu Lu, je celkem třináct. Vévoda Zhao⁷⁹ se zde jeví jako schopný panovník, který se zajímá o to, jak upevnit stát, zabránit zmatku a rozmnožit lid. V jedné epizodě se Yan Yinga táže, proč slouží zkaženému panovníkovi, zřejmě je tím míněn vévoda Jing. Toto téma se v *Yanzi Chunqiu* opakuje několikrát, stejný dotaz pokládá Yan Yingovi i král z Wu. Přesto, že se tento panovník tak zajímá o záležitosti vlády, po jeho uprchnutí ze státu Lu ho Yan Ying kritizuje.

4. kapitola, 12. epizoda

《晏子使魯魯君問何事回曲之君晏子對以庇族》

晏子使魯，見昭公，昭公說曰：“天下以子大夫語寡人者眾矣，今得見而羨乎所聞，請私而無為罪。寡人聞大國之君，蓋回曲之君也，曷為以子大夫之行，事回曲之君乎？”

晏子遂循對曰：“嬰不肖，嬰之族又不若嬰，待嬰而祀先者五百家，故嬰不敢擇君。”

晏子出，昭公語人曰：“晏子，仁人也。反亡君，安危國，而不私利焉；僂崔杼之尸，滅賊亂之徒，不獲名焉；使齊外無諸侯之憂，內無國家之患，不伐功焉；鍤然不滿，退託于族，晏子可謂仁人矣。”

Pan Yan je vyslán do státu Lu, panovník státu Lu se ho ptá, proč slouží zkaženému panovníkovi, pan Yan odpovídá, že chrání svůj rod

Pan Yan byl vyslán do státu Lu, měl audienci u vévody Zhao'a. Vévoda Zhao se radoval a řekl: "Mnoho lidí v podnebesí o vás, pane, mluvilo. Nyní se mi naskytla příležitost setkat se s vámi a předčí to, co jsem o vás slyšel. Prosím vás o svolení zeptat se v soukromí a nemějte mi to za zlé. Slyšel jsem o panovníkovi

---

⁷⁹ Li Wangshou (Guizhou, 1993), str. 188. 魯昭公 - vládl v letech 541-510 př. n. l.

[vašeho] velikého státu, že je to zkažený panovník. Proč vy, pane, používáte své schopnosti a sloužíte zkaženému panovníkovi?"

Pan Yan poníženě odpověděl: "Jsem nehodný člověk a můj rod se se mnou [už vůbec] nemůže rovnat. Spoléhají se na mne, že budu udržovat obřady předků pěti set rodin, z tohoto důvodu se neodvážuji vybírat si panovníka."

Pan Yan odešel, vévoda Zhao řekl ostatním: "Pan Yan je humánní člověk. Uvedl zpátky do státu panovníka, který uprchl,⁸⁰ stát v nebezpečí stabilizoval a nemá z toho osobní prospěch. Nechal vystavit Cui Shuovu⁸¹ mrtvolu a zničil zrádné následovníky, [ale] neusiloval o reputaci. Způsobil, že stát Qi neměl starosti, že by ho vně státu lenní knížata [napadala], uvnitř nebyly pohromy pro stát a lid. Nevychloubal se [svými] zásluhami, nebyl samolibý, stranil se toho, aby se vymlouval na svůj rod. Pana Yana lze nazývat humánním člověkem."

4. kapitola, 13. epizoda

《魯昭公問魯一國迷何也晏子對以化為一心》

晏子聘于魯，魯昭公問焉：“吾聞之，莫三人而迷，今吾以魯一國迷慮之，不免于亂，何也？”

晏子對曰：“君之所尊舉而富貴，入所以與圖身，出所與圖國，及左右偪邇，皆同于君之心者也。犒魯國化而為一心，曾無與二，其何暇有三？夫偪邇于君之側者，距本朝之勢，國之所以治也；左右讒諛，相與塞善，行之所以衰也；士者持祿，遊者養交，身之所以危也。《詩》曰：‘芄芃械櫜，薪之樵之，濟濟辟王，左右趨之。’此言古者聖王明君之使以善也。故外知事之情，而內得心之誠，是以不迷也。”

⁸⁰ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 151. Dle poznámky je v původním textu 反亡君 fǎn wáng jūn, ale Zhang Chunyi 張純一 se domnívá, že jde o záměnu - místo znaku 反 fǎn by mělo být 哭 kū. Věta by tedy znamenala, že oplakával panovníka, který ztratil své postavení. Stejnou poznámku uvádí i Li Wangshou (Guizhou, 1993), str. 188.

Wang Ning (Beijing 1993), str. 84, zde uvádí, že jde buď o chybu, nebo že se zde tato věta vyskytuje jako antiteze.

⁸¹ Cui Shu 崔杼 - hodnostář ze státu Qi. Vévoda Zhuang měl milostný poměr s jeho ženou, Cui Shu ho za to zavraždil. Později byl sám zabit Qing Fengem 庆封.

Vévoda Zhao ze státu Lu se ptá, jak to, že je v celém státě Lu zmatek, pan Yan odpovídá, že [je potřeba vše] změnit v jednu mysl

Pan Yan byl vyslán na oficiální návštěvu do státu Lu, vévoda Zhao z Lu se ptal: "Slyšel jsem, že když [se nedohodnu] se třemi lidmi, nastane zmatek. Nyní se dohaduji s celým státem Lu a [nedokážu] se vyvarovat chaosu, jak to?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Ti, kterých si vážíte, povýšíte a [tím je učiníte] bohatými a váženými. Pokud jste uvnitř [paláce], s [nimi] uvažujete o vlastních záležitostech, pokud vyjíždíte [z paláce], s [nimi] promýšlíte státní záležitosti. Tudíž když jsou oblíbení dvořané nablízku, všichni jsou zajedno s myslí panovníka, celý stát Lu se změní v jednu mysl, už nikdy nebudou dvě [různé mysli], natožpak navíc třetí? Ti, kteří jsou blízko k vládci, bojují s mocí dvora, díky tomuto stát nemá ⁸² [správnou] vládu. Rádcové jsou pomlouvační a vlichocují se, vzájemně zabraňují dobru, díky tomuto [správné] jednání upadá. Ti, kteří se věnují úřednické kariéře, si udržují úřednický plat, putující rádcové si pěstují přátelské vztahy, díky tomuto jste vy osobně v nebezpečí. V Knize písní se praví: 'Bující jsou shluky dubů, uděláme z nich dříví a nakupíme je, důstojný je [náš] panovník a král, ti nalevo i napravo k němu spěchají.' Tím se říká, že v dávných dobách moudrý král a osvícený panovník pověřoval [lidi] na základě dobrého konání. A proto, pokud jste venku, znáte pravou stránku záležitosti. Pokud jste uvnitř, získáte opravdovost myslí [poddaných]. Tedy díky tomu není zmatek."

4. kapitola, 14. epizoda

《魯昭公問安國眾民晏子對以事大養小謹聽節儉》

晏子聘于魯，魯昭公問曰：“夫儼然辱臨敝邑，竊甚嘉之，寡人受貺，請問安國眾民如何？”

晏子對曰：“嬰聞傲大賤小則國危，慢聽厚斂則民散。事大養小，安國之器也；謹聽節儉，眾民之術也。”

---

⁸² Shi Lei (Harbin, 2003), str. 152. Dle poznámky před znakem 治 zhì chybí znak 不 bù.

Vévoda Zhao ze státu Lu se ptá, jak stabilizovat stát a rozmnožit lid, pan Yan odpovídá, podporovat velké, pomáhat malým, vláda je příčinnivá a daně umírněné

Pan Yan byl vyslán na oficiální návštěvu do státu Lu, vévoda Zhao z Lu se ho zeptal: "Pane, [toho, že jste nás] slavnostně poctil svým příjezdem do našeho skromného státu, si já osobně velice považuji. Přijal jsem [vaše] dary a prosím o dovolení zeptat se, jak stabilizovat stát a rozmnožit lid?"

Pan Yan odpověděl: "Slyšel jsem, že když [je někdo] vůči velkým státům arogantní a vůči malým státům pohrdlivý, stát se [dostane] do nebezpečí. Když se zanedbává vláda a vybírají se ohromné daně, lid se rozptýlí. Když se slouží velkým [státům] a pomáhá se malým [státům], to je způsob, jak stabilizovat stát. Když je vláda příčinnivá a daně umírněné, to je metoda, jak rozmnožit lid."

5. kapitola, 20. epizoda

《景公賢魯昭公去國而自悔晏子謂無及已》

魯昭公棄國走齊，齊公問焉，曰：“君何年之少，而棄國之蚤？奚道至于此乎？”

昭公對曰：“吾少之時，人多愛我者，吾體不能親；人多諫我者，吾志不能用；好則內無拂而外無輔，輔拂無一人，諂諛我者甚眾。譬之猶秋蓬也，孤其根而美枝葉，秋風一至，根且拔矣。”

景公辯其言，以語晏子，曰：“使是人反其國，豈不為古之賢君乎？”

晏子對曰：“不然。夫愚者多悔，不肖者自賢，溺者不問墜，迷者不問路。溺而後問墜，迷而後問路，譬之猶臨難而遽鑄兵，噎而遽掘井，雖速亦無及已。”

Vévoda Jing považuje za moudrého vévodu Zhaoa, [který] opustil [svůj] stát a sám toho lituje, pan Yan o tom říká, že je příliš pozdě

Vévoda Zhao ze státu Lu ztratil [svůj] stát a uprchl do státu Qi. Vévoda z Qi se ho ptal: "Pane, jak to, že tak mladý a tak brzy jste ztratil [svůj] stát? Proč jste se dostal do [takovéto situace]?"

Vévoda Zhao zdvořile odpověděl: "Když jsem byl mladý, mnoho lidí mě milovalo, já sám jsem [ale] nebyl schopen mít s nimi blízký vztah. Mnoho lidí mě napomínalo, [ale] já ve svých ambicích jsem nebyl schopen je upotřebit. A tak uvnitř [paláce mi nikdo] nepomáhal, vně [paláce mě nikdo] nepodporoval. Nebyl [ani] jeden člověk, [který by mi] pomáhal a podporoval [mě], [naopak] těch, kteří mi lichotili a pochlebovali, bylo velice mnoho. To je jako podzimní turan, osamocený je jeho stonek, krásné jsou větývky a listy. Jakmile dorazí podzimní vítr, stonek vytáhne."

Vévoda Jing považoval jeho proslov za dobrý a řekl ho panu Yanovi: "[Pokud] bychom poslali tohoto člověka zpět do jeho státu, zdalipak by se [z něj] nestal ctnostný panovník dávnověku?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Není to tak. Hlupák mnohého lituje, nehodný se sám [považuje za] ctnostného, topící se se neptá, jak spadl [do vody], zbloudivší se neptá na cestu. Když se [někdo] topí, poté se ptá, jak spadl [do vody], když [někdo] zbloudí, poté se ptá na cestu. To je stejné jako když [někdo] čelí potížím a spěšně odlévá zbraně, dusí se a spěšně kope studnu. Přestože je to rychlé, je příliš pozdě."

Ve dvou epizodách Yan Ying jedná z panem Zengem, rádcem a vyslancem státu Lu. V jedné epizodě řeší záležitosti vlády, ve druhé pan Yan uděluje panu Zengovi dobré rady, jak se má chovat ušlechtilý muž.

4. kapitola, 28. epizoda

《曾子問不諫上不顧民以成行義者晏子對以何以成也》

曾子問晏子曰：「古者嘗有上不諫上，下不顧民，退處山谷，以成行義者也？」晏子對曰：「察其身無能也，而託乎不欲諫上，謂之誕意也。上昏亂，德義不行，而邪辟朋黨，賢人不用，士亦不易其行，而從邪以求進，故有隱有不隱。其行法，士也，迺夫議上，則不取也。夫上不諫上，下不顧民，退處山谷，嬰不識其何以為成行義者也。」

Pan Zeng se ptá na ty, kteří nenapomínali ty nahoře, nestarali se o lid, zda uspěli ve svém jednání a spravedlnosti, pan Yan odpovídá, nevím, jak by mohli uspět

Pan Zeng se zeptal pana Yana: "Byli v dávnověku [vůbec] někdy tací, kteří směrem nahoru nenapomínali ty nahoře a směrem dolů se neohlíželi na lid, a když odešli z úřadu, přesídlili do hor a údolí; [byl mezi nimi někdo takový, kdo] uskutečnil [správné] jednání a spravedlivost?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Když se na ně podrobně podíváme, neměli schopnosti. Vymlouvali se, že si nepřejí napomínat ty nahoře, to se nazývá podváděním. Nahoře panovala zmatenost a chaos, nebyly uskutečňovány ctnost a spravedlivost. Zvrácení a pomýlení [lidé] tvořili kotérie. Moudří muži nebyli dosazováni [do úřadů], hodnostáři také neměnili své jednání a následovali ty zvrácené, aby na základě toho požadovali nástup do úřadů. A proto někteří odešli do ústraní a někteří neodešli do ústraní. Z nich ti, kteří jednali podle pravidel, byli hodnostáři, pak napomínali ty nahoře, ale nebyli vyslechnuti.

Tedy směrem nahoru nenapomínali ty nahoře, a směrem dolů se neohlíželi na lid, a když odešli z úřadu, přesídlili do hor a údolí; já nevím, čím by se mohli stát těmi, kteří uskutečnili [správné] jednání a spravedlnosti."

5. kapitola, 23. epizoda

《曾子將行晏子送之而贈以善言》

曾子將行，晏子送之曰：「君子贈人以軒，不若以言。吾請以言之，以軒乎？」曾子曰：「請以言。」

晏子曰：「今夫車輪，山之直木也，良匠揉之，其圓中規，雖有槁暴，不復贏矣，故君子慎隱揉。和氏之璧，井里之困也，良工修之，則為存國之寶，故君子慎所修。今夫蘭本，三年而成，湛之苦酒，則君子不近，庶人不佩；湛之麝醢，而賈匹馬矣。非蘭本美也，所湛然也。願子之必求所湛。嬰聞之，君子居必擇鄰，遊必就士，擇居所以求士，求士所以辟患也。嬰聞汨常移質，習俗移性，不可不慎也。」

Pan Zeng se chystá vydat na cestu, pan Yan ho vyprovází a věnuje mu dobrou radu

Pan Zeng se chystal vydat na cestu, pan Yan ho vyprovázel a řekl: "Ušlechtilý muž raději věnuje dobrou radu než vůz. Ptám se, mám [vám] věnovat dobrou radu?⁸³ Nebo vůz?"

Pan Zeng řekl: "Prosím o dobrou radu."

Pan Yan řekl: "Nyní tato kola vozu, to byl horský přímý strom. Dobrý řemeslník jej ohne, jeho okrouhlost se shoduje s kružidlem. I kdyby [dřevo] vyschlo, opět se nenarovná. A stejně tak je ušlechtilý muž obezřetný vůči skrytým zakřivením.

Nefritový disk rodu He,⁸⁴ to byl [zdroj] těžkostí vesnice. Dobrý řemeslník ho vycizeloval, pak jej učinil státním pokladem. A proto ušlechtilý muž obezřetně přistupuje k tomu, co cizeluje.

Nyní tento orchidejový stonek, tři roky trvalo, než vyrostl. Namočíme ho do hořkého vína, pak ušlechtilý muž k němu ani nepřistoupí, obyčejný lid ho nebude nosit na opasku. Namočíme ho do omáčky z losího masa a bude mít stejnou hodnotu jako kůň. Není to tak, že by stonek orchideje byl chutný, ale je to dáno tím, do čeho se namočí. Přál bych si, abyste určitě [správně] volil, do čeho se namočíte.

Slyšel jsem, že ušlechtilý muž si určitě musí vybrat [správně] sousedy, pokud cestuje, určitě musí následovat učence. Pokud si vybírá bydliště, je to proto, aby hledal učence. Pokud hledá učence, je to proto, aby se vyvaroval

---

⁸³ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 209. Dle poznámky v knize místo znaku 之 zhī má být znak 乎 hū.

⁸⁴ Li Wanshou (Guiyang, 1993), str. 262. V období Chunqiu našel Bian He 卞和 ze státu Chu v horách surový nefrit. Přinesl jej králi Li 厉王, ten povolal řemeslníka, aby kámen ohodnotil. Řemeslník řekl, že je to obyčejný kámen, a tak mu vládce za trest nechal useknout levou nohu. Později na trůn usedl král Wu 武王, Bian He opět šel vládci darovat nefrit a opět byl potrestán, vládce mu nechal useknout pravou nohu. Po nějaké době na trůn usedl král Wen 文王. Bian He nařikal pod horou Jing 荆, a tak k němu král vyslal posla, aby se zeptal na důvod. Bian He odpověděl: "Nepláču kvůli svým useknutým nohám, ale kvůli tomu, že byl tento vzácný nefrit označen za kámen." Král nefrit nechal opracovat a vskutku se z něj stal drahocenný nefrit. A proto byl tento nefrit pojmenován "nefritový disk rodu He".

neštěstí. Slyšel jsem, že nepokoje často mění [lidskou] podstatu, zvyky a obyčeje mění povahu, nelze nebýt obezřetný."

V jedné epizodě se pan Yan setká s vyslancem Zifu Zhaobo'em,⁸⁵ od kterého se mu dostane ponaučení ohledně předávání a přebírání darů.

5. kapitola, 18. epizoda

《景公使晏子予魯地而魯使不盡受》

景公予魯君地，山陰數百社，使晏子致之，魯使子叔昭伯受地，不盡受也。晏子曰：“寡君獻地，忠廉也，曷為不盡受？”

子叔昭伯曰：“臣受命于君曰：‘諸侯相見，交讓，爭處其卑，禮之文也；交委多，爭受少，行之實也。禮成文于前，行成章于後，交之所以長久也。’且吾聞君子不盡人之歡，不竭人之忠，吾是以不盡受也。”晏子歸報公，公喜笑曰：“魯君猶若是乎。”

晏子曰：“臣聞大國貪于名，小國貪于實，此諸侯之通患也。今魯處卑而不貪乎尊，辭實而不貪乎多，行廉不為苟得，道義不為苟合，不盡人之歡，不竭人之忠，以全其交，君之道義，殊于世俗，國免于公患。”

公曰：“寡人說魯君，故予之地，今行果若此，吾將使人賀之。”

晏子曰：“不！君以驩予之地，而賀其辭，則交不親，而地不為德矣。”公曰：“善。”于是重魯之幣，毋比諸侯，厚其禮，毋比賓客。君子于魯，而後明行廉辭地之可為重名也。

Vévoda Jing vysílá pana Yana do státu Lu a vyslanec státu Lu nedokončí převzetí

Vévoda Jing daroval panovníkovi ze státu Lu půdu, na severní straně hory [Taishan] několik set obcí.⁸⁶ Vyslal pana Yana, aby je daroval, stát Lu vyslal Zifu Zhaobo'a, aby převzal půdu. [On ale] nepřevzal celou.

⁸⁵ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 203. Dle poznámky v knize zde nemá být 子叔昭伯 Zishu Zhaobo, ale 子服昭伯 Zifu Zhaobo. Zhifu byl hodnostář vrstvy dafu ze státu Lu.

⁸⁶ 社 shè - obec, tvořilo ji dvacet pět domácností.

Pan Yan řekl: "To, že [vám] náš panovník daroval půdu, je z loajality a upřímnosti, proč ji nepřevzmete celou?"

Zifu Zhaobo řekl: "Obdržel jsem od panovníka rozkaz: 'Když se setkají lenní knížata, navzájem si zdvořile ustupují, soupeří o nižší pozici, to je projev obřadnosti. Navzájem si předávají mnoho [darů], soupeří, [kdo] převezme méně; to je uskutečnění [správného] jednání. Nejprve se obřadnost stává formou, později se [správné] jednání stane uskutečněním.⁸⁷ Takto [lze] styky [udržet] na dlouho.' Navíc jsem slyšel, že ušlechtilý muž nevyčerpává radost [jiných] lidí, nevypotřebovává loajalitu [jiných] lidí. Proto jsem nepřevzal celou [půdu]."

Pan Yan se vrátil a oznámil to vévodovi, vévoda se potěšeně zasmál a řekl: "Panovník z Lu je stále takový?"

Pan Yan řekl: "Slyšel jsem, že velké státy usilují o jméno, malé státy usilují o prospěch, toto je společná potíž lenních knížat. Nyní je postavení státu Lu nízké, ale neprahne po úctě, odmítá prospěch a neprahne [po tom získat] více. [Jeho] jednání je čestné a [nesnaží se] lehkomylně získávat, [následuje správnou] cestu a spravedlnost a lehkomylně nepřizvukuje. Nevyčerpává radost jiných, nevypotřebovává loajalitu jiných a tím dovršuje přátelské vztahy. Panovnickova [správná] cesta a spravedlnost je rozdílná než zvyky obyčejných lidí. [Jeho] stát se vyvaruje veřejných potíží."

Vévoda řekl: "Mám rád panovníka státu Lu, proto jsem mu daroval půdu. Nyní je jeho jednání vsutku takové, pošlu někoho [s darem] a poblahopřeji mu."

Pan Yan řekl: "Ne! Z přátelství jste mu daroval půdu, ale blahopřál byste mu, že odmítl, pak by styky nebyly blízké. A [darování] půdy by nebylo [dle] ctnosti."

Vévoda řekl: "Dobře!"

A tak přidal státu Lu [množství] darů, neodpovídající [standardním pravidlům pro] lenní knížata. Učinil obřadnost vůči němu velkorysejší,

---

⁸⁷ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 203. Dle poznámky v knize zde má být místo znaku 章 zhāng znak 實 shí.

neodpovídající [standardním pravidlům pro jiné] hosty. Ušlechtilý muž na základě [této příhody se] státem Lu teprve poté pochopil, že čestným jednáním a odmítnutím půdy lze získat jméno.

V následující epizodě se nejedná přímo o diplomatickou misi, vévoda Jing zde jedná se zajatcem ze státu Lu. Pan Yan oceňuje zajatce jako ušlechtilého muže.

5. kapitola, 17. epizoda

《景公問東門無澤年穀而對以冰晏子請罷伐魯》

景公伐魯，傅許，得東門無澤，公問焉：「魯之年穀何如？」對曰：「陰水厥，陽冰厚五寸。」不知，以告晏子。

晏子對曰：「君子也。問年穀而對以冰，禮也。陰水厥，陽冰厚五寸者，寒溫節，節則刑政平，平則上下和，和則年穀熟。年充眾和而伐之，臣恐罷民弊兵，不成君之意。請禮魯以息吾怨，遣其執，以明吾德。」公曰：「善。」迺不伐魯。

Vévoda Jing se ptá Dongmen Wuzeho na roční úrodu, [Dongmen Wuze] odpovídá pomocí ledu, pan Yan prosí o svolení ukončit napadení státu Lu

Vévoda Jing napadl stát Lu, přiblížil se k území Xu,⁸⁸ zajal Dongmen Wuzeho. Vévoda se tam ptal: "Jaká je roční úroda obilí státu Lu?"

[Dongmen Wuze] zdvořile odpověděl: "Na stinné straně je led ztuhlý,⁸⁹ na slunečné straně je led tlustý na pět palců."

[Vévoda tomu] nerozuměl, řekl to panu Yanovi. Pan Yan zdvořile odpověděl: "Je to ušlechtilý muž. [Vy jste] se zeptal na roční úrodu obilí a [on] odpověděl pomocí ledu, to je [v souladu s] obřadem. Na stinné straně je led ztuhlý, na slunečné straně je led tlustý na pět palců, [to znamená, že] chlad a

⁸⁸ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 201, Li Wanshou (Guiyang, 1993). Dle poznámek v dva znaky 傅許 fù Xǔ zde jsou nadbytečné.

⁸⁹ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 202. Dle poznámky v knize Wang Niansun tvrdí, že místo 水厥 shuǐ jué má být 冰凝 bīng níng.

teplo jsou ve správné míře. [Pokud jsou] ve správné míře, pak trestní zákony jsou stabilní. [Pokud jsou] stabilní, ti nahoře i ti dole jsou v harmonii. [Pokud jsou] v harmonii, roční úroda obilí je zralá. [Pokud je] úroda bohatá, lid je v harmonii, a pokud ho napadneme, obávám se, že lid bude unavený, armáda bude vyčerpaná, nebudeme [schopni] uskutečnit váš záměr.

Prosím o svolení [jednat podle] obřadů se státem Lu, abychom utišili zášť vůči nám; navrátit jejich zajatce, abychom dali najevo naši ctnost."

Vévoda řekl: "Dobře." Tedy nenapadl stát Lu.

4.1.1 PŘÍBĚHY, VE KTERÝCH VYSTUPUJE ZHONGNI (KONFUCIUS)

Konfucius byl mladším současníkem Yan Yinga a zřejmě se několikrát setkali, přinejmenším podle tradice. V epizodách, které se vyskytují v Yanzi Chunqiu, se ale Konfucius pokouší Yan Yinga za jeho jednání kritizovat a je za to následně Yan Yingem pokárán.

5. kapitola, 21 epizoda

《景公使魯有事已仲尼以為知禮》

晏子使魯，仲尼命門弟子往觀。子貢反，報曰：“孰謂晏子習于禮乎？夫禮曰：‘登階不歷，堂上不趨，授玉不跪。’今晏子皆反此，孰謂晏子習于禮者？”晏子既已有事于魯君，退見仲尼，仲尼曰：“夫禮，登階不歷，堂上不趨，授玉不跪。夫子反此乎？”

晏子曰：“嬰聞兩楹之間，君臣有位焉，君行其一，臣行其二。君之來速，是以登階歷堂上趨以及位也。君授玉卑，故跪以下之。且吾聞之，大者不踰閑，小者出入可也。”晏子出，仲尼送之以賓客之禮，不計之義，維晏子為能行之。

Vévoda Jing vysílá [pana Yana] do státu Lu, [pan Yan] dokončí [oficiální] záležitosti, Zhongni [ho] považuje za znalého Obřadů

Pan Yan byl vyslán do státu Lu. Zhongni nařídil [svému] žáku, aby [ho] šel pozorovat.

Zigong se vrátil a oznamoval: "Kdo říká o panu Yanovi, že je zběhlý v obřadech? Vždyť v Obřadech se praví: 'Když stoupáš do schodů, nepřekračuj stupně. Když jsi v síni, nechod' rychle. Když předáváš nefrity, nekleč.' Nyní pan Yan vše toho porušil. Kdo říká o panu Yanovi, že je to člověk zběhlý v obřadech?"

[Když] už pan Yan dokončil [oficiální] záležitosti u panovníka státu Lu, odešel a navštívil Zhongniho. Zhongni řekl: "Vždyť Obřady [praví]: 'Když

stoupáš do schodů, nepřekračuj stupně. Když jsi v síni, nechod' rychle. Když předáváš nefrity, nekleč.' Vy jste toto porušil?"

Pan Yan řekl: "Slyšel jsem, že mezi dvěma prahy má panovník a poddaný [své] místo. Panovník udělá jeden krok, poddaný udělá dva kroky. Panovník šel velmi rychle, [proto] když jsem stoupal do schodů, překračoval jsem stupně, když jsem byl v síni, šel jsem rychle, abych dosáhl svého místa. Když byly panovníkovi předávány nefrity, byl nízko, proto jsem klečel, abych byl níž než on.

Navíc jsem slyšel, v případě velkých [obřadů] se nepřekračují meze, v případě malých [obřadů] odchylky mohou být."

Pan Yan odjel, Zhongni ho vyprovodil dle obřadu hostů. [Když se vrátil, svým žákům řekl:] "Nepřizpůsobit se běžným pravidlům,⁹⁰ pouze pan Yan je schopen toto uskutečnit."

7. kapitola, 27. epizoda

《仲尼稱晏子行補三君而不有果君子也》

仲尼曰：“靈公汙，晏子事之以整齊；莊公壯，晏子事之以宣武；景公奢，晏子事之以恭儉：君子也！相三君而善不通下，晏子細人也。”

晏子聞之，見仲尼曰：“嬰聞君子有譏於嬰，是以來見。如嬰者，豈能以道食人者哉！嬰之宗族待嬰而祀其先人者數百家，與齊國之閒士待嬰而舉火者數百家，臣為此仕者也。如臣者，豈能以道食人者哉！”晏子出，仲尼送之以賓客之禮，再拜其辱。反，命門弟子曰：“救民之姓而不夸，行補三君而不有，晏子果君子也。”

Zhongni chválí mistra Yana, [že svým] jednáním napravil tři panovníky, nemá [z toho prospěch] a je vskutku ušlechtilý muž

Zhongni řekl: "Vévoda Ling byl zkažený, pan Yan mu sloužil pořádkem a čistotou. Vévoda Zhuang byl silný, pan Yan mu sloužil ukazováním vojenské autority. Vévoda Jing byl rozmařilý, pan Yan mu sloužil úctou a šetrností. Je to

⁹⁰ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 207. Dle Wang Niansuna 王念孙 zde nemá být 不計之義 bù jì zhī yì, ale 不法之義 bù fǎ zhī yì. Navíc před touto větou chybí věta: 反, 命門弟子曰 fǎn, mén dì zǐ yuē.

ušlechtilý muž! Sloužil jako první ministr třem panovníkům a jeho dobré skutky neprošly k těm dole. Pan Yan je nízký člověk!"

Pan Yan se o tom dozvěděl, navštívil Zhongniho a řekl: "Slyšel jsem, že jste mě zesměšňoval, proto jsem vás přišel navštívit. Takoví, jako jsem já, jak by mohli pomoci [správné] cesty nakrmit jiné lidi? Můj klan a rod se na mě spoléhají, že budu udržovat obřady předků několika set rodin, učenci ve státě Qi se na mě spoléhají, že zapálím oheň pro několik set rodin. Kvůli tomuto jsem se stal úředníkem. Takoví, jako jsem já, jak by mohli pomoci [správné] cesty nakrmit jiné lidi?"

Pan Yan odjel, Zhongni ho vyprovodil dle obřadu hostů a dvakrát se mu poklonil za urážku. Když se vrátil, svým žákům řekl: "Zachránil život lidu a nevychloubá se, [svým] jednáním napravil tři panovníky a nemá [z toho prospěch]. Pan Yan je vskutku ušlechtilý muž!"

8. kapitola, 3. epizoda

《仲尼見景公景公曰先生奚不見寡人宰乎》

仲尼游齊，見景公。景公曰：“先生奚不見寡人宰乎？”

仲尼對曰：“臣聞晏子事三君而得順焉，是有三心，所以不見也。”

仲尼出，景公以其言告晏子，晏子對曰：“不然！嬰為三心，三君為一心故，三君皆欲其國之安，是以嬰得順也。嬰聞之，是而非之，非而是之，猶非也。孔丘必據處此一心矣。”

Zhongni navštěvuje vévodu Jinga, vévoda Jing říká: proč pane nenavštívíte mého prvního ministra⁹¹

Zhongni přicestoval do státu Qi a navštívil vévodu Jinga. Vévoda Jing řekl: "Pane, proč nenavštívíte mého prvního ministra?"

---

⁹¹ V této epizodě, stejně jako v předchozí, Konfucius naráží na fakt, že pan Yan sloužil třem panovníkům. Pan Yan tuto skutečnost vysvětluje z jiného úhlu pohledu, a kárá Konfucia.

Zhongni zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, že pan Yan sloužil třem panovníkům a byl úspěšný v tom, že to procházelo. To [znamená, že] má tři myslí, proto ho nenavštívím."

Zhongni odjel, vévoda Jing jeho proslov sdělil panu Yanovi. Pan Yan zdvořile odpověděl: "Není to tak! Já nemám⁹² tři myslí. Tři panovníci z důvodu, že měli jednu mysl, všichni tři panovníci si přáli mír ve svém státě, a proto jsem byl úspěšný v tom, že to procházelo. Slyšel jsem, chybné považovat za správné, správné považovat za chybné, to je stále chybné. Kong Qiu se zajisté drží jedné myslí."

8. kapitola, 4. epizoda

《仲尼之齊見景公而不見晏子子貢致問》

仲尼之齊，見景公而不見晏子。子貢曰：“見君不見其從政者，可乎？”仲尼曰：“吾聞晏子事三君而順焉，吾疑其為人。”

晏子聞之，曰：“嬰則齊之世民也，不維其行，不識其過，不能自立也。嬰聞之，有幸見愛，無幸見惡，誹謗為類，聲響相應，見行而從之者也。嬰聞之，以一心事三君者，所以順焉；以三心事一君者，不順焉。今未見嬰之行，而非其順也。嬰聞之，君子獨立不慚于影，獨寢不慚于魂。孔子拔樹削跡，不自以為辱；窮陳蔡，不自以為約；非人不得其故，是猶澤人之非斤斧，山人之非網罟也。出之其口，不知其困也，始吾望儒而貴之，今吾望儒而疑之。”

仲尼聞之，曰：“語有之：言發于爾，不可止于遠也；行存于身，不可掩于眾也。吾竊議晏子而不中夫人之過，吾罪幾矣！丘聞君子過人以為友，不及人以為師。今丘失言于夫子，譏之，是吾師也。”因宰我而謝焉，然仲尼見之。

Zhongni jede do státu Qi, navštíví vévodu Jinga a nenavštíví pana Yana, Zigong⁹³ je poslán, aby se zeptal⁹⁴

⁹² Shi Lei (Harbin, 2003), str. 304. Dle poznámky v knize před znakem 為 wèi má být ještě znak 非 fēi.

⁹³ Zigong 子貢 - Konfuciusův oblíbený žák.

⁹⁴ Tato epizoda se jeví být v úzkém vztahu s předchozími dvěma epizodami, argumentace je zde ještě bohatší.

Zhongni jel do státu Qi, navštívil vévodu Jinga a nenavštívil pana Yana. Zigong řekl: "Navštívit panovníka a nenavštívit toho, kdo se podílí na jeho vládě, lze to?"

Zhongni řekl: "Slyšel jsem, že pan Yan sloužil třem panovníkům a procházelo to, pochybuji o jeho charakteru."

Pan Yan se to dozvěděl, řekl: "Jsem obyčejný člověk ze státu Qi, nezachovávám své jednání, nepoznávám své chyby, nejsem schopen stát samostatně. Slyšel jsem toto, pokud má někdo štěstí, získá lásku, pokud nemá štěstí, získá nenávist. Pomluvy a pochvaly⁹⁵ jsou [jednoho] druhu; [jako] zvuk a ozvěna si navzájem odpovídají, [tak se člověk] setká s jednáním a následuje ho.

Slyšel jsem toto, s jednou myslí sloužit třem panovníkům, to [může] procházet. S trojí myslí sloužit jednomu panovníkovi, to [nemůže] procházet. Nyní se [Zhongni] nesetkal s mým jednáním a odsuzuje mě za to, že to prochází.

Slyšel jsem toto, když ušlechtilý muž stojí sám, nestydí se před [svým] stínem, když spí sám, nestydí se před [svým] duchem. Konfuciovi byl vyrván strom⁹⁶ a on smazal [za sebou svoje] stopy, sám to nepovažoval za hanbu. Dostal se do nesnází ve státech Chen a Cai,⁹⁷ sám to nepovažoval za chudobu. Odsuzuje [jiné] lidi, ale nenachází pro to důvod. To je jako když člověk z mokřin odsuzuje sekýru, člověk z hor odsuzuje rybářskou síť. [Když toto] vypouští ze svých úst, neví, [do jakých se dostává] nesnází. Ze začátku, když jsem spatřil konfuciánského učence, vážil jsem si ho, nyní když spatřím konfuciánského učence, budu o něm pochybovat."

Zhongni se o tom dozvěděl, řekl: "Říká se toto: [I když] se proslov vyšle do blízkého okolí, nelze mu zabránit [rozšířit se] do daleka. [I když] se jednání udržuje u sebe sama, nelze ho skrýt před davem. V soukromí jsem kritizoval pana Yana a neobvinil jsem ho z jeho chyb, má vina je veliká! Slyšel jsem, že

---

⁹⁵ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 305. Dle poznámky v knize zde místo 誹謗 fěibàng má být 誹譽 fěiyù.

⁹⁶ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 305. Dle poznámky v knize se toto vztahuje k příhodě, kdy Sima Huantui 司馬桓魋 ze státu Song chtěl zabít Konfucia a nechal vyrvat z kořenů veliký strom, pod kterým Konfucius učil obřadům. Konfucius následně opustil stát Song.

⁹⁷ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 305. Dle poznámky v knize neměl do co úst po sedm dní.

pokud ušlechtilý muž překoná člověka, považuje ho za přítele. Pokud nedosahuje [jeho kvalit], považuje ho za učitele. Nyní jsem pochybil v proslovu o mistrovi, byl jsem jím pokárán,⁹⁸ je tedy mým učitelem."

A tak [poslal] Zaiwoa⁹⁹, aby se omluvil za urážku. Pak ho Zhongni navštívil.

V následující epizodě se tři učenci vyjadřují k vyrobení nového zvonu. Pan Yan vyjadřuje názor, který bychom spíše čekali od Konfucia, přičemž Konfucius rozbití zvonu překvapivě odůvodňuje argumenty, které bychom očekávali od nějakého alchymisty či taoistického učence.

8. kapitola, 9. epizoda

《景公為大鐘晏子與仲尼柏常騫知將毀》

景公為大鐘，將懸之。晏子、仲尼、柏常騫三人朝，俱曰：「鐘將毀。」衝之，果毀。公召三子而者問之。晏子對曰：「鐘大，不祀先君而以燕，非禮，是以曰鐘將毀。」仲尼曰：「鐘大而懸下，衝之其氣下回而上薄，是以曰鐘將毀。」柏常騫曰：「今庚申，雷日也，音莫勝于雷，是以曰鐘將毀也。」

Vévoda Jing nechal vyrobit veliký zvon, pan Yan, Zhongni a Bo Changqian vědí, že se rozbije

Vévoda Jing nechal vyrobit veliký zvon, chystal se ho pověsit. Pan Yan, Zhongni a Bo Changqian - [tito] tři lidé přišli k audienci a všichni řekli: "Zvon se rozbije." Když do něj udeřil, vskutku se rozbil. Vévoda si zavolal [tyto] tři pány a zeptal se jich.

---

⁹⁸ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 306. Dle poznámky v knize 譏之 jǐzhī znamená, že byl Konfucius Yan Yingem pokárán.

⁹⁹ Zaiwo 宰我 - Konfuciův žák.

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Zvon je veliký, [byl vyroben] ne pro oběti předkům, ale pro zábavu, není [v souladu s] obřadními pravidly. To proto jsem řekl, že se zvon rozbije."

Zhongni řekl: "Zvon je veliký a visí směrem dolů, když se do něj udeří, jeho energie [víří směrem] dolů, obrátí se a směřuje vzhůru. To proto jsem řekl, že se zvon rozbije."

Bo Changqian řekl: "Nyní je 57. den šedesátidenního cyklu¹⁰⁰, den hromu. Žádný ze zvuků nepřekoná hrom. To proto jsem řekl, že se zvon rozbije."

V *Yanzi Chunqiu* se také vyskytují epizody, ve kterých Konfucius nevystupuje jako účastník rozhovoru, ale jako hodnotitel situace, o které se doslechl.¹⁰¹ Jsou to epizody 5 a 21 druhé kapitoly 29. epizoda 4. kapitoly a 16. epizoda 5. kapitoly.

---

¹⁰⁰庚申 gēng shēn.

¹⁰¹ Hodnocení je uvedeno slovy: 仲尼聞之 - [Když] se o tom Zhongni dozvěděl.

4.2 PŘÍBĚHY TÝKAJÍCÍ SE DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ SE STÁTEM JIN

Celkem čtrnáct epizod se týká rozhovorů s představiteli státu Jin. Ve dvou rozmlouvá Yan Ying s vévodou Pingem, vévoda se táže na situaci ve státě Qi a zřejmě očekává, že si bude pan Yan stěžovat. Sám tomu mírně nahrává tím, že si postěžuje na situaci na královském dvoře, ale Yan Ying si zachovává tvář.

4. kapitola, 15. epizoda

《晏子使晉晉平公問先君得眾若何晏子對以如美淵澤》

晏子使晉，晉平公饗之文室，既靜矣，晏以，平公問焉，曰：“昔吾先君得眾若何？”

晏子對曰：“君饗寡君，施及使臣，御在君側，恐懼不知所對。”

平公曰：“聞子大夫數矣，今迺得見，願終聞之。”

晏子對曰：“臣聞君子如美，淵澤容之，眾人歸之，如魚有依，極其游泳之樂；若淵澤決竭，其魚動流，夫往者維雨乎，不可復已。”

公又問曰：“請問莊公與今孰賢？”

晏子曰：“兩君之行不同，臣不敢不知也。”

公曰：“王室之正也，諸侯之專制也，是以欲聞子大夫之言也。”

對曰：“先君莊公不安靜處，樂節飲食，不好鐘鼓，好兵作武，士與同飢渴寒暑，君之彊，過人之量，有一過不能已焉，是以不免于難。今君大宮室，美臺榭，以辟飢渴寒暑，畏禍敬鬼神，君之善，足以沒身，不足以及子孫矣。”

Pan Yan je vyslán do státu Jin, vévoda Ping z Jin se ptá, jak předchozí panovník získal lid, pan Yan odpovídá pomocí přirovnání k dešti,¹⁰² jezírku a mokřině

Pan Yan byl vyslán do státu Jin, vévoda Ping z Jin ho pohostil ve zdobené síni, už by klid [a] banket skončil. Vévoda Ping se zde zeptal: "Jak v dřívějších dobách vaši předcházející panovníci získávali lid?"

¹⁰² Shi Lei (Harbin, 2003), str. 154. Dle poznámky zde místo 美 měi má být 雨 yǔ - déšť, což vlastně znamená všeobecně vodu. Ve starověku byla voda často přirovnáním pro dobrý charakter.

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Vy uctíváte našeho panovníka, [to] se přenáší na [jeho] vyslance. Posluhuji po vašem boku, ve strachu a bázni nevím, co bych měl odpovědět."

Vévoda Ping řekl: "Slyšel jsem o vás, mistře, už mnohokrát, teprve nyní se mi dostalo možnosti se [s vámi] setkat. Přeji si vás konečně slyšet [mluvit]."

Pan Yan odpověděl: "Slyšel jsem, že ušlechtilý muž je jako déšť, [který] jezírko a mokřina pojmu. Lid se k němu přimyká. Jako má ryba oporu [ve vodě], na nejvyšší míru si užívá radosti plavání. Pokud by jezírko a mokřina byly rychle vyčerpány, jeho ryby by se pohnuly po proudu. Vždyť to, co řídí jejich pohyb, je pouze déšť, nemohou se už vrátit."

Vévoda se opět zeptal: "Prosím o dovolení se zeptat, vévoda Zhuang a současný [panovník], který [z nich] je moudřejší?"

Pan Yan řekl: "Jednání těchto dvou panovníků není stejné, neodvážuji se posoudit."

Vévoda řekl: "Královský dvůr není¹⁰³ řádný, lenní knížata vládou sama, a proto si přeji slyšet váš proslov."

[Pan Yan] odpověděl: "Předchozí vládce vévoda Zhuang nedlel v klidu a tichu, rád se omezoval v pití a jídle. Neměl zálibu v obřadní hudbě, měl zálibu ve zbraních a v boji, s vojáky sdílel hlad a žízeň, chlad i žár. Panovníkova síla předčila jiné. Měl [ale] jednu chybu¹⁰⁴, kterou nedokázal odstranit, a tak se nevyvaroval neštěstí. Současný panovník nechal zvětšit palác a zkrášlil terasy a pavilony, aby se vyvaroval hladu a žízní, chladu i žáru. Obává se neštěstí, uctívá duchy předků a duchy míst. Panovníkovo dobré jednání je dostatečné pro to, aby udržel své postavení, není dostatečné k tomu, aby [ho] předal synům a vnukům."

---

¹⁰³ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 155. Dle poznámky před znakem 正 zhèng chybí znak 不 bù.

¹⁰⁴ Vévoda Zhuang měl zálibu v ženách, což se mu stalo osudným, viz poznámka č. 45.

4. kapitola, 16. epizoda

《晉平公問齊君德行高下晏子對以小善》

晏子使于晉，晉平公問曰：“吾子之君，德行高下如何？”

晏子對以“小善”。

公曰：“否，吾非問小善，問子之君德行高下也。”

晏子蹙然曰：“諸侯之交，紹而相見，辭之有所隱也。君之命質，臣無所隱，嬰之君無稱焉。”

平公蹙然而辭送，再拜而反曰：“殆哉吾過！誰曰齊君不肖！直稱之士，正在本朝也。”

Vévoda Ping ze státu Jin se ptá, zda je morálka a jednání panovníka státu Qi vysoké nebo nízké, pan Yan odpovídá pomocí malého dobra

Pan Yan byl vyslán do státu Jin, vévoda Ping z Jin se ho ptal: "Jaká je morálka a jednání vašeho panovníka, vysoká nebo nízká?"

Pan Yan odpověděl pomocí malého dobra.

Vévoda řekl: "Ne, neptal jsem se na malé dobro, ptal jsem se, zda je morálka a jednání vašeho panovníka vysoká nebo nízká.

Pan Yan se zatvářil znepokojeně a řekl: "Kontakt mezi lenními knížaty [se děje skrze] představování se a setkání. V promluvách mají [vždy] něco, co [musejí] skrýt. Váš příkaz byl upřímný, nemám, co bych skrýval, můj panovník nemá, za co by měl být chválen."

Vévoda Ping se zatvářil znepokojeně, rozloučil se a vyprovodil [ho]. Dvakrát [se s ním] pozdravil, vrátil se a řekl: "Ó, jak nebezpečné je moje pochybení! Kdo říká, že panovník státu Qi je neschopný! Spravedlivý a chválený učenec, právě byl na mém dvoře!"

V jedenácti epizodách rozmlouvá s ministrem Shu Xiangem 叔向. Zřejmě díky tomu, že oba měli podobnou pozici, rozmlouvají spolu o záležitostech svých států velice otevřeně, kritizují situaci a obávají se o svou budoucnost. Dále se Shu Xiang táže na záležitosti, jako např. jednání čestného člověka, šlechetné úmysly, principy spravedlivosti atd.

Část těchto rozhovorů je zaznamenána i v Zuozhuanu.

4. kapitola, 17. epizoda

《晉叔向問齊國若何晏子對以齊德衰民歸田氏》

晏子聘于晉，叔向從之宴，相與語。叔向曰：“齊其何如？”晏子對曰：“此季世也，吾弗知，齊其為田氏乎！”叔向曰：“何謂也？”

晏子曰：“公棄其民，而歸于田氏。齊舊四量：豆、區、釜、鐘，四升為豆，各自其四，以登于釜，釜十則鐘。田氏三量，皆登一焉，鐘乃巨矣。以家量貸，以公量收之。山木如市，弗加于山，魚鹽蜃蛤，弗加于海。民參其力，二入于公，而衣食其一；公積朽蠹，而老少凍餒；國都之市，屢賤而踊貴；民人痛疾，或燠休之。昔者殷人誅殺不當，僇民無時，文王慈惠殷眾，收卹無主，是故天下歸之，無私與，維德之授。今公室驕暴，而田氏慈惠，其愛之如父母，而歸之如流水，無獲民，將焉避？箕伯、直柄、虞遂、伯戲，其相胡公大姬，已在齊矣。”

叔向曰：“雖吾公室，亦季世也。戎馬不駕，卿無軍行，公乘無人，卒列無長；庶民罷弊，宮室滋侈，道殣相望，而女富溢尤；民聞公命，如逃寇讎；樂卻、胥原、孤續、慶伯，降在皁隸；政在家門，民無所依，而君日不悛，以樂慆憂；公室之卑，其何日之有！讒鼎之銘曰：‘昧旦丕顯，後世猶怠’，況日不悛，其能久乎！”

晏子曰：“然則子將若何？”

叔向曰：“人事畢矣，待天而已矣！晉之公族盡矣。肸聞之，公室將卑，其宗族枝葉先落，則公從之。肸之宗十一族，維羊舌氏在而已，肸又無子，公室無度，幸而得死，豈其獲祀焉。”

Shu Xiang ze státu Jin se ptá, jak je na tom stát Qi; pan Yan odpovídá, ctnost státu Qi upadá, lid se přimyká k rodu Tian

Pan Yan byl vyslán na oficiální návštěvu do státu Jin, Shu Xiang ho doprovázel na hostině a rozmlouvali spolu. Shu Xiang řekl: "Jak je na tom stát Qi?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Jeho čas se chýlí ke konci. Nevím [nic víc, než že] stát Qi bude patřit rodu Tian!"

Shu Xiang řekl: "Co to znamená?"

Pan Yan řekl: "Vévoda opustil svůj lid a ten se přimyká k rodu Tian.

Stát Qi měl v dávných dobách čtyři druhy měr: žejdlík *dou*,¹⁰⁵ mejtlík *ou*,¹⁰⁶ věrtel *fu*¹⁰⁷ a kád' *zhong*.¹⁰⁸ Čtyři pinty *sheng* tvořily žejdlík *dou* [a] každá [další míra sestává] ze čtyř těch [předchozích], až vystoupají k věrteli *fu* - deset *fu* je pak [jedna] kád' *zhong*. Rod Tian má tři druhy měr, všechny jsou větší o jeden [díl], kád' *zhong* je tedy ohromná. Používá rodinné míry, když půjčuje, [a] používá veřejné míry, když [půjčky] vybírá.

Když horské dřevo přiveze na trh, [cena] není vyšší než na horách, když ryby, sůl, škeble a ústřice [přiveze na trh], [cena] není vyšší než u moře. Pokud [rozdělíme] práci lidí na tři [díly], dva jsou věnovány vévodovi a na šat a stravu [jim zbude] jeden. Vévodovo uskladněné [obilí] hnije a žerou ho červi, ale starci a děti mrznou a hladoví.

Na trhu v hlavním městě státu jsou sandále levné a protézy¹⁰⁹ drahé. Lidé chovají zášť a trpí, oni¹¹⁰ je utěšují. V dávnověku lidé dynastie Yin¹¹¹ odsuzovali k

¹⁰⁵ Hanyu da zidain (Wuhan, 1987), index. 豆 dòu - jednotka duté míry, též označení pro pohár na nožce. 1 *dou* měl dle archeologických nálezů obsah 820 mililitrů. 4 pinty *sheng* 升 (205,8 ml) tvořily jeden *dou*. Překládám českou dutou mírou žejdlík.

¹⁰⁶ Hanyu da zidain (Wuhan, 1987), index. 區 ōu - jednotka duté míry, 1 *ou* mělo obsah 4,116 litrů. Dle Hanyu da zidain 5 *dou* tvořilo jedno *ou*, přestože v této kapitole se uvádí 4 *dou*. Překládám českou dutou mírou škopek.

¹⁰⁷ Hanyu da zidain (Wuhan, 1987), index. 釜 fǔ - jednotka duté míry 1 *fu* mělo obsah 20, 58 litrů, zároveň to bylo označení nádoby na vaření. 5 *ou* tvořilo 1 *fu*. Překládám českou dutou mírou věrtel.

¹⁰⁸ Hanyu da zidain (Wuhan, 1987), index. 鐘 zhōng - jednotka duté míry, 1 *zhong* mělo obsah 205,8 litrů. 10 *fu* tvořilo 1 *zhong*. Překládám českou dutou mírou kád' (neboli sud).

¹⁰⁹ 屮 yǒng - speciální druh obuvi pro lidi, kterým byla za trest useknuta noha v kotníku. Jak uvádí Wang Ning ve svém překladu na str. 87 (Beijing, 1993), lidé s useknutým chodidlem bylo v té době mnoho.

¹¹⁰ Rod Tian.

¹¹¹ 殷 yīn - alternativní název pro dynastii Shang.

trestu smrti ty, kteří si to nezasloužili, vraždili lid kdykoliv, král Wen¹¹² pečoval laskavě o lid dynastie Yin, vzal pod přístřeší ty, kteří se neměli kam vrátit. A tak se k němu [všichni v] podnebesí přimykali, [nikomu] nestranili, pouze přijímali [správnou] cestu.

Nyní je vévodův dvůr arogantní a tyranský a rod Tian milosrdný a laskavý, láskyplně pečuje o [lid] jako otec a matka a [lid] se k němu přimyká jako plynoucí voda. [Kdyby] nezískal lid, jak by se mohl vyvarovat [neštěstí]? Ji Bo, Zhi Bing, Yu Sui, Bo Xi,¹¹³ [a] jejich [další] předkové¹¹⁴ vévoda Hu a Da Ji,¹¹⁵ [duchové těch všech] už jsou ve státě Qi."

Shu Xiang řekl: "Ačkoliv [je toto] dvůr našeho vévody, čas se také chýlí ke konci. Váleční koně nejsou zapřaháni, ministři nevedou vojska, na vévodových vozech nejsou [správní] lidé, řady [pěších] vojáků nemají velitele. Obyčejný lid je vyčerpaný a unavený, v paláci [jsou] ještě více marniví. Na ulicích zemřelí hladem jsou všude vidět, a bohatství těch, kteří vstoupili do úřadu,¹¹⁶ přetéká. Když lid slyší vévodův rozkaz, [chová se,] jako kdyby prchal před lupiči a nepřáteli. [Rody] Luan, Que, Xu, Yuan, Gu, Xu, Qing [a] Bo¹¹⁷ klesli na post sluhů. Politika [se vytváří] v branách rodin [hodnostářů], lid se nemá o co opřít a panovník den po dni stále nelituje a nemění se [a] pomocí radovánek skrývá starosti. Úpadek vévodova dvoru, kterého dne nastane?

Nápis na kotlíku Chan¹¹⁸ praví: '[Můžeš vstát] za rozbřesku [a stát se] vysoce vyznamenaným, [ale] pozdější generace [tvých potomků] stejně budou zahálčivé.' Navíc [ten, kdo] den po dni stále nelituje a nemění se, jak by byl schopen [udržet svoje postavení] dlouho?"

---

¹¹² 周文王 - zhouský král, který usiloval o svržení dynastie Shang (Yin).

¹¹³ Ji Bo 箕伯, Zhi Bing 直柄, Yu Sui 虞遂 a Bo Xi 伯戲 byli potomci mytologického krále Shuna 舜.

¹¹⁴ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 159. Dle poznámky v knize Liu Shipai 劉師培 usuzuje, že místo znaku 相 xiāng zde má být znak 祖 zǔ - předek.

¹¹⁵ 大姬 - nejstarší dcera zhouského krále Wu 周武王, provdána za vévodu Hu 胡公. Obdrželi léno v Chen 陈, čímž založili rod s tímto příjmením. Byli předky rodu Tian.

¹¹⁶ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 159. Dle poznámky v knize 女 nǚ znamená vstoupit do úřadu, zde označuje člověka, který vstoupil do úřadu.

¹¹⁷ Luan 欒, Que 卻, Xu 胥, Yuan 原, Gu 孤, Xu 續, Qing 慶 a Bo 伯 byly starobylé rody ve státě Jin.

¹¹⁸ Li Wanshou (Wuhan, 1993), str. 198. 讒鼎 - chán dǐng - kotlík, na kterém byl vyrytý nápis varující před nenasytností. Vyskytuje se i v dalších spisech, jako Zuozhuan a Han Feizi 韓非子.

Pan Yan řekl: "Když je to tak, pak co budete dělat?"

Shu Xiang řekl: "Služba člověka skončila, očekávám [rozhodnutí] nebes a to je vše! [Čas] klanu vévody státu Jin skončil. Slyšel jsem toto, vévodův dům upadá, příslušníci jeho klanu [jako] větve [a] listí nejprve opadají, pak je bude vévoda následovat. Můj klan [zahrnoval] jedenáct rodů, pouze rodina Yang She¹¹⁹ je tu a to je vše. Já ani nemám syna, vévodův dvůr nemá řád, budu mít štěstí, když dosáhnu [přirozené] smrti [věkem], jak bych mohl dostávat oběti?"

4. kapitola, 18. epizoda

《叔向問齊德衰子若何晏子對以進不失忠退不失行》

叔向問晏子曰：“齊國之德衰矣，今子何若？”

晏子對曰：“嬰聞事明君者，竭心力以沒其身，行不逮則退，不以誣持祿；事惰君者，優游其身以沒其世，力不能則去，不以諛持危。且嬰聞君子之事君也，進不失忠，退不失行。不苟合以隱忠，可謂不失忠；不持利以傷廉，可謂不失行。”

叔向曰：“善哉！《詩》有之曰：‘進退維谷。’其此之謂歟！”

Shu Xiang se ptá, ctnost státu Qi upadá, co bude s vámi; pan Yan odpovídá, když vstupuji do úřadu, neztrácím loajalitu, když odcházím z úřadu, neztrácím své [správné] jednání

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Ctnost státu Qi upadá, co bude nyní s vámi?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, že ten, kdo slouží osvětlenému panovníkovi, vyčerpává své srdce i mysl až do své smrti. Pokud [to není schopen] provádět [tak, aby toho] dosáhl, pak opustí úřad. Nebude podvádět, aby si udržel úřednický plat. Ten, kdo slouží línému panovníkovi, dbá sám, aby byl v

---

¹¹⁹ 羊舌 Yáng shé - starobylý rod, vedlejší větev jinského vévodského rodu. Zničen r. 514 rody Zhao 趙 a Zhonghang 中行.

pořádku až do své smrti. Pokud [mu ve službě] síly nestačí, pak odejde. Nebude podvádět, aby si udržel nebezpečné místo.

Navíc jsem slyšel, pokud ušlechtilý muž slouží panovníkovi, když vstupuje do úřadu, neztrácí loajalitu, když odchází z úřadu, neztrácí své [správné] jednání. Nenechá se svést k hledání si místa pro sebe, čímž by skryl svou loajalitu; to lze nazvat tím, že neztratí svou loajalitu. Nesnaží se udržet si prospěch, čímž by poškodil svou čest; to lze nazvat tím, že neztratí své [správné] jednání."

Shu Xiang řekl: "Ó, jak je to dobré! V Knize písní se praví: 'Ať vcházíš, nebo odcházíš, [stále] jsi v obtížné situaci.' Právě takto se to dá nazvat!"

4. kapitola, 19. epizoda

《叔向問正士邪人之行如何晏子對以使下順逆》

叔向問晏子曰：“正士之義，邪人之行，何如？”

晏子對曰：“正士處勢臨眾不阿私，行于國足養而不忘故；通則事上，使卹其下，窮則教下，使順其上；事君盡禮行忠，不正爵祿，不用則去而不議。其交友也，論身義行，不為苟戚，不同則疏而不怍；不毀進于君，不以刻民尊于國。故用于上則民安，行于下則君尊；故得眾上不疑其身，用于君不悖于行。是以進不喪亡，退不危身，此正士之行也。

邪人則不然，用于上則虐民，行于下則逆上；事君苟進不道忠，交友苟合不道行；持諛巧以正祿，比姦邪以厚養；矜爵祿以臨人，夸禮貌以華世；不任上則輕議，不篤于友則好誹。故用于上則民憂，行于下則君危，是以其事君近于罪，其交友近于患，其得上辟于辱，其為生債于刑，故用于上則誅，行于下則弑。是故交通則辱，生患則危，此邪人之行也。”

Shu Xiang se ptá, jaké je jednání čestného učence [a] zvrhlého člověka, pan Yan odpovídá, způsobit, aby ti dole byli poslušní [nebo] se protivili

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Jaká je spravedlivost čestného učence, [jaké je] jednání zvrhlého člověka?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Když čestný učenec disponuje mocí, vládne lidu a nestraní svým blízkým, když uskutečňuje ve státě [nařízení], poskytuje obživu dostatečně a nezapomíná na plány. Když [to jde] hladce, pak slouží těm nahoře, způsobí, že [ti nahoře] projevují starost o ty dole. Když [se objeví] nesnáze, pak vychovává ty dole, způsobí, že [ti dole] jsou poslušni těm nahoře. Slouží panovníkovi navýsost obřadně a jedná loajálně, nežádá¹²⁰ o hodnost a plat.

Pokud není upotřeben, pak odejde a nepře se. Pokud se s někým přátelí, ohodnotí [jeho] přirozenost a ospravedlní jednání, nestýká se s ním lehkomylně. Pokud nemá shodné [záměry], pak se vzdálí a neostouzí [ho].¹²¹ Neužívá pomluv, [aby] se přiblížil k panovníkovi, není hrubý k lidu, [aby získal] úctyhodné postavení ve státě. A proto, pokud je upotřeben těmi nahoře, pak je lid v pokoji; pokud jedná s těmi dole, pak je panovník ctěn. A proto, pokud získá [podporu] davu, ti nahoře o něm nemají pochybnosti; pokud je upotřeben panovníkem, nedělá přestupky ve [svém] jednání. A tak, pokud je v úřadě, neškodí sám sobě,¹²² pokud odchází z úřadu, nevystavuje se nebezpečí. Toto je jednání čestného člověka.

Zvrhlý člověk není takový. Pokud je upotřeben těmi nahoře, pak tyranizuje lid, pokud jedná s těmi dole, pak je vzpurný vůči těm nahoře. Když slouží panovníkovi, je lehkomylný v úřadu a neřídí se loajalitou; pokud se s někým přátelí, lehkomylně spolupracuje a neřídí se [správným] jednáním. Spoléhá se na lichocení a vyumělkovanost, aby získal odměnu. Spolupracuje se zlými a zvrhlými [lidmi], aby [si zajistil] velkorysé prostředky. Staví na odiv hodnost a plat, aby [mohl] pohrdat lidmi, vychloubá se obřadností a vzhledem, aby oslnil obyčejný lid.

Pokud není těmi nahoře ustanoven do úřadu, pak se lehkovážně pře, pokud není s přítelem v pevném [svazku], pak má zálibu v ostouzení. A proto, pokud získá vysoké postavení, pak má lid starosti, pokud jedná s těmi dole, pak je panovník v nebezpečí. A tak, pokud slouží panovníkovi, je blízko k provinění,

---

¹²⁰ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 162. Dle poznámky v knize Wang Niansun tvrdí, že místo 正 zhèng má být 句 gài.

¹²¹ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 162. Dle poznámky v knize místo 悻 fěi má být 誹 fěi.

¹²² Shi Lei (Harbin, 2003), str. 162. Dle poznámky v knize Wang Niansun tvrdí, že místo 亡 wáng má být 己 jǐ.

pokud se s někým přátelí, je blízko k znepokojení. Pokud získá [podporu] těch nahoře, vládci přinese potupu, pokud je soudcem, nadměrně užívá trestů. A proto, pokud získá vysoké postavení, pak bude popraven, pokud bude jednat s těmi dole, pak bude zavražděn. A tak, pokud se [s ním bude někdo] přátelit, pak bude zostuzen, pokud živým [přinese] starosti, pak je vystaví nebezpečí. Toto je chování zvrhlého člověka."

4. kapitola, 20. epizoda

《叔向問事君徒處之義奚如晏子對以大賢無擇》

叔向問晏子曰：“事君之倫，徒處之義奚如？”

晏子對曰：“事君之倫，知慮足以安國，譽厚足以導民，和柔足以懷眾，不廉上以為名，不倍民以為行，上也；潔于治己，不飾過以求先，不讒諛以求進，不阿以私，不誣所能，次也；盡力守職不怠，奉官從上不敢隋，畏上故不苟，忌罪故不辟，下也。三者，事君之倫也。及夫大賢，則徒處與有事無擇也，隨時宜者也。有所謂君子者，能不足以補上，退處不順上，治唐園，考菲履，共恤上令，弟長鄉里，不夸言，不愧行，君子也。不以上為本，不以民為憂，內不恤其家，外不顧其身游，夸言愧行，自勤于飢寒，不及醜儕，命之曰狂僻之民，明上之所禁也。進也不能及上，退也不能徒處，作窮于富利之門，畢志于畎畝之業，窮通行無常處之慮，佚于心，利通不能，窮業不成，命之曰處封之民，明上之所誅也。有智不足以補君，有能不足以勞民，俞身徒處，謂之傲上，苟進不擇所道，苟得不知所惡，謂之亂賊。身無以與君，能無以勞民，飾徒處之義，揚輕上之名，謂之亂國。明君在上，三者不免罪。”

叔向曰：“賢不肖，性夫！吾每有問，而未嘗自得也。”

Shu Xiang se ptá, podstata služby panovníkovi [nebo] dlení v nečinnosti, co by bylo lepší; pan Yan odpovídá, veliký mudrc [v tom] nedělá rozdíl

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "[Správné] principy služby panovníkovi, podstata dlení v nečinnosti, co by bylo lepší?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Principem služby panovníkovi je být moudrý a vynalézavý dostatečně k tomu, aby stabilizoval zemi; mít reputaci a být velkorysý dostatečně k tomu, aby vedl lid; být milý a laskavý dostatečně k

tomu, aby ochraňoval davy; nebýt čestný k těm nahoře [jen proto], aby si vytvořil jméno; neprohřešovat se proti lidu [jen proto], aby tak jednal. To je to nejvyšší.

Být upřímný ve spravování sebe sama; nezakrývat chyby [jen proto], že usiluje o přední pozici; nehanobit a nelichotit proto, aby usiloval o úřad; nestranit [svým] blízkým, nepředstírat, že je [něčeho] schopen. To je to [o něco] nižší.

Vyčerpávat všechny síly, aby dodržoval [své] povinnosti a nebyl nečinný; přijímat úřad, následovat ty nahoře a neodvažovat se být líný.¹²³ Obávat se těch nahoře, a proto nebýt ledabylý, bát se trestu, a proto nekonat špatně. To je to nejnižší.

Tyto tři [věci] jsou principem služby panovníkovi. Co se týče velikého mudrce, pak dlít v nečinnosti a sloužit, [mezi tím] nedělá rozdíl, podle situace [udělá to, co] je vhodné. Jsou tací mezi těmi, kteří se nazývají ušlechtilí muži, [jejichž] schopnosti nejsou dostatečné k tomu, aby napravovali ty nahoře, když odejdou na odpočinek, nejednají v souhlasu s těmi nahoře, starají se o zahrady, pletou slaměné sandály, jsou uctiví a obezřetní vůči příkazům těch nahoře, přistupují s respektem ke starším bratrům a domovině, nechvástají se v promluvách, nemají podivné jednání, to jsou ušlechtilí muži.

Nepovažují ty nahoře za základ, nepovažují [záležitosti] lidu za trápení, uvnitř [svého domu] nepečují o svou rodinu, vně [svého domu] si nehledí svých přátel, chvástají se v promluvách, podivně jednají, sami se trápí hladem a chladem, nestarají se o své vrstevníky. Prohlašujeme je za podvodníky a zvrácené lidi, to je to, co osvícený panovník zakazuje.

Když jsou v úřadě, nejsou schopni [sloužit] panovníkovi, když odejdou z úřadu, nejsou schopni dlít v nečinnosti, dělají chudé u bran bohatství a prospěchu,¹²⁴ vyčerpávají své záměry při práci na polích.¹²⁵ Chudí [ani] úspěšní nejsou schopni být stálí ve [svých] dlouhodobých záměrech, jsou líní v mysli, k prospěchu a úspěchu nemají schopnosti, dokončení práce nedosáhnou.

¹²³ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 165. Dle poznámky v knize místo znaku 隋 suí má být znak 惰 duò - líný.

¹²⁴ Zastaví se, když mají bohatství a prospěch nadosah a nejsou schopni ho dosáhnout.

¹²⁵ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 165. Autor zde uvádí, že tyto dvě věty znamenají opak.

Označujeme je za nuzné a nepřístupné lidi, to jsou ti, které osvícený panovník trestá.

Pokud jsou moudří, [ale] ne dostatečně k tomu, aby napravovali panovníka, jsou schopní, [ale] ne dostatečně k tomu, aby tvrdě pracovali pro lid, ledabyly sami dli v nečinnosti,¹²⁶ to se nazývá pohrdání těmi nahoře.

Pokud ledabyly slouží v úřadu a nevybírají si [správnou] cestu, ledabyly získávají [majetek] a neznají stud, tomu se říká vyvolávat chaos a škodit.

Pokud sami nepomáhají panovníkovi, schopnostmi nepracují tvrdě pro lid, zdobí se principem dlení v nečinnosti, dělají si reputaci zlehčováním těch nahoře, to se nazývá uváděním státu v chaos. Pokud je osvícený panovník v úřadu, [tyto] tři [druhy lidí] se nevyhnou trestu."

Shu Xiang řekl: "Být moudrý [nebo] nebýt hoden, to je přirozenost! Pokaždé se ptám a nikdy sám nezískám [odpověď]."

4. kapitola, 21. epizoda

《叔向問處亂世其行正曲晏子對以民為本》

叔向問晏子曰：“世亂不遵道，上辟不用義；正行則民遺，曲行則道廢。正行而遺民乎，與持民而遺道乎？此二者之于行，何如？”

晏子對曰：“嬰聞之，卑而不失尊，曲而不失正者，以民為本也。苟持民矣，安有遺道！苟遺民矣，安有正行焉！”

Shu Xiang se ptá, zda v chaotické době [má být] jednání čestné nebo pokřivené, pan Yan odpovídá: považovat lid za základ

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Když je doba chaotická a [lidé] nenásledují [správnou] cestu, když je panovník zvrhlý a neuplatňuje spravedlivost. Pokud [má někdo] čestné jednání, pak [ho] lid opustí. Pokud [má] pokřivené jednání,

---

¹²⁶ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 165. Dle poznámky v knize místo znaku 俞 yú má být 偷 tōu.

pak je [správná] cesta opuštěna. Mít ctihodné jednání a ztratit lid [nebo] udržet lid a opustit cestu? Které z těchto dvou jednání [je správné]?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, [že to, že je někdo] nízký a neztratí vážnost, [že je někdo] pokřivený a neztratí ctihodnost, [je dáno tím, že] považuje lid za základ. Pokud udržíte lid, jak by bylo možné ztratit [správnou] cestu? Pokud ztratíte lid, jak by bylo možné mít ctihodné jednání?"

4. kapitola, 22. epizoda

《叔向問意孰為高行孰為厚晏子對以愛民樂民》

叔向問晏子曰：“意孰為高？行孰為厚？”

對曰：“意莫高于愛民，行莫厚于樂民。”

又問曰：“意孰為下？行孰為賤？”

對曰：“意莫下于刻民，行莫賤于害身也。”

Shu Xiang se ptá, jaký úmysl je šlechetný, jaké jednání je velkorysé, pan Yan odpovídá, starat se o lid, činit lid radostným

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Jaký úmysl a je šlechetný? Jaké jednání je velkorysé?"

[Pan Yan] zdvořile odpověděl: "Žádný úmysl není šlechetnější než starat se o lid, žádné jednání není velkorysejší než činit lid radostným."

[Shu Xiang] se znovu zeptal: "Jaký úmysl je nízký? Jaké jednání je bídné?"

[Pan Yan] zdvořile odpověděl: "Žádný úmysl není nižší než zacházet krutě s lidem, žádné jednání není bídnější než ubližovat sobě."

4. kapitola, 23. epizoda

《叔向問嗇吝愛之于行何如晏子對以嗇者君子之道》

叔向問晏子曰：“嗇吝愛之于行何如？”

晏子對曰：“嗇者，君子之道；吝愛者，小人之行也。”

叔向曰：“何謂也？”

晏子曰：“稱財多寡而節用之，富無金藏，貧不假貸，謂之嗇；積多不能分人，而厚自養，謂之吝；不能分人，又不能自養，謂之愛。故夫嗇者，君子之道；吝愛者，小人之行也。”

Shu Xiang se ptá, jaké je jednání při šetrnosti, chamtivosti a lakotě, pan Yan odpovídá, že šetrnost je cestou ušlechtilého muže

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Jaké je jednání při šetrnosti, chamtivosti a lakotě?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Co se týče šetrnosti, to je cesta ušlechtilého muže; co se týče chamtivosti a lakoty, to je jednání malého člověka."

Shu Xiang řekl: "Co to znamená?"

Pan Yan řekl: "Pokud váží, kolik má majetku, a omezuje se v jeho používání; když je zámožný, neukládá peníze, a když je chudý, nepůjčuje si, to se nazývá šetrnost. Pokud hromadí mnoho [peněz], není schopen rozdělit se s [jinými] lidmi a sám sebe živí velkoryse, to se nazývá chamtivost. Pokud se není schopen rozdělit s [jinými] lidmi a není schopen sám sebe živit, tomu se říká lakota. A proto co se týče šetrnosti, to je cesta ušlechtilého muže; co se týče chamtivosti a lakoty, to je jednání malého člověka."

4. kapitola, 24. epizoda

《叔向問君子之大義何若晏子對以尊賢退不肖》

叔向問晏子曰：“君子之大義何若？”

晏子對曰：“君子之大義，和調而不緣，溪盎而不苛，莊敬而不狡，和柔而不銓，刻廉而不劌，行精而不以明污，齊尚而不以遺罷，富貴不傲物，貧窮不易行，尊賢而不退不肖。此君子之大義也。”

Shu Xiang se ptá, jaké jsou základní principy spravedlivosti ušlechtilého muže, pan Yan odpovídá, uctívat moudré a nepropouštět¹²⁷ nehodné

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Jaké jsou základní principy spravedlivosti ušlechtilého muže?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Základní principy spravedlnosti ušlechtilého člověka [jsou takovéto]: je souhlasný, ale nepodlézá; když očekává nebezpečí, není lehkomyslný.¹²⁸ Je důstojný a uctivý, ale ne naléhavý; je jemný a poddajný, ale ne podbízivý. Je rázný a přímý, ale neubližuje [ostatním]; v jednání je ryzí, ale nečiní zjevnými poskvrny [jiných]. Obhajuje [ty, co jsou mu] rovni, ale neopouští ty neschopné. Pokud je bohatý, nevyvyšuje se nad majetek, pokud je chudý, nemění své jednání. Ctí moudré a nepropouští nehodné. Toto jsou základní principy spravedlivosti ušlechtilého člověka."

4. kapitola, 25. epizoda

《叔向問傲世樂業能行道乎晏子對以狂惑也》

叔向問晏子曰：“進不能事上，退不能為家，傲世樂業，枯槁為名，不疑其所守者，可謂能行其道乎？”

晏子對曰：“嬰聞古之能行道者，世可以正則正，不可以正則曲。其正也，不失上下之倫；其曲也，不失仁義之理。道用，與世樂業；不用，有所依歸。不以傲上華世，不以枯槁為名。故道者，世之所以治，而身之所以安也。今以不事上為道，以不顧家為行，以枯槁為名，世行之則亂，身行之則危。且天之與地，而上下有衰矣；明王始立，而居國為制矣；政教錯，而民行有倫矣。今以不事上為道，反天地之衰矣；以不顧家為行，倍先聖之道矣；以枯槁為名，則世塞政教之途矣。有明上，可

¹²⁷ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 169, Wang Ning (Beijing 1993). Dle poznámek má být v názvu kapitoly před znakem 退 tuì doplněn znak 不 bù - shodná věta je i v závěru textu.

¹²⁸ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 169. Dle poznámky znaky 溪盎 xī àng mají být nahrazeny znaky 溪醯 xī xī; znak 苛 kē má být nahrazen znakem 苟 gǒu.

以為下；遭亂世，不可以治亂。說若道，謂之惑，行若道，謂之狂。惑者狂者，木石之樸也，而道義未戴焉。”

Shu Xiang se ptá, [je ten, kdo] se povyšuje nad obyčejný lid a raduje se z kariéry, schopen uskutečnit [správnou] cestu, pan Yan odpovídá pomocí opovázlivosti a bludu

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Když vstupuje do úřadu, není schopen sloužit těm nahoře, když odchází z úřadu, není schopen vést domácnost. Povýšuje se nad obyčejný lid, raduje se ze své kariéry,¹²⁹ sinalým a vychtrlým [vzhledem se snaží] získat reputaci, nepochybuje [o pravidlech], kterými se sám řídí. Lze [o takovémto člověku] říct, že je schopen uskutečnit [správnou] cestu?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, že v dávnověku byli tací, kteří byli schopni uskutečnit [správnou] cestu. Pokud bylo možno společnost napravit, pak ji napravili, pokud ji nebylo lze napravit, pak dělali, co se dalo. Pokud napravovali, neztráceli morální principy [mezi] těmi nahoře a dole. Pokud dělali, co se dalo, neztráceli principy humanity a spravedlnosti. Pokud používali [správnou] cestu, s obyčejným lidem se radovali z kariéry, pokud [ji] nepoužívali, měli se na co spolehnout a kam se vrátit. Nesnažili se skrze povyšování se nad těmi nahoře potěšit lid, nepoužívali sinalý a vychtrlý [vzhled], aby získali reputaci. A proto, co se týče cesty, společnost je to, co [lze] řídit, sám sebe [lze] přivést na správné místo.

Nyní to, že [někdo] neslouží těm nahoře, je považováno za [správnou] cestu, a to, že se se o domácnost, je považováno za [správné] jednání. Sinalým a vychrlým [vzhledem se snaží] získat reputaci. Ve společnosti [toto] provádět pak vede k chaosu. U sebe samého [toto] provádět pak vede k nebezpečí. Navíc nebe a země, a ti nahoře a ti dole [jdou podle] pořadí. Když nastoupí do vlády moudrý král, dlí ve státě a vytváří pravidla. Vláda a vzdělávání jsou ustaveny a v jednání lidu existují morální principy.

---

¹²⁹ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 170. Dle poznámky 樂業 lè yè znamená být poblouzněný ze svých idejí.

Nyní to, že [někdo] neslouží těm nahoře, je považováno za [správnou] cestu, a pořadí nebes a země je porušováno. To, že se [někdo] nestará o domácnost, je považováno za [správné] jednání, a jedná se proti cestě moudrých mužů z dávnověku. Sinalým a vychrlým [vzhledem se snaží] získat reputaci, pak své generaci zahradí cestu k vládě a vzdělávání. [I když] je ten nahoře moudrý, nemůže vládnout těm dole. [Pokud] se střetne s chaotickou dobou, nemůže se vypořádat s chaosem.

Názor shodný s [tímto] řečeným se nazývá blud. Jednání shodné s [tímto] řečeným se nazývá pomýlenost. Poblouznění a pomýlení lidé jsou [jako] prosté dřevo a kámen. A [správná] cesta a spravedlnost nebude v tomto obsažena."

4. kapitola, 26. epizoda

《叔向問人何若則榮晏子對以事君親忠孝》

叔向問晏子曰：“何若則可謂榮矣？”

晏子對曰：“事親孝，無悔往行，事君忠，無悔往辭；和于兄弟，信于朋友，不諂過，不責得；言不相坐，行不相反；在上治民，足以尊君，在下蒞修，足以變人，身無所咎，行無所創，可謂榮矣。”

Shu Xiang se ptá, jak může být [člověk] označen za slavného, pan Yan odpovídá, sloužit panovníkovi a rodičům loajálně a synovsky oddaně

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "Jak může být [člověk] označen za slavného?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slouží rodičům synovsky oddaně, [a proto] nelituje [svého] předchozího jednání. Slouží panovníkovi loajálně, [a proto] nelituje [svých] předchozích prohlášení. Je svorný s bratry, důvěryhodný vůči přátelům. Nezakrývá [své] chyby, nevynucuje si prospěch, v proslovech se nestaví sám proti sobě, v jednání nevystupuje sám proti sobě.

Když je ve vysokém postavení, stará se o lid, což stačí pro to, aby byl panovník vážený. Když je v nízkém postavení, zabývá se sebevzděláváním, což stačí pro to, aby měnil [ostatní] lidi. Není nic, za co by mohl být kritizován, v jednání není nic, za co by mohl být potrestán. To lze nazývat slávou."

4. kapitola, 27. epizoda

《叔向問人何以則可保身晏子對以不要幸》

叔向問晏子曰：“人何以則可謂保其身？”

晏子對曰：“《詩》曰：‘既明且哲，以保其身，夙夜匪懈，以事一人。’不庶幾，不要幸，先其難乎而後幸，得之時其所也，失之非其罪也，可謂保其身矣。”

Shu Xiang se ptá, o jakém člověku lze říci, že sám sebe chrání, pan Yan odpovídá, nespolehat na štěstí

Shu Xiang se zeptal pana Yana: "O jakém člověku lze říci, že sám sebe chrání?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "V Knize písní se praví: 'Moudrý a prozíravý, aby se ochránil. Od rána do večer není líný, aby tím sloužil jedinému člověku.'¹³⁰ Nechová [plané] naděje, nespolehá se na šťastný osud, nejprve [zakouší] obtíže a pak [se dostaví] štěstí. Pokud něco získá, je to jeho zásluhou, pokud něco ztratí, není to jeho pochybením. [O takovém člověku] lze říci, že sám sebe chrání."

V následující epizodě Yan Ying jedná s vyslancem státu Jin, který se snaží vyzkoušet, zda se ve státě Qi chovají podle obřadů.

---

¹³⁰ Shi Lei (Harbin, 2003), str. 173. Poznámka v knize říká, že jediným člověkem se zde míní zhouský král Xuan 周宣王.

5. kapitola, 16. epizoda

《晉欲攻齊使人往觀晏子以禮侍而折其謀》

晉平公欲伐齊，使范昭往觀焉。景公觴之，飲酒酣，范昭曰：「請君之棄樽。」公曰：「酌寡人之樽，進之于客。」范昭已飲，晏子曰：「徹樽，更之。」樽解具矣，范昭佯醉，不說而起舞，謂太師曰：「能為我調成周之樂乎？吾為子舞之。」太師曰：「冥臣不習。」范昭趨而出。

景公謂晏子曰：「晉，大國也，使人來將觀吾政，今子怒大國之使者，將奈何？」

晏子曰：「夫范昭之為人也，非陋而不知禮也，且欲試吾君臣，故絕之也。」

景公謂太師曰：「子何以不為客調成周之樂乎？」

太師對曰：「夫成周之樂，天子之樂也，調之，必人主舞之。今范昭人臣，欲舞天子之樂，臣故不為也。」

范昭歸以報平公曰：「齊未可伐也。臣欲試其君，而晏子識之；臣欲犯其禮，而太師知之。」

仲尼聞之曰：「夫不出于尊俎之間，而知千里之外，其晏子之謂也。可謂折衝矣！而太師其與焉。」

Stát Jin chce napadnout stát Qi, vyšle člověka, aby jel pozorovat, pan Yan ho doprovází v obřadnosti a zhatí jeho plány

Vévoda Ping ze státu Jin chtěl napadnout stát Qi, vyslal tam Fan Zhaoa, aby jel pozorovat. Vévoda Jing ho pohostil vínem a když se napili vína, co hrdlo ráčilo, Fan Zhao řekl: "Prosím o svolení [použít] panovníkův odložený pohár."

Vévoda řekl [sluhovi]: "Nalij do mého poháru, dej ho hostu."

Fan Zhao [ho] už vypil, pan Yan řekl: "Odeber [tento] pohár, vyměň ho [za jiný]."

Poháry a nádoby byly všechny vypité, Fan Zhao předstíral, že je opilý. Nebyl potěšený, vstal a [začal] tancovat. Oslovil hudebního mistra: "Jste schopný pro mě zahrát hudbu pro zhouského krále? Já vám zatančím."

Hudební mistr řekl: "To jsem se neučil."

Fan Zhao spěšně odešel. Vévoda Jing oslovil pana Yana: "Jin je veliký stát, vyslanec přijel, aby prozkoumal mou vládu. Nyní jste rozzlobil vyslance velikého státu, jak se s tím vypořádáme?"

Pan Yan řekl: "Chování Fan Zhaoa není hrubé, ani [to není chování člověka, který] nerozumí obřadům, chtěl vyzkoušet našeho panovníka a poddané, proto jsem ho odmítl."

Vévoda Jing oslovil hudebního mistra: "Proč jste pro hosta nezahrál hudbu pro zhouského krále?"

Hudební mistr zdvořile odpověděl: "Vždyť hudba pro zhouského krále je hudbou pro syna nebes. Pokud bych ji hrál, zajisté by [i] panovník tančil. Nyní je Fan Zhao poddaný, chce tančit na hudbu syna nebes, proto jsem ji nezahrál."

Fan Zhao se vrátil a podal zprávu vévodovi Pingovi: "Stát Qi nelze napadnout. Chtěl jsem vyzkoušet jejich panovníka, ale pan Yan to poznal. Chtěl jsem porušit jejich obřady, ale hudební mistr to pochopil."

Zhongni se o tom dozvěděl a řekl: "Vždyť neodejít mezi poháry a nádobami a znát to, co je na tisíc li daleko, to se dá říci o panu Yanovi. To lze nazvat odražením nepřítele! A hudební mistr se na tom podílel."

4.3 PŘÍBĚH TÝKAJÍCÍ SE SETKÁNÍ S PŘEDSTAVITELEM STÁTU YAN

Jediná epizoda se týká setkání s vyslancem státu Yan. Neřeší se zde žádné záležitosti vlády, pouze se zde demonstruje, jak byl pan Yan proslulý svou moudrostí a vyvolával úctu u jiných vyslanců.

5. kapitola, 26. epizoda

《泯子午見晏子晏子恨不盡其意》

燕之遊士，有泯子午者，南見晏子于齊，言有文章，術有條理，巨可以補國，細可以益晏子者，三百篇。睹晏子，恐慎而不能言。晏子假之以悲色，開之以禮顏，然後能盡其復也。客退。晏子直席而坐，廢朝移時。在側者曰：“嚮者燕客侍，夫子胡為憂也？”

晏子曰：“燕，萬乘之國也；齊，千里之塗也。泯子午以萬乘之國為不足說，以千里之塗為不足遠，則是千萬人之上也。且猶不能殫其言于我，況乎齊人之懷善而死者乎！吾所以不得睹者，豈不多矣！然吾失此，何之有也。”

Min Ziwu se setká s panem Yanem, pan Yan lituje, že [Min Ziwu] nedokončil svou myšlenku

Mezi putujícími učenci státu Yan byl jeden [jménem] Min Ziwu. Na jihu ve státě Qi se setkal s panem Yanem, [jeho] proslov měl eleganci a zdobnost, [jeho] myšlenky byly metodické a uspořádané. Ve velkých [záležitostech], bylo možno prospět státu, v malých [záležitostech] bylo možno [přinést] výhody pro pana Yana, [v rozsahu] tří set oddílů. Když uviděl pana Yana, bál se a nemohl pronést [svůj] proslov. Pan Yan ho se soucitným výrazem uklidňoval, zdvořilým chováním ho podněcoval. Poté byl [Min Ziwu] schopen dokončit svou řeč.

Host odešel, Pan Yan vzpřímeně seděl na rohožce [až do doby, kdy] ranní audience skončila. Člověk po jeho straně řekl: "Právě vás doprovázel host ze státu Yan, proč máte pane starosti?"

Pan Yan odpověděl: "Yan je státem o deseti tisících vozech, Qi je územím o tisíci mílich. Min Ziwu považuje stát o deseti tisících vozech [za takový, který] nestojí [za to, aby se o něm] mluvilo. A považuje území o tisících mílich [za takové, které] není dostatečně vzdálené. Tedy převyšuje tisíce a desetitisíce lidí. A přesto nebyl schopen přede mnou dokončit svůj proslov. Což teprve [v případě] lidí z Qi, kteří toužili po dobru a zemřeli! To, na základě čeho jsem nebyl schopen spatřit, cožpak toho není [příliš] mnoho? Takto jsem to ztratil, co ještě mám?"

4.4 PŘÍBĚHY TÝKAJÍCÍ SE DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ SE STÁTEM WU

Státu Wu se týká pět epizod. Panovník se zde jeví jako schopný vladař se zájmem o správnou vládu, přesto je ale Yan Yingem pokárán za dobytvačné války. Opět se zde setkáváme s dotazem, proč pan Yan slouží špatnému vládci.

4. kapitola, 10. epizoda

《晏子使吳吳王問可處可去晏子對以視國治亂》

晏子聘于吳，吳王曰：“子大夫以君命辱在敝邑之地，施貺寡人，寡人受貺矣，願有私問焉。”

晏子巡遁而對曰：“嬰，北方之賤臣也，得奉君命，以趨于末朝，恐辭令不審，譏于下吏，懼不知所以對者。”

吳王曰：“寡人聞夫子久矣，今乃得見，願終其問。”

晏子避席對曰：“敬受命矣。”

吳王曰：“國如何則可處，如何則可去也？”

晏子對曰：“嬰聞之，親疏得處其倫，大臣得盡其忠，民無怨治，國無虐刑，則可處矣。是以君子懷不逆之君，居治國之位。親疏不得居其倫，大臣不得盡其忠，民多怨治，國有虐刑，則可去矣。是以君子不懷暴君之祿，不處亂國之位。”

Pan Yan je vyslán do státu Wu, král z Wu se ptá, zda je možné zůstat [ve státě] nebo opustit [stát], pan Yan odpovídá porovnáním vlády a chaosu ve státě

Pan Yan byl vyslán na oficiální návštěvu do státu Wu, král z Wu se ho zeptal: "Vy, pane, jste z rozkazu panovníka poctil území našeho skromného státu a přinesl dary, [které] jsem převzal. Přál bych si mít soukromou otázku."

Pan Yan zaváhal a zdvořile odpověděl: "Já jsem poddaný nízkého původu ze severu, jsem schopen přijmout rozkaz panovníka, abych se mohl připojit k vašemu dvoru na posledním místě. Obávám se, že mé způsoby mluvy nejsou takové, jak by se čekalo, a že budu zesměšněn podřízenými úředníky. Bojím se, že nebudu vědět, jak [vám mám] odpovědět."

Král z Wu řekl: "Slyšel jsem o vás už dlouho, nyní mám tedy příležitost [se s vámi] setkat. Přeji si konečně se [vás] zeptat."

Pan Yan opustil svou rohož a zdvořile odpověděl: "Uctivě přijmu [váš] rozkaz."

Král z Wu řekl: "Za jaké [situace] je možné zůstat ve státě? A za jaké [situace] je možné stát opustit?"

Pan Yan odpověděl: "Slyšel jsem, že blízcí i vzdálení lidé mají příležitost mít každý své správné místo. Vysocí hodnostáři mají příležitost být naprosto loajální, obyčejný lid si nestěžuje na vládu a ve státě nejsou tyranské tresty. Tedy [v takovém státě] je možné zůstat. A tak se ušlechtilý muž přiklání k panovníkovi, který se nepřičí spravedlnosti a morálce, a zastává úřad ve stabilním státě. Pokud blízcí a vzdálení lidé nemají příležitost mít každý své správné místo, vysocí hodnostáři nemají příležitost být naprosto loajální, obyčejný lid si stěžuje na vládu a ve státě jsou tyranské tresty, tedy je možné [takový stát] opustit. A tak ušlechtilý muž neprahne po platu úředníka od krutého panovníka a nezastává úřad v chaotickém státě."

4. kapitola, 11. epizoda

《吳王問保威彊不失之道晏子對以先民後身》

晏子聘于吳，吳王曰：“敢問長保威彊勿失之道若何？”

晏子對曰：“先民而後身，先施而後誅；彊不暴弱，貴不凌賤，富不傲貧；百姓並進，有司不侵，民和政平；不以威彊退人之君，不以眾彊兼人之地；其用法，為時禁暴，故世不逆其志；其用兵，為眾屏患，故民不疾其勞：此長保威彊勿失之道也。失此者危矣！”吳王忿然作色，不說。

晏子曰：“寡君之事畢矣，嬰無斧鑕之罪，請辭而行。”遂不復見。

Král z Wu se ptá na způsob, jak ochránit moc a sílu, pan Yan odpovídá, nejprve lid, potom sebe

Pan Yan byl vyslán na oficiální návštěvu do státu Wu, král z Wu řekl: "Odvážím se zeptat, jaký je [správný] způsob, jak na dlouho ochránit moc a sílu [státu] a neztratit je?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "[Klást na] první místo lid, na další sebe. Na první místě dávat odměny, na dalším místě trestat. Být silný a netyranizovat slabé, být vážený a nevyvyšovat se nad podřadné, být bohatý a nepovyšovat se nad chudé. Lid zaměstnávat současně, [ať] si úředníci [vzájemně] nezasahují do kompetencí, [ať je] lid v harmonii a vláda v míru. [Ať] moc a síla neutlačuje panovníky jiných [lidí] a na základě množství a síly lidu neanektuje cizí území. Pokud se užívá právo, v souladu se [správným] časem [je to proto, aby se] pro obyčejný lid se zabránilo tyranidě, z toho důvodu se generace nepřítčí jeho záměrům. Pokud se užívá vojsko, [je to proto, aby se] dav vyvaroval pohrom, z tohoto důvodu lid netrpí námahou. Toto je [správný] způsob, jak na dlouho ochránit moc a sílu a neztratit je. Ti, kdo je ztratí, jsou v nebezpečí!"

Král z Wu se rozhněval a změnil výraz tváře, nebyl potěšený.¹³¹

Pan Yan řekl: "Záležitosti našeho panovníka skončily, nespáchal jsem hrdelní zločin. Prosím o svolení rozloučit se a odjet."

Poté už nikdy nepřišel k audienci [ke králi z Wu].

6. kapitola, 8. epizoda

《晏子使吳吳王命賓者稱天子晏子詳惑》

晏子使吳，吳王謂行人曰：“吾聞晏嬰，蓋北方辯于辭，習于禮者也。命賓者‘客見則稱天子請見。’”

明日，晏子有事，行人曰：“天子請見。”晏子蹙。行人又曰：“天子請見。”晏子蹙然。又曰：“天子請見。”晏子蹙然者，曰：“臣受命敝邑之君，將使于吳王之所，以不敏而迷惑，入于天子之朝，問吳王惡乎存？”然後吳王曰：“夫差請見。”見之以諸侯之禮。

---

¹³¹ Král z Wu často podnikal tažení vůči státu Chu. V této epizodě ho Yan Ying za to zjevně napomíná.

Pan Yan je vyslán do státu Wu, král z Wu nařídí uvaděči hostů jmenovat ho synem nebes, pan Yan předstírá zmatenost

Pan Yan byl vyslán do státu Wu, král z Wu řekl úředníkovi starajícimu se o vyslance: "Slyšel jsem, že Yan Ying je člověk ze severu, který je dovedný ve [správné] mluvě a zběhlý v obřadech. Naříd' uvaděči hostů: 'Když přijde host k audienci, tak řekni, syn nebes [vás] žádá, abyste přišel k audienci.' "

Následujícího dne Yan Ying [přišel vyřídit] záležitosti. Úředník starající se o vyslance řekl: "Syn nebes [vás] žádá, abyste přišel k audienci."

Pan Yan se zatvářil znepokojeně. Úředník znovu řekl: "Syn nebes [vás] žádá, abyste přišel k audienci."

Pan Yan se zatvářil znepokojeně. [Úředník] znovu řekl: "Syn nebes [vás] žádá, abyste přišel k audienci."

Pan Yan se potřetí zatvářil znepokojeně a řekl: "Dostal jsem příkaz od panovníka našeho skromného státu, abych přijel jako vyslanec ke králi z Wu. Jelikož nejsem chytrý, zabloudil jsem a ve zmatku jsem přijel ke dvoru syna nebes. Osmělím se zeptat, kde je král z Wu?"

Poté král z Wu řekl: "Fu Chai¹³² žádá, abyste přišel k audienci." A setkal se s ním dle obřadu lenních knížat."

7. kapitola, 16. epizoda

《晏子使吳吳王問君子之行晏子對以不與亂國俱滅》

晏子聘于吳，吳王問：“君子之行何如？”

晏子對曰：“君順懷之，政治歸之，不懷暴君之祿，不居亂國之位，君子見兆則退，不與亂國俱滅，不與暴君偕亡。”

---

¹³² Pokud o sobě panovník mluvil vlastním jménem, vyjádřil tím úctu k protějšku.

夫差 - vlastní jméno krále z Wu, byl synem krále He Lü'a 闔閭. Vládl v letech 495-473 př. n. l. Pokud Yan Ying skutečně zemřel roku 500, jak uvádí Sima Qian, nemohl se s Fu Chaiem setkat. Král Fu Chai je navíc v historických pramenech vykreslován jako zkažený panovník. Naopak jako velice schopný je uváděn jeho otec He Lü.

Pan Yan je vyslán do státu Wu, král z Wu se ptá na [správné] chování ušlechtilého muže, pan Yan odpovídá, že nemá zaniknout s chaotickým státem

Pan Yan vyslán na oficiální návštěvu do státu Wu, král z Wu se ho ptal: "Jaké je [správné] chování ušlechtilého muže?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Pokud panovník jedná v souladu [se správnou cestou], [ušlechtilý muž] po něm touží, vládní záležitosti jsou ve [správném] pořadí a prahnou po něm. Netouží po odměně od tyрана, nezaujímá post úředníka v chaotickém státě. Když ušlechtilý člověk zahlédne znamení [chaosu], odejde [do ústraní], nebude zničen zároveň s chaotickým státem, nezahyne společně s tyranským panovníkem."

7. kapitola, 17. epizoda

《吳王問齊君侵暴吾子何容焉晏子對以豈能以道食人》

晏子使吳，吳王曰：“寡人得寄僻陋蠻夷之鄉，希見教君子之行，請私而無為罪。”晏子愀然辟位。

吳王曰：“吾聞齊君蓋賊以侵，野以暴，吾子容焉，何甚也？”

晏子遵而對曰：“臣聞之，微事不通，粗事不能者，必勞；大事不得，小事不為者，必貧；大者不能致人，小者不能至人之門者，必困。此臣之所以仕也。如臣者，豈能以道食人者哉！”

晏子出，王笑曰：“嗟乎！今日吾譏晏子，訾猶裸而咎擲者也。”

Král z Wu se ptá: panovník státu Qi je arogantní a nelítostný, proč jste se tam uchýlil, pan Yan odpovídá, jak by mohl pomocí [správné] cesty žádat o jídlo

Pan Yan byl vyslán do státu Wu, král z Wu řekl: "Mám příležitost pobývat v odlehlém hrubém kraji barbarů Manyi, zřídka se setkám s poučným chováním ušlechtilého muže. Prosím o svolení položit soukromou otázku a nemějte mi to za zlé."

Pan Yan neklidně opustil [své] místo. Král z Wu řekl: "Slyšel jsem, že panovník státu Qi je krutý a arogantní, neurvalý a nelítostný. Z jakého důvodu jste se tam uchýlil?"

Pan Yan zaváhal a zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, že člověk, který s nepatrnými záležitostmi není dobře obeznámený a nesvede [ani] neohrabané záležitosti, musí určitě vynakládat úsilí. Člověk, který nezvládne velkou záležitost a neudělá ani malou záležitost, se zajisté stane chudým. Pokud ten, kdo je vysoce postavený, není schopen získávat lidi, [aby se podřídili někomu jinému], a ten, kdo je nízce postavený, není schopen dojít k bráně jiného člověka, [aby vstoupil do služby], zajisté se ocitne ve složité situaci. Toto je důvod, proč sloužím jako úředník. Takoví jako já, jak by mohli pomocí [správné] cesty nakrmit lid?"

Pan Yan odešel, král z Wu se smál a řekl: "Běda! Dnes jsem zesměšnil pana Yana, stejně jako když se nahý vysmívá tomu, kdo zvedá šat."

4.5 PŘÍBĚHY TÝKAJÍCÍ SE DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ SE STÁTEM CHU

Tyto epizody jsou jen čtyři, přičemž pouze epizoda nalézající se v 7. kapitole působí seriózním dojmem. Další epizody nacházející se v 6. kapitole nesou zesměšňující tón. Ve dvou se panovník a jeho ministři snaží Yan Yinga zahanbit, načež on předvede svůj důvtip a s hanbou vyjde panovník státu Chu.

6. kapitola, 9. epizoda

《晏子使楚楚為小門晏子稱使狗國者入狗門》

晏子使楚，以晏子短，楚人為小門于大門之側而延晏子。晏子不入，曰：“使狗國者，從狗門入；今臣使楚，不當從此門入。”僇者更道從大門入，見楚王。王曰：“齊無人耶？”

晏子對曰：“臨淄三百閭，張袂成陰，揮汗成雨，比肩繼踵而在，何為無人？”

王曰：“然則子何為使乎？”

晏子對曰：“齊命使，各有所主，其賢者使使賢王，不肖者使使不肖王。嬰最不肖，故直使楚矣。”

Pan Yan je vyslán do státu Chu, ve Chu vyrobili malé dveře, pan Yan prohlásí, ať lidé ze státu psů vstupují psími dveřmi

Pan Yan byl vyslán do státu Chu, jelikož byl malého vzrůstu, lidé ze Chu vyrobili malou bránu vedle velké brány, aby [tudy] pozvali pana Yana. Pan Yan [tudy] nevstoupil, řekl: "[Pokud budu] vyslán do státu psů, vstoupím psími dveřmi; nyní jsem vyslancem ve Chu, neměl bych těmito dveřmi vstoupit." Uvaděč hostů změnil cestu, vstoupil velkou branou.

[Pan Yan] byl na audienci u chuského krále. Král řekl: "Ve státě Qi nejsou lidé?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Linzi¹³³ má tři sta bran¹³⁴ domácností, když rozprostřou rukávy, zakryjí slunce, když setřesou pot, je to jako déšť, rameno vedle ramene, pata následuje patu, proč říkáte, že [tam] nejsou lidé?"

Král řekl: "Pokud je to tak, proč jste byl vyslán vy?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: Když [panovník státu] Qi uděluje úkoly, každý má takové, které mu odpovídají. Z nich ti úctyhodní vyslanci jsou vysíláni k úctyhodným králům, ti neschopní vyslanci jsou vysíláni ke králům bez schopností. Já jsem nejneschopnější, proto musím být vyslán do Chu."

6. kapitola, 10. epizoda

《楚王欲辱晏子指盜者為齊人晏子對以橘》

晏子將至楚，楚聞之，謂左右曰：“晏嬰，齊之習辭者也，今方來，吾欲辱之，何以也？”

左右對曰：“為其來也，臣請縛一人，過王而行，王曰：‘何為者也？’對曰：‘齊人也。’王曰：‘何坐？’曰：‘坐盜。’”

晏子至，楚王賜晏子酒，酒酣，吏二縛一人詣王，王曰：“縛者曷為者也？”對曰：“齊人也，坐盜。”

王視晏子曰：“齊人固善盜乎？”

晏子避席對曰：“嬰聞之，橘生淮南則為橘，生于淮北則為枳，葉徒相似，其實味不同。所以然者何？水土異也。今民生長于齊不盜，入楚則盜，得無楚之水土使民善盜耶？”

王笑曰：“聖人非所與熙也，寡人反取病焉。”

Král ze Chu chce zahanbit pana Yana, předvede zloděje coby člověka z Qi, pan Yan odpoví pomocí mandarinky

Pan Yan zamýšlel jet do státu Chu, král ze Chu se o tom dozvěděl, zeptal se svých rádců: "Yan Ying je dovedný řečník ze státu Qi, nyní se chystá přijet, chci

¹³³ Hlavní město státu Qi, leželo na severozápad od nynějšího města Zibo v provincii Shandong.

¹³⁴ Za dynastie Zhou se jedno *li* 里 skládalo z 25 domácností a jeho brána se nazývala *lū* 闕.

ho zahanbit, jak to mám udělat?" Rádci odpověděli: "Když přijede, prosíme dovolte nám spoutat jednoho člověka, povedeme ho kolem vás, vy řeknete: "Co je to za člověka?" My odpovíme: "To je člověk z Qi." Vy se zeptáte: "Co provedl?" Řekneme: "Kradl."

Pan Yan přijel, chuský král ho hostil vínem, když se napili k plné spokojenosti, dva úředníci přivedli před krále spoutaného muže. Král řekl: "Co je ten spoutaný zač?" [Úředníci] odpověděli: "Je to člověk z Qi, kradl." Král se podíval na pana Yana a řekl: "Lidé z Qi jsou od počátku dobří v kradení?" Pan Yan opustil sedátko a řekl: "Slyšel jsem, že mandarinkovník, který roste na jih od řeky Huai, se nazývá mandarinkovník, a ten, který roste na sever od řeky Huai, se nazývá citronečník¹³⁵. Pouze listy mají podobné, chuť jejich plodů je ale odlišná. Jaký je pro to důvod? Voda a půda jsou rozdílné. Nyní lidé, kteří se narodili ve státě Qi, nekradou, ale když přijdou do Chu, kradou. Cožpak to není tím, že by voda a půda v Chu činila lidi být dobrými v kradení?" Král se smál a řekl: "Z mudrce si nelze dělat legraci, naopak já jsem byl zahanben."

6. kapitola, 11. epizoda

《楚王饗晏子進橘置削晏子不剖而食》

景公使晏子于楚，楚王進橘，置削，晏子不剖而並食之。

楚王曰：“當去剖。”晏子對曰：“臣聞之，賜人主之前者，瓜桃不削，橘柚不剖。今者萬乘無教令，臣故不敢剖；不然，臣非不知也。”

Král ze Chu hostí pana Yana, nabízí mandarinky, prostře nůž, pan Yan [mandarinku] nerozkrojí a jí

Vévoda Jing vyslal pana Yana do státu Chu, král ze Chu [mu nechal] nabídnout mandarinky a prostrít nožik. Pan Yan [mandarinku] nerozkrojl a celou snědl. Král ze Chu řekl: "Musíte ji rozkrojit."

¹³⁵ Citronečník trojlistý, jeho plody jsou hořké a používají se k výrobě tradiční čínské medicíny, tudíž jsou více ceněné.

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem, že když se odměňují muži před panovníkem, tykev a broskev se neloupe, mandarinka a pomelo se nerozkrajuje. Nyní vy, pane desetitisíce vozů, jste nevydal rozkaz, a proto jsem se neodvážil krájet. Pokud by to tak nebylo, samozřejmě vím [jak se má jíst].

7. kapitola, 18. epizoda

《司馬子期間有不干君不恤民取名者乎晏子對以不仁也》

司馬子期間晏子曰：“士亦有不干君，不恤民，徒居無為而取名者乎？”

晏子對曰：“嬰聞之，能足以贍上益民而不為者，謂之不仁。不仁而取名者，嬰未得聞之也。”

Sima Ziqi¹³⁶ se ptá: [kdo] nežádá [o úřad u] panovníka, neprojevuje zájem o lid, získá renomé, pan Yan odpovídá pomocí nehumánnosti¹³⁷

Sima Ziqi se zeptal pana Yana: "Pokud učenec nežádá [o úřad u] panovníka, neprojevuje zájem o lid, pouze dlí doma v nečinnosti, získá renomé?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Slyšel jsem toto, mít schopnost být dostatečně nápomocný [těm] nahoře a přinášet prospěch lidu, ale nedělat to, tomu se říká nebýt humánní. Nebýt humánní a získat renomé, o tom jsem nikdy neslyšel."

---

¹³⁶ Vlastní jméno krále Pinga z Chu.

¹³⁷ Významově se shoduje s 22. epizodou 5. kapitoly.

5. PARALELY V DÍLE *ZUOZHUAN*

V celém díle *Zuozhuan* se výraz Yanzi vyskytuje celkem 21krát, Yan Ying 3krát, Ying jednou a Pingzhong 7krát (z toho 6krát jako plné jméno Yan Pingzhong a jednou pouze Pingzhong).

V překladu těchto textů vycházím převážně z překladu do angličtiny Jamese Leggeho, uveřejněného na internetovém serveru Thesaurus Linguae Sericae <http://tls.uni-hd.de/>.

Sedmnáctý rok vlády vévody Xuana 魯宣公 ¹³⁸

V této epizodě nacházíme první zmínku o panu Yanovi, nicméně ta se netýká Yan Yinga, ale jeho otce Yan Ruoa, který byl společně se třemi dalšími hodnostáři vyslán vévodou Qingem 齊頃公 na shromáždění mezi státy Jin a Qi konané v létě v Duandao 斷道.

Sedmnáctý rok vlády vévody Xianga 魯襄公 ¹³⁹

Zemřel Yan Yingův otec Yan Huanzi. V této epizodě se praví, že Yan Ying po smrti svého otce nosil neobroubený smuteční šat z hrubé pytloviny, hrubý opasek, opíral se o bambusovou hůl a obouval si slaměné sandály. Bydlel v chatrči, spal na slaměném lůžku s polštářem z trávy. Jeho starý sluha mu řekl: "Toto nejsou obřady hodné hodnostáře."

---

¹³⁸ Vévoda Xuan vládl dle tradiční datace v letech 608-591 př. n. l., sedmnáctý rok tedy odpovídá roku 592 př. n. l.

Thesaurus Linguae Sericae ID ZUO 7.17.1.0.0.6 - zmiňován zde jako Yanzi. Dále zmiňován jeho otec jako Yan Ruo i Yan Huanzi.

¹³⁹ Vévoda Xiang vládl dle tradiční datace v letech 572-542 př. n. l., sedmnáctý rok tedy odpovídá roku 556 př. n. l.

TLS ID ZUO 9.17.7.0.0.1 - Yan Ying, Yan Huanzi.

Tato epizoda se vyskytuje v *Yanzi Chunqiu* jako 30. epizoda 5. kapitoly v poněkud delší verzi.

Osmnáctý rok vlády vévody Xiang¹⁴⁰

Na podzim vévoda z Qi napadl severní hranici státu Lu, hodnostář Zhonghang Xianzi 中行獻子 ze státu Jin se připravoval napadnout stát Qi.

V zimě se konalo shromáždění v Lu, na kterém se státy dohodly napadnout Qi. Vévoda z Qi odolával jejich náporu v Pingyin 平陰, Susha Wei 夙沙衛 mu ale radil opustit toto místo a bránit své průsmyky. Vévoda neposlechl, lenní knížata je napadla a mnoho lidí z Qi zemřelo. Fan Xuanzi 范宣子 řekl Xi Wenzimu 析文子¹⁴¹, že přes státy Lu a Ju 莒 vstoupí armády tisíců vozů. Zijia 子家¹⁴² toto řekl vévodovi a ten se vyděsil.

Když se o tom Yan Ying dozvěděl, řekl: "Náš panovník dříve neměl odvahu, nyní, když o tomto slyšel, nevydrží dlouho."

Vévoda z Qi vystoupil na horu Wu 巫, aby se podíval na armádu státu Jin. Byl ohromen její velikostí a během noci se se svou armádou stáhl.

Tato epizoda dále líčí pronásledování a boje. V *Yanzi Chunqiu* se toto vyprávění nevyskytuje.

Dvacátý druhý rok vlády vévody Xiang¹⁴³

Na podzim jel Luan Ying 樂盈¹⁴⁴ ze státu Chu do státu Qi.

---

¹⁴⁰ 555 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.18.3.0.0.7 - Yan Ying.

¹⁴¹ Dle Leggeho úředník ve státě Qi.

¹⁴² Xi Wenzí.

¹⁴³ 551 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.22.3.0.0.1 - Yan Pingzhong.

¹⁴⁴ Hodnostář vrstvy dafu státu Jin za doby vlády vévody Pinga, generál. Pocházel z mocného rodu Luan, zdědil post po své otci Luan Yanovi 栾黶. V r. 550 př. n. l. ho jeho matka Luan Qi 栾祁 falešně obvinila z rebelie. Nejprve uprchl do státu Chu, později do státu Qi, s jehož podporou vyvolal vzpouru v Quwo 曲沃. S pomocí

Yan Pingzhong řekl vévodovi z Qi: "Na setkání v Shangren 商任 jste obdržel nařízení od státu Jin [neposkytnout přístřeší Luanovi]. Pokud ho nyní přijmete, k čemu bude to setkání? To, čím malý stát slouží velkému, je důvěryhodnost. Pokud je důvěryhodnost ztracena, je těžké se ustanovit. Promyslete to."

[Vévoda ho] neposlechl. [Pingzhong] odešel a řekl Chen Wenzimu 陳文子: "Panovník by se měl pevně držet důvěryhodnosti, poddaní by se měli držet uctivosti. Loajalita, důvěryhodnost, čestnost a úcta - ti nahoře i ti dole by je měli zachovávat, to je [správná] cesta nebes. Pokud ji panovník sám odvrhne, nebude mít dlouhé trvání."

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

* * *

V zimě¹⁴⁵ se konalo shromáždění v Shasui 沙隨, aby se opět [projednalo, jak zabránit ukrývání] rodu Luan.

Luan Ying byl stále v Qi, pan Yan řekl: "Dojde k pohromě. Stát Qi napadne stát Jin. Není možné kvůli tomu nemít obavy."

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Dvacátý třetí rok vlády vévody Xianga¹⁴⁶

Na podzim vévoda z Qi napadl stát Wei 衛. Následuje výčet vojsk, velitelů, jejich vozatajů a kopiníků.

Yan Pingzhong řekl: "Vévoda, spoléhaje na svou chrabrost a sílu, má v úmyslu zaútočit na vůdce aliance. Pro stát by bylo štěstím, kdyby neuspěl. Být bez cti a uspět, vládce by určitě stihlo neštěstí."

---

klanu Wei jeho síly zabraly hlavní město Jiang 絳. Po porážce armádou státu Jin byl Luan Ying zabit v Quwo a jeho rod byl vyhlazen. O 2 roky později stát Jin napadl stát Qi za podporu rebelie.

¹⁴⁵ TLS ID ZUO 9.22.5.0.0.2 - Yanzi.

¹⁴⁶ 550 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.23.4.0.0.4 - Yan Pingzhong.

Cui Shu 崔杼 [vévodu] napomenul: "To nelze. Slyšel jsem, že když malý stát využije těžkostí velkého státu, aby mu způsobil další škody, nevyhnutelně bude čelit trestu. Promyslete to."

[Vévoda ho] neposlechl.

Chen Wenzhi 陳文子 řekl o Cui Wuzim 崔武子,¹⁴⁷ že nezemře přirozenou smrtí, protože se špatně vyjadřuje o svém panovníkovi. Následně vévoda napadl stát Jin a zde rozmístil své síly.

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Dvacátý pátý rok vlády vévody Xianga¹⁴⁸

Důstojník Tang z Qi 齊棠公 zemřel. Cui Wuzi byl poslán kondolovat a velice obdivoval krásu důstojnickovy manželky Jiang 姜. Požádal tedy o dovolení se s ní oženit. Znamení, která se ukázala během několika většení, nebyla příznivá, ale on toho nedbal a přesto se s ní oženil.

Později měl s jeho manželkou milostné pletky vévoda Zhuang a často navštěvoval Cuiův dům. Dokonce mu jednou sebral čapku a daroval ji někomu jinému. Cui Zi byl velice rozlobený a usmyslel si, že vévodu zavraždí, čímž by mohl potěšit stát Jin, který vévoda napadl.

V létě v 5. měsíci vévoda opět navštívil Cuiovu ženu, byl zde však obklíčen ozbrojenci. Prosil, aby ho propustili, později o dohodu, dále dokonce, aby směl spáchat sebevraždu v chrámu předků, ani jedno z toho mu však nebylo dovoleno. Pokusil se tedy přelézt zeď, ale byl střelen do nohy, spadl a byl zavražděn. Ten den zemřelo ještě několik dalších, včetně kněze, který přišel známit provedení obětí.

Pan Yan stál vně brány Cuiova [domu]. Jeho lidé řekli: "Zemřete?"

---

¹⁴⁷ tj. Cui Shu.

¹⁴⁸ 548 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.25.2.0.0.16 - Yanzi, Ying.

[On] řekl: "Cožpak to byl pouze můj panovník? Proč bych měl zemřít?"

[Oni] řekli: "Odejdete tedy?"

[Pan Yan] řekl: "Cožpak jsem se provinil [jeho smrtí]? Proč bych měl utíkat?"

[Oni] řekli: "Vrátíte se [nyní] domů?"

[On] řekl: "Panovník je mrtvý, kam bych měl jít?"

Yan Ying následně vysvětluje svým lidem, že ministr musí svého vládce následovat kamkoliv - ať do exilu, nebo i ve smrti. Když byla brána otevřená, vešel do domu, oplakal vévodu a zase odešel.

Lidé radili Cui Zimu, aby pana Yana zabil, ale on odvětil, že k němu vzhlíží lid. Když ho ušetří, získá si tím lid.

V den Dingchou 丁丑 Cui Shu ustavil [vévodu Jinga] a stal se jeho prvním ministrem, Qing Feng 慶封 se stal ministrem po levé straně. S lidem v [chrámu] Dagong sjednali alianci, která pravila: "Pokud se nebudeme řídit Cuiem a Qingem..."

Pan Yan se díval do nebes a povzdechl si: "Pokud se nebudu [řídit] těmi, kdo jsou loajální vůči panovníkovi a prospěšní oltářům půdy, ať je to podle Pána nahoře (Shang Di)."

Poté si smočil rty v krvi.

V den Xinsi 辛巳 vévoda a hodnostáři sjednali alianci s vikomtem z Ju 莒.

Velký písař o tomto napsal: "Cui Shu zabil svého panovníka." Cui Shu ho zabil. Písařův mladší bratr nastoupil na jeho místo a napsal to samé, byl také zabit, a jeho bratr také. Když to další bratr opět napsal, [Cui Shu] tedy přestal.

Cui Shu nechal vévodu Zhuanga pohřbít na severním předměstí. Na voze byla jen čtyři pera, cestovatelé nebyli varováni, aby uhnuli z cesty a v procesí bylo pouze sedm vozů, které ani nebyly doprovázeny ozbrojenci.

V 2. epizodě 5. kapitoly *Yanzi Chunqiu* se nachází promluva Yan Yinga se svými lidmi, kdy vcházel do domu Cui Shua oplakávat mrtvého vévodu Zhuanga. Až na pár drobností jsou texty totožné. Ostatní vyprávění se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Dvacátý šestý rok vlády vévody Xianga¹⁴⁹

V šestém měsíci se vévoda účastnil setkání s Zhao Wuem ze státu Jin 晉趙武, Xiang Xum ze Song 宋向戌, Liang Xiao'em z Zheng 鄭良霄 a úředníkem ze státu Cao 曹 v Chan Yuanu 澶淵, aby [se dohodli] na potrestání státu Wei 衛. Dohodli se na hranicích a odebrali šedesát [měst], která patřila rodu Yi 懿 na západních hranicích Wei, a dali je rodu Sun 孫.

Markýz státu Wei jel do státu Jin, kde byl zadržen a dán na starost Shi Ruovi 士弱 jako vězeň.

Na podzim, v sedmém měsíci markýz z Qi a hrabě z Zheng jeli do státu Jin kvůli markýzovi z Wei. Shu Xiang poučil markýze z Jin, aby pozdravil oba vládce.

Guo Zi 國子 pověřil Yan Pingzhonga, aby v soukromí řekl Shu Xiangovi: "Panovník státu Jin ukazuje osvědčenou ctnost vůči lenním knížatům, má soucit s jejich neštěstími a napravuje jejich nedostatky, opravuje jejich chyby a odstraňuje jejich potíže. To je to, čím je pánem aliancí. Nyní je ale pověřen, aby držel panovníka, jak je to možné?"

Shu Xiang toto řekl Zhao Wenzimu 趙文子 a ten to oznámil markýzi z Jin. Markýz mu vysvětlil, čím se provinil markýz z Wei¹⁵⁰ a pověřil Shu Xianga, aby to oznámil dvěma princům. Poté markýz z Jin dovolil markýzi z Wei, aby se vrátil do svého státu.

---

¹⁴⁹ 547 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.26.7.0.0.6- Yan Pingzhong.

¹⁵⁰ Nechal napadnout vojenskou posádku v Mao Shi 茅氏 a vyvraždit zde tři sta lidí. Toto vyprávění viz TLS ZUO 9.26.3.0.0.1.

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Dvacátý osmý rok vlády vévody Xianga¹⁵¹

Qing Feng 慶封 z Qi měl zálibu v honech a pití. Vzdal se vlády ve prospěch svého syna Qing She'a 慶舍 a přestěhoval se se svým harémem a cennostmi do domu Lupu Bi'a 盧蒲癸, se kterým pil a vyměňoval si ženy několik dní.

Úředníci tam za ním museli chodit a on zde pořádal audience. Nařídil, aby ti, kteří byli posláni do vyhnanství za zradu, byli přivedeni zpět. Takto se vrátil i Lupu Gui 盧蒲癸, který se stal ministrem Zi Zhi'a 子之¹⁵² a stal se tak oblíbeným, že mu She dal svou dceru za ženu.

Každý den byla v paláci dávána pro veřejnost dvě kuřata. [Jednoho dne] je kuchař potají zaměnil za kachny a sluha, který to věděl, z nich vzal maso a podal [kosti] s polévkou.

Zi Ya a Zi Wei se hněvali. Qing Feng to oznámil Lupu Bi'ovi a ten řekl: "Jsou jako šelmy. Budu spát na jejich [kůži]." Pověřil Xi Guifu'a 析歸父 aby to oznámil Yan Pingzhongovi.

Yan Pingzhong řekl: "[Počet] mých lidí není dostatečný k tomu, aby byl zaměstnán [v takovéto službě]. [Na rozdíl od Zi Yaho a Zi Weie] nejsem tak moudrý, abych pomohl s takovým plánem. Ale neodvážuji se o tom promluvit. Mělo by dojít k alianci."

Zi Jia na to odvětil, že projev je dostačující, aliance není potřeba. Byl osloven další hodnostář, ale také odmítl. Další prohlásil, že svržení rodu Qing se blíží.

Příběh dále líčí útok na rod Qing. Zi Wei zavraždil Zi Zhi'ho, Qing Feng poté neúspěšně napadl palác a stáhl se. Shusun Muzi 叔孫穆子 mu poskytl přístřeší, ale lid proti tomu měl námitky, tudíž uprchl do státu Wu, kde mu král dal město

---

¹⁵¹ 545 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.28.11.0.0.2 -Yan Pingzhong, Pingzhong.

¹⁵² tj. Qing She.

Zhufang 朱方. Shromáždil zde členy svého klanu a stal se bohatším, než kdy dřív býval.

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

* * *

Během zmatků zapříčiněných rodem Cui¹⁵³ se ztratili všichni synové vévody. Chu 鉏 odešel do Lu, Shusun Huan 叔孫還 do Yan a Gu 賈 do kopců v Ju Du 句瀆. Nyní, když byl Qing Feng ve vyhnanství, byli povoláni zpět a byla jim vrácena jejich města.

Vévoda udělil panu Yanovi oblast Bei Dian 邶殿, v jehož okolí bylo šedesát měst, ale on to nepřijal. Zi Wei mu řekl: "Bohatství, to je to, po čem lidé touží. Jak to, že vy jediný po něm netoužíte?"

[Yan Ying] odpověděl: "Města rodu Qing byla dostatečná, aby [po nich člověk] toužil, a proto je [Qing Feng] ve vyhnanství. Má města nejsou k tomu dostatečná, ale pokud bych přijal Bei Dian, byla by dostatečná. Den mého vyhnanství by byl brzký."

Dále pan Yan hovoří o svých názorech na bohatství.

Vévoda obdaroval i další hodnostáře, Bei Guozuo 北郭佐 přijal vše, Zi Ya přijal pouze část, Zi Wei přijal vše, ale posléze část vrátil. Vévoda považoval chování těchto dvou za důkaz jejich věrnosti a prokázal jim laskavost.

Lupu Bi byl vykázán na severní hranice. Vévoda nechal hledat tělo Cui Shu'a, aby mu dal useknout hlavu, a s pomocí jednoho z Cui Shu'ových sluhů rakev našel.

První den dvanáctého měsíce lid státu Qi vyzvedl ostatky vévody Zhuanga a uložili je do nové rakve ve veliké síni. Ve staré rakvi nechal vystavit tělo Cui Shu'a.

---

¹⁵³ TLS ID ZUO 9.28.11.0.0.2 - Yanzi.

Celý rozhovor Zi Weie a Yan Yinga se nachází v 15. epizodě 6. kapitoly. Text je až na pár znaků totožný. Zbytek příběhu se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Dvacátý devátý rok vlády vévody Xianga¹⁵⁴

Syn krále ze státu Wu přijel na zdvořilostní návštěvu do státu Lu. Zde mluvil s úředníkem Shusun Muzi'm, kterému radil dávat si pozor při vybírání si mužů do služby a jejich povyšování. Zde si také princ nechal zahrát písně z různých států, které všechny ocenil jako nádherné a okomentoval jejich poměry ve státě.

Jelikož princ Ji Zha 季札 přijel na svou misi, aby oznámil nastoupení nového vládce ve Wu, následně pokračoval do státu Qi [za tím samým účelem].

Byl potěšený, [že se mohl setkat s] Yan Pingzhongem, ale řekl mu: "Musíte rychle vrátit města a vládní pravomoci, [kterými jste byl obdařen]. Pokud nebudete mít města a vládní pravomoci, vyvarujete se těžkostí. Vláda státu Qi přejde [do rukou někoho jiného]. Dokud nepřejde, potíže nepřestanou."

A proto pan Yan díky Chen Huanzi'ovi vrátil vládní pravomoci a města. Protože to udělal, vyvaroval se těžkostí, [které vyvolal] rod Luan a Gao.

[Princ Ji Zha] jel na misi do státu Zheng, kde přišel na audienci k Zi Chanovi 子產, jednal s ním jako se starým známým a daroval mu opasek z bílého hedvábí.

Zi Chanovi princ radil dodržovat obřadní pravidla, jinak by stát Zheng čelil zániku. Pak jel do státu Wei a následně do státu Jin, kde se setkal i se Shu Xiangem. Všem uděloval rady.

Tento příběh se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

---

¹⁵⁴ 544 př. n. l.; TLS ID ZUO 9.29.13.0.0.18 - Yan Pingzhong, Yanzi.

Druhý rok vlády vévody Zhaoa 鲁昭公¹⁵⁵

Vévoda z Jin vyslal Han Xuanziho 韓宣子 na zdvořilostní návštěvu, aby informoval stát Lu, že správa státu Jin je nyní v jeho rukou, což bylo v souladu s obřady.

Když se Xuanzi díval na dokumenty velkého písaře, jako letopisy státu Lu, zjistil, že zhouské obřady jsou v Lu, načež se pochvalně vyjádřil o morálce zhouského panovníka.

Po hostinách a banketech jel do státu Qi, kde předal svatební dary. Zi Ya 子雅 zavolal [svého syna] Zi Qiho 子旗 a představil ho Xuanzi'ovi, ten řekl: "To není ten, kdo zachová svou rodinu, není poddaným." Navštívil Zi Weie 子尾, ten mu představil [svého syna] Jianga 彊, on o něm řekl, že je jako Zi Qi.

Mnoho hodnostářů se těmto výrokům smálo, pouze pan Yan tomu věřil, řekl: "Je to ušlechtilý muž, ušlechtilý muž má důvěryhodnost, má to, na základě čeho tomu rozumí."

Z Qi jel Xuanzi na návštěvu do Wei, vévoda z Wei ho pohostil.

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Třetí rok vlády vévody Zhaoa¹⁵⁶

Vévoda z Qi vyslal Yan Yinga, aby žádal o svolení poslat mladší sestru manželky. Dcera předchozího panovníka, zde titulovaná jako Shao Jiang 少姜, která byla oblíbenou konkubínou vévody Zhaoa, nešťastně zemřela v mladém věku. Yan Ying vyřídil omluvy panovníku státu Jin a nabízel náhradou jinou z dcer předchozího panovníka. Han Xuanzi 韓宣子 poslal Shu Xiang 叔向, aby odpověděl,

---

¹⁵⁵ Vévoda Zhao vládl dle tradiční datace v letech 541-510 př. n. l., druhý rok tedy odpovídá roku 540 př. n. l.
TLS ID ZUO 10.2.1.0.0.6 - Yanzi.

¹⁵⁶ 539 př. n. l.; TLS ID ZUO 10.3.3.0.0.1 - 1krát Yan Ying, 5krát Yanzi.

že vévoda nyní truchlí a nechce žádat o následovnici. Ať tedy sami pošlou konkubínu do jeho harému.

Když byla svatba ujednána, panu Yanovi byla udělena laskavost [zúčastnit se hostiny]. Shu Xiang ho následoval na oslavu, a když spolu rozmlouvali, Shu Xiang se zeptal na poměry ve státě Qi.

Tyto rozhovory se nacházejí v *Yanzi Chunqiu* v 17. epizodě 4. kapitoly v delší verzi.

* * *

Následuje vyprávění, jak chtěl vévoda Jing přestěhovat pana Yana, protože se jeho dům nacházel vedle tržiště. Vévoda se domníval, že toto místo je malé, hlučné a prašné a nabízel mu světlý a výše položený dům. Yan Ying toto odmítl s tím, že si to nezaslouží, a že malý člověk, jako je on, má díky blízkosti tržiště výhodu.

Tato epizoda se až na malé drobnosti shoduje s 21. epizodou 6. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

* * *

Když byl pan Yan vyslán do státu Jin, vévoda Jing mu přebudoval dům. Pan Yan ale tento dům po svém návratu strhl, přebudoval obydlí v sousedství do původního stavu a poslal pro původní obyvatele, aby se vrátili.

Řekl: "Příslloví praví: 'Není třeba věštit ohledně místa, je potřeba věštit ohledně sousedů.' Jiní lidé už kvůli mě věštili ohledně sousedů. Protivit se věštbě by bylo nešťastné. Ušlechtilý muž se neprotiví obřadům, malý muž nevystavuje se nepříznivým znamením. To je staré pravidlo, jak bych se mohl odvážit vzdorovat?"

Tato epizoda se shoduje s 22. epizodou 6. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

* * *

Gong Sunzao 公孫灶 ze státu Qi zemřel, ¹⁵⁷ ministr války Zao 司馬灶 navštívil pana Yana, řekl: "Přišli jsme o Zi Yaho 子雅."¹⁵⁸

Pan Yan řekl: "Běda! [Jeho syn] Zi Qi se nevyhne [zlému konci]. Jsou to nebezpečné časy! Klan Jiangů 姜 je slabý a klan Gui 媯 ¹⁵⁹ začne prosperovat. Když byli dva [vnuci vévody] Huie 惠 silní a moudří, mohli čelit. Nyní slabost zapříčinila ztrátu jednoho. Klan Jiangů se řítí do zkázy!"

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Pátý rok vlády vévody Zhaoa¹⁶⁰

Han Hu 罕虎 ze státu Zheng jel do Qi, aby se oženil s dcerou Zi Weie 子尾. Pan Yan k němu přišel na návštěvu, a když se ho Chen Huanzi 陳桓子 zeptal na důvod, zdvořile odpověděl: "Je schopný zaměstnat dobrého člověka. Je to [správný] panovník lidu."

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Šestý rok vlády vévody Zhaoa¹⁶¹

V jedenáctém měsíci jel vévoda z Qi do státu Jin, aby požádal o svolení napadnout severní stát Yan 燕. Shi Gai 士丐 doprovázel Shi Yanga 士鞅 a setkal se s ním v He 河, což bylo dle obřadu. Vévoda z Jin svolil a [vévoda z Qi] ve dvanáctém měsíci zaútočil na severní Yan, aby znovu dosadil vévodu Jiana 簡.

Pan Yan řekl: "Nevstoupí [do hlavního města státu Yan]. Yan už má panovníka a lidé se proti němu nebouří. Náš panovník [vyžaduje] majetek,

---

¹⁵⁷ TLS ID ZUO 10.3.13.0.0.1 - Yanzi.

¹⁵⁸ tj. Gong Sunzao.

¹⁵⁹ Klan Gui odpovídal rodu Chen 陳 neboli Tian 田, o kterém Yan Ying několikrát v promluvách uvedl, že nahradí vládoucí rod ve státě Qi.

¹⁶⁰ 537 př. n. l.; TLS ID ZUO 10.5.5.0.0.1 - Yanzi.

¹⁶¹ 536 př. n. l.; TLS ID ZUO 10.6.11.0.0.2 - Yanzi.

hodnostáři po pravé a levé straně mu lichotí. Když začíná velkou záležitostí, není to s důvěryhodností, nikdy nešlo, aby uspěl."

Tato epizoda se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje.

Desátý rok vlády vévody Zhaoa¹⁶²

Hlavy rodů Luan 樂 a Gao 高, kteří byly potomky vévody Hui'e z Qi 齊惠公, byli oba závislí na víně, věřili ženským příběhům a chovali zášť. Považovali své rody za silnější než rody Chen 陳 a Bao 鮑 a nenáviděli je.

Toto léto někdo řekl Chen Huanzi'ovi: Zi Qi 子旗 a Zi Liang 子良 chtějí napadnout rody Chen a Bao. To bylo také řečeno hlavě rodu Bao.

Hlavy rodů Chen a Bao se dohodly že společně zaútočí na hlavy rodů Luan a Gao. Zi Liang řekl, že by se měli obrátit na vévodu, ale ten je nepřijal, napadli proto Tygří bránu. Yan Pingzhong zaujal své místo vně brány Hu.

Všechny čtyři rody ho oslovily, ale on nešel k žádnému. Jeho následovníci se ptali, zda pomůže rodům Chen a Bao, ale on řekl, k čemu by to bylo dobré? Tedy se zeptali, zda pomůže rodům Luan a Gao, ale on odpověděl, že by to nebylo o nic lepší. Tedy se zeptali, zda se vrátí domů.

Pan Yan odpověděl: "Když je vládce napaden, jak bych se mohl vrátit?"

V pátém měsíci byli Luan a Gao poraženi na třech místech a hlavy jejich rodů uprchly do státu Lu. Chen a Bao si rozdělili jejich majetek, ale pan Yan radil Huanzi'ovi, aby se ho vzdali ve prospěch vévody.

[Yan Ying] řekl: "Je nutné ho předat všechen vévodovi! Ústupčivost je základní ctností, obdivuhodnou kvalitou. Všichni, kdo mají krev a dech, mají [sklon] svářit se. A proto zisku není možno [dosáhnout] násilím. Je lepší myslet na spravedlivost. Spravedlivost je kořenem prospěchu. Hromadění prospěchu

---

¹⁶² 532př. n. l.; TLS ID ZUO 10.10.2.0.0.4 - Yan Ying, Yanzi.

rodí neštěstí. A proto vám radím nevyhledávejte hromadění! Napomůžete růstu [svých předností]."

Huanzi tedy vše předal vévodovi a odešel na odpočinek do města Ju 莒. Vévoda chtěl Huanzi'ovi dát město sousedící s Ju, ale on odmítl. Vévodova matka pro něj vyprosila Gao Tang 高唐 a rod Chen počal růst.

Toto vyprávění se v *Yanzi Chunqiu* nevyskytuje. Nachází se zde pouze epizoda, ve které pan Yan odmítá přijmout hlavy rodů - 14. epizoda 6. kapitoly.

Dvacátý rok vlády vévody Zhaoa¹⁶³

Vévoda z Qi trpěl svrabem, [z čehož] míval horečky, po celý rok se to nezlepšovalo. Mnoho návštěvníků od lenních knížat [se přijelo] vyptat na jeho [stav].

Liangqiu Ju 梁丘據 a Yi Kuan 裔款 řekli vévodovi: "Sloužili jsme duchům předků štedřeji než předchozí vládcové, ale nyní jste velice nemocný, k zármutku všech lenních knížat. Musí to být zločin kněží nebo písařů. Lenní knížata toto neví a budou se domnívat, že je to kvůli neuctivosti vůči duchům předků. Proč nenecháte popravit kněze Gu'a 固 a písaře Yina 囂, abyste upokojil návštěvníky?"

Vévoda měl radost a oznámil to panu Yanovi. Ten mu následně vysvětlil, že pokud ve státě vládne ctnostný panovník a jeho jednání není v protikladu ke správné cestě, duchové přijímají jeho oběti a kněží a písaři jsou součástí jeho požehnání. Pokud je ale panovník zvrhlý a nenáviděný, nestřídmý ve svých tužbách, duchové se budou hněvat, nebudou přijímat oběti a stát bude sužovat bída. Tohoto jsou též kněží a písaři součástí.

Na to se vévoda zeptal, co má tedy dělat. Pan Yan mu vyjmenuje opatření, která by měla pomoci vylepšit jeho vládu.

---

¹⁶³ 522 př. n. l.; TLS ID ZUO 10.20.6.0.0.2 - Yanzi.

Vévoda se zaradoval a pověřil své úředníky, aby zavedli velkorysou vládu, zničili zábrany, odstranili zákazy, zlehčili dávky a odpustili dluhy.

Tato epizoda se shoduje se 7. epizodou 7. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

* * *

Když se vévoda z Qi vrátil z lovu,¹⁶⁴ pan Yan mu posluhoval na terase Chuan 端. Ziyou 子猶¹⁶⁵ přijel v trysku, aby se k nim připojil. Vévoda řekl: "Je to pouze Ju 據, kdo je se mnou v harmonii?"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Ju pouze přizvukuje, jak by mohl být s vámi v harmonii?"

Vévoda řekl: "Přizvukování a harmonie jsou rozdílné?"

[Pan Yan] zdvořile odpověděl: "Jsou rozdílné."

Pan Yan následně vysvětluje, co je to harmonie. Nejprve na příkladu vaření dušeniny a míchání ingrediencí. Následně snědení, které způsobí, že se tím mysl ušlechtilého muže vyrovná.

Dále pan Yan říká, že poddaný musí panovníka upozornit, pokud ten schválí něco, co není správné.

Též ukazuje harmonii v hudbě. Pokud ušlechtilý člověk poslouchá správnou hudbu, též se tím jeho mysl vyrovná.

A proto se v Knize písní praví: 'V jeho ctnostném projevu není kaz.' Nyní s Ju'm to není takhle. Pokud řeknete 'lze', Ju také řekne 'lze'. Pokud řeknete 'ne', Ju také řekne 'ne'. Kdybyste dal vodě chuť vody, kdo by ji pil? Kdyby citery měly pouze jeden tón, kdo by je poslouchal? Taková je nedostatečnost přizvukování."

Tato část se shoduje s 5. epizodou 7. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

---

¹⁶⁴ TLS ID ZUO 10.20.8.0.0.1 - Yanzi.

¹⁶⁵ 梁丘據 Liangqiu Ju - rádce vévody Jinga, tradičně vykreslován jako špatný, podporoval vévodu v jeho poklescích.

Pili víno a bavili se, když vévoda řekl: "Kdyby od dávných časů [až dosud] nebyla smrt, jak by to bylo radostné!"

Pan Yan zdvořile odpověděl: "Kdyby od dávných časů [až dosud] nebyla smrt, pak jak byste mohl sdílet radost starobylého? Ve dávných dobách rod Shuangjiu 爽鳩 sídlil v této oblasti, rod Jize 季荊 po nich nastoupil, rod Bailing 伯陵 je následoval, a pak rod Pugu 蒲姑. A po nich [váš předek] Dagong 大公. Kdyby lidé dávnověku nezemřeli, radost Shuangjiua by nebyla to, co byste si přál."

Tato část se shoduje se 4. epizodou 7. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

Dvacátý šestý rok vlády vévody Zhaoa¹⁶⁶

V Qi se ukázala kometa, vévoda z Qi nechal provést oběti pro odvrácení neštěstí.

Pan Yan řekl: "Je to zbytečné, pouze vytvoříte klam. Na cestě nebes neexistuje nejistota, váhání ohledně rozkazu. Proč byste měl provádět oběti pro odvrácení neštěstí? Navíc na nebi je koště¹⁶⁷, aby zametlo nečistoty. Pokud je vaše ctnost nečistá, co chcete odvracet?"

V Knize písní se praví: 'Když král Wen 文 pozorně a uctivě sloužil Shangdimu, myslel na požehnání, jeho ctnost byla bez vychýlení a získal oddanost států všech světových stran.'

Pane, neprotivte se ctnosti a státy všech světových stran k vám přijdou. Proč byste se měl trápit kvůli koštěti (kometě)?

V Knize písní se praví: 'Nemám, v čem bych se shlížel; panovníci dynastií Xia 夏 a Shang 商 - to kvůli jejich chaosu od nich lid odešel.'

¹⁶⁶ 516 př. n. l.; TLS ID ZUO 10.26.10.0.0.1 - Yanzi.

¹⁶⁷ Slovo kometa se skládá ze znaků 彗 hui - koště a 星 xing - hvězda.

Pokud bude ctnost chaotická, lid odejde a konání kněžích a rituálních hodnostářů nedokáže napravit."

Vévoda se zaradoval a zastavil [oběti].

Tato epizoda se shoduje se 6. epizodou 7. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.

* * *

Vévoda z Qi seděl s panem Yanem v oficiální komnatě¹⁶⁸ a povzdechl si: "Ó, jak je krásná tato místnost! Kdo ji bude mít [napříště]?"

Pan Yan řekl: "Odvažuji se zeptat, co tím myslíte?"

Vévoda řekl: "Domnívám se, že [vlastnictví závisí na] ctnosti."

[Pan Yan] zdvořile odpověděl: "Podle toho, co říkáte, [vlastnictví by mělo být] rodu Chen 陳.

Pan Yan zde vévodovi vyjmenuje výčet důvodů, proč by vláda měla přejít na rod Chen: rozdíl mezi velikostmi měr státu a rodu, výše daní a výše odměn rodu Chen. Zároveň radí, že toto lze zastavit pomocí obřadnosti. Též vyjmenovává správné vztahy mezi lidmi:

Panovník přikazuje, poddaný uposlechne. Otec je milosrdný, syn je synovsky oddaný. Starší bratr láskyplně pečuje, mladší bratr je uctivý. Manžel je svorný, manželka vlídná. Tchýně je milosrdná, snacha poslušná.

...

Vévoda řekl: Ó, jak je to dobré! Nyní a do budoucna jsem se doslechl to nejlepší v obřadnosti."

[Pan Yan] zdvořile odpověděl: "To je to, co dřívější králové získali od nebes a země pro svůj lid, a tak se zařadili na vysoké místo."

---

¹⁶⁸ TLS ID ZUO 10.26.11.0.0.1 - Yanzi.

Tato epizoda se částečně shoduje s 10. a 15. epizodou 7. kapitoly *Yanzi Chunqiu*.¹⁶⁹ Yan Ying ale tento rod jmenuje jako rod Tian 田.

---

¹⁶⁹ ZUO 10.26.11.0.0.1-3 obsahuje některé shodné pasáže s 10. epizodou, též obsahuje vyjmenování měr rodu Chen, které se objevují už v ZUO 10.3.3.0.0.8 a 11. epizodě 4. kapitoly *Yanzi Chunqiu*. ZUO 10.26.11.0.0.4-8 se až na drobné rozdíly shoduje s druhou polovinou 15. epizody - YAN 7.15.5.0.0.0 an.

6. ÚLOHA DIPLOMATICKÝCH MISÍ V *YANZI CHUNQIU*: SHRNOTÍ A ZHODNOCENÍ

Na základě všech přeložených epizod uvedených v 5. kapitole této práce můžeme shrnout, že pro autory *Yanzi Chunqiu* jsou irelevantní historické okolnosti a účel mise. Veškeré podrobnosti o průběhu a částech diplomatického protokolu jsou vynechány. Nejen zde, ale ani v díle *Zuozhuan*, nemáme doložen průběh diplomatických setkání tak, jak ho líčí pramen *Zhouli*.

Veškeré rozhovory se zřejmě odehrávají během soukromých setkání a slouží pouze jako rámec pro vyjádření etických názorů. V tomto směru se epizody zabývající se diplomatickými setkáními nijak neliší od jiných částí *Yanzi Chunqiu*. Zároveň se tyto epizody ve svém konkrétním rámci podstatně neliší ani od dalších textů didaktického charakteru, jako např. *Mengzi*.

Zajímavým se zdá být výběr států, s jejichž zástupci Yan Ying hovoří a zda tento výčet může odpovídat historické realitě doby.

6.1 YAN YINGOVY MISE V YANZI CHUNQIU NA POZADÍ REÁLNÉ POLITICKÉ SITUACE DOBY

6.1.1. REÁLNÁ POLITICKÁ SITUACE V DOBĚ CHUNQIU

Vzhledem k tomu, že dle tradiční datace Yan Ying působil jako rádce na dvoře vévodů státu Qi v letech 556-500 př. n. l., omezíme se na politickou situaci v tomto období.

Situace v 6. stol. př. n. l. se nesla ve znamení sílících rozbrojů mezi státy Centrální planiny. Dosud velice mocný stát Jin utrpěl roku 597 př. n. l. porážku od jižního státu Chu, když přišel na pomoc svému vazalskému státu Zheng. Následně musel čelit útokům svých sousedů, kteří využili jeho momentálního oslabení. První útoky směřovaly od státu Qi, jehož ctižádostivý vévoda Qing 齊頃公 měl v úmyslu obnovit hegemonii mezi východními státy. Stát Qi nejprve zaútočil na své sousedy - Lu a Wei, což byly vazalové státu Jin, tudíž jim Jin muselo přispěchat na pomoc. Po neúspěšných jednáních vedla jinská armáda společně s armádami států Lu a Wei roku 589 př. n. l. útok a drtivě stát Qi porazila.

V osmdesátých letech 6. stol. pokračovaly spory mezi státy Jin a Chu, nicméně k rozhodujícímu boji zatím nedošlo. Jin se snažilo získat silného spojence; jako vhodný se ukázal jižní stát Wu, který byl v té době považován za barbarský. Rozpory mezi státy Jin a Chu ale tíživě dopadaly na malé státy Song 宋 a Zheng 鄭, které ležely mezi těmito mocnostmi. Song následně iniciovalo vzájemná mírová jednání, která byla roku 579 př. n. l. korunována úspěchem.

Jin následně obrátilo svou pozornost k silnému státu Qin 秦, na který se svými spojenci zaútočilo a roku 578 př. n. l. vybojovalo drtivé vítězství. To se ale nelíbilo státu Chu, a tak napadl stát Jin roku 575 př. n. l.. Tato bitva však prakticky neměla vítěze. Stát Jin navíc následně čelil vnitřním potížím, což ho ještě víc oslabovalo.

Dalších téměř třicet let se neslo ve znamení neustálých bojů těchto dvou mocností. Během této doby značně upadal význam dosud velice důležitých a loajalitu garantujících aliancí *meng*, což vyústilo ve vznik odlišného typu aliancí, jejichž účastníky byly poměrně vzdálené státy. V 60. letech vznikla hned dvě takováto spojení. V jedné se staly spojenci státy Jin a Wu, proti nim se sformovala aliance mezi státy Chu a Qin, což byl tradiční nepřítel státu Jin.

V roce 557 př. n. l. státy Jin a Chu spolu naposledy bojovaly, přičemž stát Jin zvítězil. Oba státy ale řešily ještě další problémy, tudíž konečné převahy ani jednoho státu nebylo docíleno. Stát Chu musel čím dál více čelit útokům ze státu Wu, což jej značně oslabovalo.

Stát Qi v této době velice zesílil, dobytím malého státu Lai rozšířil svou působnost na celý poloostrov Shandong. Schopní panovníci vévoda Ling a především pak vévoda Zhuang se snažili využít rozbrojů ve státě Jin a získat hegemonii mezi státy na východě. Roku 555 př. n. l. napadla qiská vojska Lu, ale Jin svému vazalovi přispěchalo na pomoc a Qi společně porazili. Stát Qi to ale příliš neoslabilo a roku 550 př. n. l. dokonce napadl území státu Jin.

V tomto období vyčerpávajících bojů opět došlo k mírové dohodě mezi Jin a Chu, jejíž iniciátory byly opět státy Song a Zheng, nicméně zřejmě tyto snahy podpořili i jinští politici. K dohodě došlo roku 546 př. n. l., neobešla se ale bez rozepří. Státy Qi a Qin byly uznány jako rovnocenné se státy Jin a Chu, tudíž stály mimo jakékoliv aliance. Zbývající státy byly rozděleny jako vazalské mezi obě mocnosti, ale musely konat audience v obou státech, což znamenalo zdvojnásobení tributů.

Jin následně obrátilo svou pozornost na sever, kde začalo osídlovat území získané od barbarů. Nejprve s barbary Wuzhong a Di navázalo přátelské vztahy, které ale nevydržely dlouho, načež Jin roku 541 př. n. l. kmeny Wuzhong porazilo. Následně si podmanilo i další kmeny a získalo bohatá území na jihozápadě dnešní provincie Hebei.

Na druhou stranu ale Jin ztrácelo svůj vliv v Centrální planině, čehož využil stát Qi a znovu se snažil o obnovení hegemonie. Roku 529 př. n. l. Jin vykonalo na hranicích státu Qi demonstrativní přehlídku svých a spojeneckých vojsk, nicméně to bylo poslední shromáždění státu Jin a jeho vazalů. Jin následně zdrtily vnitřní rozpory a stát se postupně rozpadl na tři samostatné státy - Zhao 趙, Han 韓 a Wei 魏 kontrolované velkými rody v roce 453 př. n. l.

Jako následek úpadku státu Jin zaznamenaly vzestup jižní státy - nejprve Chu a později i Wu a Yue. Chu upevňovalo svou pozici nejen směrem do Centrální planiny, ale i na jih, kde se nacházela území úrodná a též bohatá na přírodní zdroje. Následkem toho stát Chu ve druhé polovině 6. století výrazně zesílil.

Na přelomu 6. a 5. století př. n. l. zaznamenaly výrazný vzestup jižní státy Wu a Yue, které byly do té doby mimo zhouský svět a nyní se čím dál více snažily o kontakty se státy Centrální planiny a zařazení do jejich politického a kulturního systému, což dokládají jak písemné prameny, tak i archeologické.

V následujících obdobích vedly státy Wu a Chu četné boje. Jelikož stát Wu vlastnil loďstvo, Chu rovněž začalo s budováním vlastní flotily. Jejich vzájemné střety rozvíjely dosud netradiční způsoby válčení. Oba státy též navazovaly spojení se státy Centrální planiny, které pak využívaly ve vzájemných střetech, např. v letech 538 a 537 př. n. l. Do těchto bojů se zapojil pak i stát Yue a následně se tyto vzájemné střety dostaly do pozornosti celé Číny. Wu mělo tradičně přátelské vztahy se státem Jin, později navázalo styky i s dalšími státy, např. Lu.

Stát Wu postupně získával převahu, přičemž k úpadku státu Chu též údajně přispěl jeho neschopný první ministr. Konečného vítězství dosáhl stát Wu v roce 506 př. n. l., kdy podnikl tažení do státu Chu. Toto tažení bylo neobvyklé svou délkou a vzdáleností, kterou musela armáda urazit, nicméně úsilí bylo korunováno úspěchem a wuské vojsko obsadilo chuské hlavní město. I přesto, že si Wu neudrželo nadvládu

nad státem Chu na dlouho, tímto vítězstvím si zajistilo postavení jednoho z
nejmocnějších států a začalo aspirovat na pozici hegemonu.

6.1.2 SHRNUÍ A ZHODNOCENÍ

Na základě výše uvedeného přehledu politické situace se nyní pokusíme zhodnotit, do jaké míry mohly diplomatické styky zachycené v *Yanzi Chunqiu* odpovídat reálným diplomatickým stykům státu Qi v době Yan Yingova působení na postu ministra.

Stát Lu přímo sousedil se státem Qi, tudíž jsou jejich diplomatické styky nanejvýš pravděpodobné. Pan Yan zde kromě dalších několikrát hovoří s vévodou Zhao'em. Očekávali bychom ale, že se o těchto setkáních zmíní *Zuo zhuan*, ale žádné toto setkání doložené není. Jediná epizoda, ve které vystupuje pan Yan a která se týká státu Lu, pojednává o bojích mezi Qi a Lu v roce 555 př. n. l.

Stát Jin též přímo sousedil se státem Qi a v *Zuo zhuanu* se vyskytuje mnoho důkazů o jejich vztazích. Rozhovory s vévodou Pingem v *Zuo zhuanu* doložené nemáme, ale setkání s ministrem Shu Xiangem u příležitosti svatby vévody ano.

Stát Yan byl dalším, který přímo sousedil se státem Qi, jejich diplomatické styky by tudíž byly možné. Z *Zuo zhuanu* máme doklad pouze o tom, že Qi plánovalo stát Yan napadnout. V *Yanzi Chunqiu* se o diplomatickém setkání mezi nimi objevuje pouze jediná epizoda.

Vzhledem k postavení státu Wu v té době je pravděpodobné, že mezi ním a státem Qi probíhaly diplomatické styky. V *Zuo zhuanu* máme doloženu pouze diplomatickou misi syna právě nastoupivšího krále po okolních státech, ale zmínky o cestách pana Yana do státu Wu se zde nevyskytují.

Zasazení několika rozhovorů do státu Wu možná odráží náhled severních států tehdejší doby. Stát Wu byl obáván a zároveň chován v úctě pro své válečné dovednosti a statečnost svých bojovníků, ale zároveň byl často označován za barbarský. Lidé z jižních království s jejich odlišnými zvyky, jako např. tetováním, začernováním nebo osekáváním zubů, stříháním vlasů na krátko, byli fyzicky velice odlišní od těch, kteří žili v zhouské konfederaci. Přestože král z Wu prohlašoval, že je

potomkem vládnoucího domu větve Ji 姬, a stále více se snažil interesovat v kultuře států Centrální planiny a politického života během pozdní doby *Chunqiu*, stát Wu byl stále velice vzdálený od úplné asimilace ještě v době dobytí státem Yue v r. 473 př. n. l.¹⁷⁰

Ještě v době Válčících států se věřilo, že je stát Wu obydlen barbary, nicméně obecně se soudilo, že mohou být civilizováni skrze kontakt s zhouskou civilizací a asimilováni do čínského kulturního světa.¹⁷¹ S postupem sjednocování Číny se postoj vůči jižním státům vyhrocoval a později už přestal platit názor, že je možné zahrnout barbary do čínského světa, jak dokládá historka o setkání Konfucia s králem státu Yue 越 Goujianem 勾踐,¹⁷² která začíná projevy vzájemné veliké úcty a končí nepochopením.

Stát Chu byl podobného charakteru jako stát Wu, taktéž vně kulturních center té doby. *Zuozhuan* nám nepotvrzuje žádnou z cest pana Yana do státu Chu. V téměř ve všech epizodách, které se v *Yanzi Chunqiu* odehrávají na dvoře krále z Chu, nacházíme zesměšňující tón, který může znamenat despekt ze strany Qi.

V tomto kontextu to, že se pan Yan vydává do těchto dvou jižních království na diplomatickou misi, se možná blíží roli těchto států v konfuciánské tradici. Můžeme se tak domnívat vzhledem k existujícím historkám o Konfuciových cestách do jižních zemí, které byly zjevně oblíbené jak ve státech Centrální planiny, tak i mimo ni v jižních královstvích, jelikož dokládaly, že měl veliký mudrc Konfucius zájem navštívit tato území na nejjižnější výspě tehdejšího známého světa¹⁷³ a tím zvyšoval jejich kulturní úroveň. Epizody cest pana Yana na jih mohou sledovat stejný

---

¹⁷⁰ Teorie, že král z Wu pocházel z zhouského královského rodu, má stále své přívržence. Práce zabývající se touto problematikou vyjmenovává Olivia Milburn ve svém článku "Sage in the South", str. 23.

¹⁷¹ V Sage in the South: O tom, zda existoval názor, že je možné civilizovat barbary, viz Yuri Pines, *Beast of Humans: Pre-imperial Origins of the "Sino-barbarian"* v *Mongols, Turks, and Others: Eurasian Nomads and the Sedentary World*, eds. Reuven Amitai a Michar Biran (Leiden, 2005), 69-91.

¹⁷² V Sage in the South: Nejranější verze tohoto příběhu se nachází v *Yuejue shu* 越絕書 v kapitole pojmenované *Jidi zhuan* 記地傳.

¹⁷³ Dle Olivie Milburn Konfucius nikdy nenavštívil země na jih od Dlouhé řeky.

cíl a možná chtějí pouze demonstrovat jeho moudrost a schopnost porozumět záměrům vladaře barbarského státu.

6.2 OSOBY A TÉMATA ROZHovorŮ V *YANZI CHUNQIU*

Výběr osob a témata jejich rozhovorů v *Yanzi Chunqiu* by též mohl mít výpovědní hodnotu, nicméně nevidíme zde velké rozdíly mezi rozhovory s panovníky a jinými vyslanci. O možném nástupnictví rodu Chen/Tian ve státě Qi pan Yan hovoří s vévodou Jingem i s ministrem Shu Xiangem ve státě Jin. Dotaz, proč Yan Ying slouží zkaženému panovníkovi, zde máme na třech místech - táže se vévoda z Lu a král z Wu, ale též Yan Yinga za toto kritizuje Konfucius. Ctnostné jednání Yan Ying též řeší s různými osobami bez ohledu na jejich postavení. Rozdíl vidíme pouze ve dvou oblastech: dotazy týkající se správné vlády a blaha ve státě slyšíme z úst panovníků; a obavy o svou vlastní budoucnost řeší pan Yan se Shu Xiangem.

Zřejmě významnou skupinu tvoří epizody rozhovorů s Konfuciem. Yan Ying je v Konfuciových Hovorech popsán jako ctnostná osoba, o to víc překvapující se zdá, že je Konfucius v *Yanzi Chunqiu* vykreslen velice kriticky. Možné důvody by pro to mohly být dva: vzhledem k tomu, že dle tradiční datace byl Yan Ying starší o téměř 40 let,¹⁷⁴ mohl v té době skutečně být moudřejším rádčem. Proto by nebylo překvapující, kdyby se stavěl do pozice učitele, který Konfucia napomíná. Na druhou stranu pokud by tyto epizody nebyly autentické, mohlo být pouze záměrem autorů, aby Yan Ying ze vzájemných duelů vycházel jako vítěz, plně by to odpovídalo mohistickému ladění díla. O žádném setkání těchto dvou osobností v *Zuozhuanu* nemáme zmínku.

Všechny epizody, které se v *Yanzi Chunqiu* a v *Zuozhuanu* shodují, ukazují ctnostné jednání pana Yana a prezentují jeho etické názory. Ve všech je vykreslen jako moudrý muž, který vždy dokáže nabídnout dobrou radu.

Další epizody v *Zuozhuanu*, kde vystupuje pan Yan, kromě jediné opět prezentují Yan Yinga jako velice moudrého a schopného hodnostáře. Tou jedinou

---

¹⁷⁴ Konfucius se narodil r. 551 př. n. l. a zemřel r. 479 př. n. l.

epizodou je návštěva prince Ji Zha ze státu Wu, kde naopak pan Yan dostává radu. Podle této rady se moudře zařídí a vyvaruje se těžkostí.

Celkově tedy můžeme shrnout, že na základě všech probádaných epizod pan Yan vždy a ve všech situacích vystupuje jako ctnostný hodnostář. Nemůžeme ale říct, že by se profilel primárně jako diplomat. Je zřejmé, že funkce diplomata byla součástí jeho postu rádce na dvoře státu Qi, stejně jako v případě jiných aristokratů té doby.

ZÁVĚR

V období *Chunqiu*, které se vyznačovalo velikými změnami a sílícími rozbroji mezi státy Centrální planiny, byly kladeny velké požadavky na panovníky jednotlivých států. Tyto požadavky byly směřovány jednak k upevnění panovníkovy postavení ve státě, zároveň k vybudování a udržení přátelských vztahů s ostatními státy. K zabezpečení přátelských vztahů sloužila diplomatická setkání.

V čínských historiografických pramenech se setkáváme s příběhy odehrávajícími se během diplomatických setkání. Účastníci těchto setkání během rozhovorů, které jsou často demonstrací rétorických dovedností, vyjadřují své etické názory.

Pramen *Zhouli* nám poskytl přehled, jak měl diplomatický styk v tomto období vypadat. I přesto, že tento pramen zřejmě popisuje idealizovanou podobu diplomatických setkání, dává nám zřetelně najevo, jak důležitá byla setkání mezi králem a lenními knížaty, případně mezi lenními knížaty navzájem.

Tato práce se zaměřila na text *Yanzi Chunqiu*, respektive na ty části, které údajně dokumentují diplomatický styk, jelikož v obecném povědomí Yan Ying vystupuje převážně jako schopný vyslanec. Shrnuli jsme dostupné údaje o osobnosti Yan Yinga a o Letopisech pana Yana, včetně historie textu, autenticity a další problematiky tohoto textu. Stěžejní částí je potom vlastní překlad všech 37 epizod, které se týkají diplomatických styků.

Jako další zdroj informací o tomto státníkovi nám posloužil spis *Zuo Zhuan*, kde jsme zmapovali všechny epizody, ve kterých se Yan Ying vyskytuje. Pouze část příběhů se shoduje s epizodami textu *Yanzi Chunqiu*.

Shrnutí politické situace v 6. století př. n. l. nám poskytlo základnu pro zhodnocení, zda diplomatická setkání v *Yanzi Chunqiu* mohou odpovídat realitě. I přesto, že v dobových pramenech nemáme doloženy cesty pana Yana do těchto států,

příběhy setkání s představiteli všech těchto pěti států mohou stát na reálných základech.

Probádáním těchto epizod jsme dospěli k závěru, že Yan Ying vždy vystupuje jako moudrý muž a ctnostný hodnostář, ale obecný názor, že by v první řadě vystupoval jako diplomat, se nepotvrzuje.

Závěrem tedy můžeme zhodnotit, že epizody v *Yanzi Chunqiu*, které se odehrávají během diplomatických setkání, se nijak nevymykají obsahu ostatních epizod. Literární forma těchto epizod je pouze rámcem pro vyjádření Yan Yingových etických názorů.

BIBLIOGRAFIE:

Durrant, Stephen W. *Yen Tzu Ch'un Ch'iu*. In: Loewe, Michael (ed.). *Early Chinese Texts: A Bibliographical Guide*. Berkeley: University of California, 1993. 483-90.

Gu Derong 顾德融, Zhu Shunlong 朱顺龙. *Chunqiu shi* 春秋史. Shanghai 上海: Shanghai renmin chubanshe 上海人民出版社, 2001.

Hanyu da zidian 汉语大字典. Wuhan 武汉: Hubei cishu chubanshe 湖北出辞书版社, 1987.

Hsu Cho-yun. *Ancient China in Transition: An Analysis of Social Mobility, 722-222 B.C.* Stanford: Stanford University Press, 1965.

Chen Fuhua 陈复华 (ed.). *Gudai hanyu cidian* 古代汉语词典. Beijing 北京: Shangwu yinshu guanchuban 商务印书馆, 1998.

Maršálek, Jakub. *Dějiny Číny*. Nepublikovaný rukopis.

Milburn, Olivia. *The Sage in the South: Confucian Traditions form Wu and Yue*. In: Svensson Ekström, Martin (ed.). *Bulletin of The Museum of Far Eastern Antiquities* No. 78. Stockholm: The Museum of Far Eastern Antiquities, 2006. 23-52.

Li Feng. *Bureaucracy and the State in Early China: Governing the Western Zhou*. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2008.

Li Wanshou 李万寿. *Yanzi Chunqiu Quan Yi* 晏子春秋全译. Guiyang 贵阳: Guizhou renmin chubanshe 贵州人民出版社, 1993.

Loewe, Michael – Shaughnessy, E. L. (eds.). *The Cambridge History of Early China. From the Origins of Civilization to 221 B.C.* Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Lomová, Olga. *S'-Ma Čchien - Kniha vrchních písařů*. Nepublikovaný rukopis.

Nienhauser, William H., Jr. (ed.). *The Indiana Companion to Traditional Chinese Literature*. Bloomington: Indiana University Press, 1986.

- Pines, Yuri. *Foundations of Confucian Thought: Intellectual Life in the Chunqiu Period (722-453 B.C.E.)*. Honolulu: University of Hawai'i, 2002.
- Průšek, Jaroslav; Lesný, Vincenc. *Konfucius - Rozpravy, Hovory a komentáře*. Praha: Mladá fronta, 1995.
- Schaberg, David. *A Patterned Past: Form and Thought in Early Chinese Historiography*. Cambridge: Harvard University Press, 2001.
- Shi Lei 石磊. *Yanzi chunqiu yi zhu* 晏子春秋译注. Harbin 哈尔滨: Heilongjiang renmin chubanshe 黑龙江人民出版社, 2003.
- Legge, James. *Zuozhuan*. Thesaurus Linguae Sericae.
- Smart, Ronnie. *How Yanzi Fulfills his Responsibilities as Minister in the Rhetorical Techniques Within the Jian (Remonstrance) of the Yanzi Chun Qiu*. Cantenbury: University of Cantenbury, 2008.
- Wang Li 王力(ed.). *Xianqin Waijiao Ciling Tanjiu* 先秦外交辞令探究. Beijing 北京: Shijie zhishi chubanshe 世界知识出版社, 2008.
- Wang Ning 王宁 (ed.). *Pingxi ben baihua yanzichunqiu* 评析本白话晏子春秋. Beijing 北京: Beijing guangbo xueyuan chubanshe 北京广播学院出版社, 1993.
- Watson, Burton. *Early Chinese Literature*. New York: Columbia University Press, 1962.
- Yang Kuan. *Zhanguo shi* 战国史. Shanghai 上海: Shanghai renmin chubanshe 上海人民出版社, 1998.